



การชลประทานกับประสิทธิภาพการผลิต :

ความท้าทายในยุควิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม

ศาสตราจารย์ ดร. เกษม จันท์แก้ว

คณบดีวิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา

18/06/2552



น้ำ...คือ...ชีวิต

การประกอบอาหาร



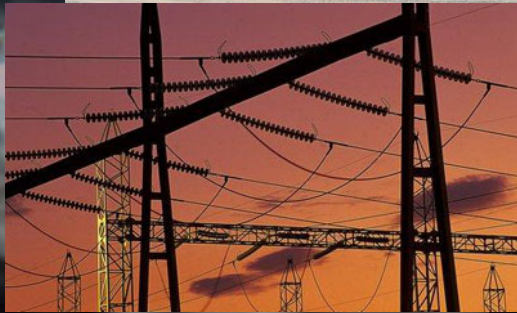
ดื่ม/เครื่องดื่ม



๒๒ ชักล้าง/ทำความสะอาด



การใช้เป็นพลังงาน



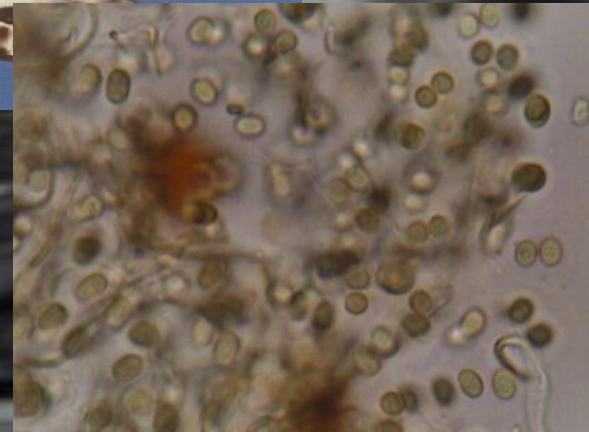
การคมนาคม



การประกอบอาชีพ



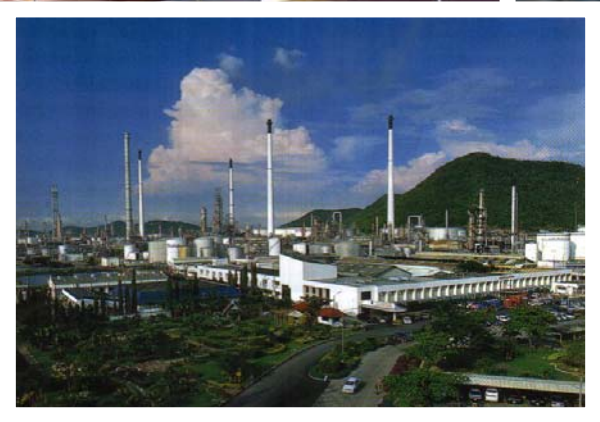
ให้ชีวิต



การเกษตร/ผลิตอาหาร



การอุตสาหกรรม

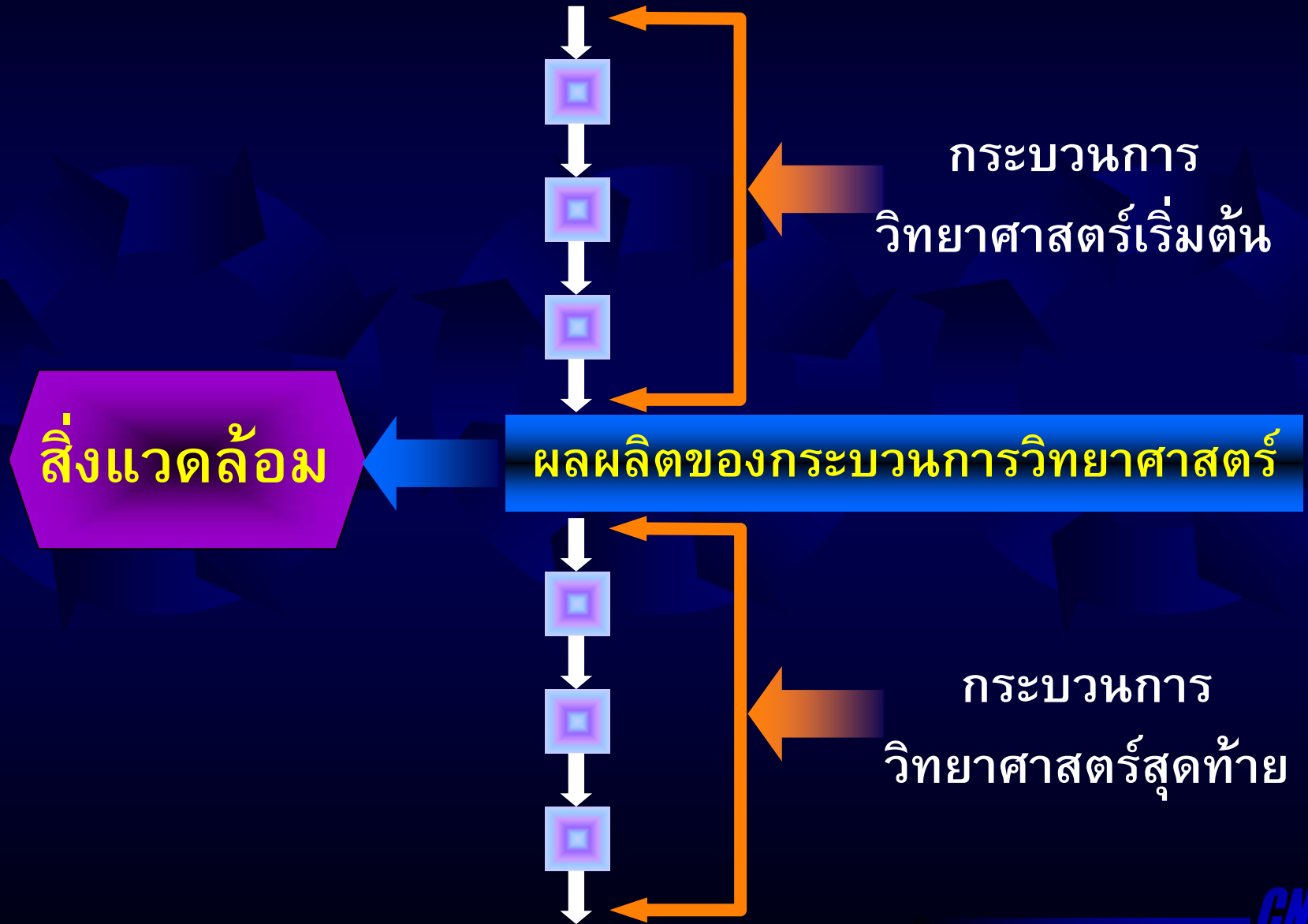


วัฒนธรรม/ประเพณี



ความเข้าใจทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

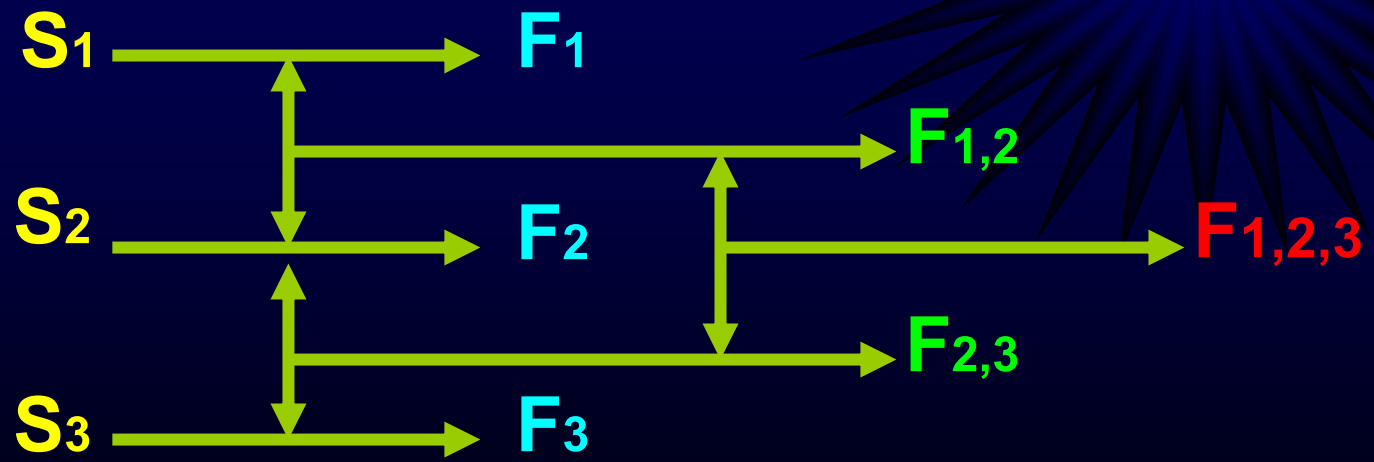
ผลผลิตของกระบวนการวิทยาศาสตร์



สิ่งแวดล้อม

บทบาท/หน้าที่
(การให้ผลผลิต, การเคลื่อนที่, ฯลฯ)

โครงสร้าง/องค์ประกอบ
(ชนิด, ปริมาณ, สัดส่วน, การกระจาย)



ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ได้ให้คำนิยามของสิ่งแวดล้อมไว้ว่า

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น



คำนิยามทางวิชาการ

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพ ชีวภาพ และสังคม ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและมนุษย์ได้ทำขึ้น



มิติสิ่งแวดล้อม Environmental Dimensions

มิติ (dimensions) = ภาพที่เห็นบทบาท/หน้าที่

มิติสิ่งแวดล้อม = สิ่งแวดล้อมที่แสดงบทบาท
ตามสถานะที่เป็นอยู่

มิติสิ่งแวดล้อม



Functions

มีบทบาทหน้าที่หรือมีมิติ
เป็น 4 มิติ คือ

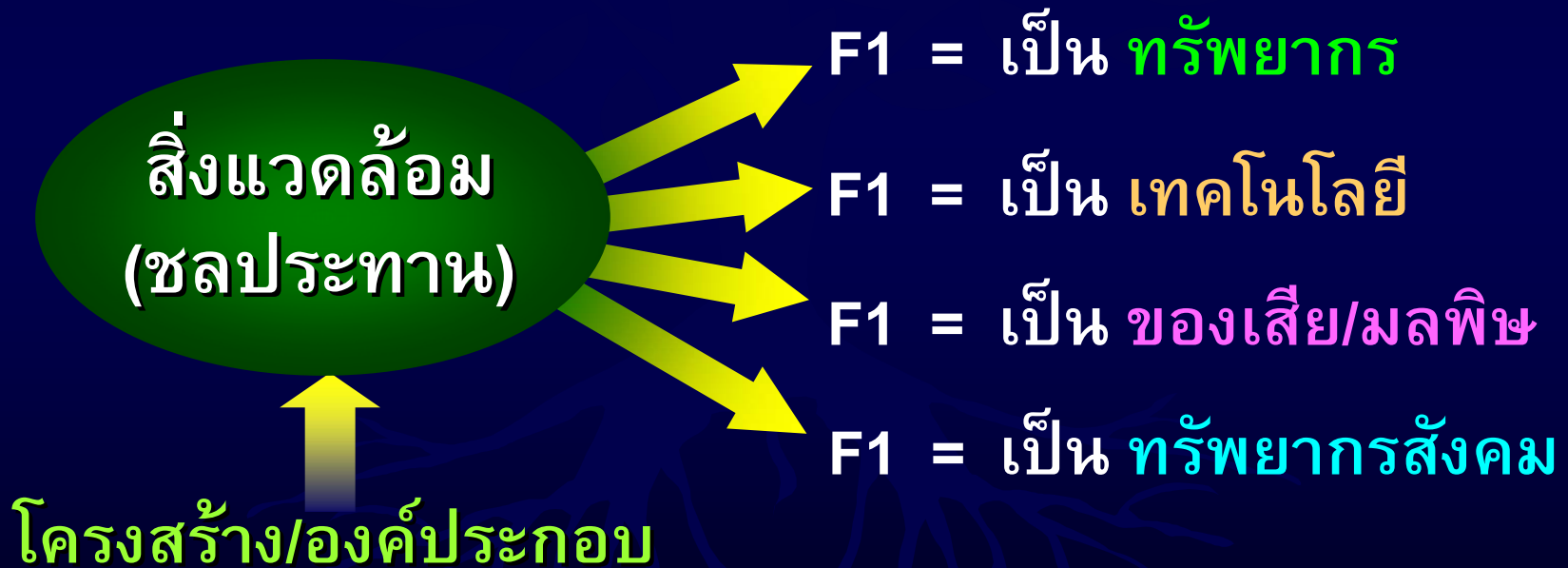
Structure

1. จำนวนชนิด
2. ปริมาณแต่ละชนิด
3. สัดส่วนระหว่างชนิด
(แนวตั้งและนอน)
4. การกระจายแต่ละชนิด
(แนวตั้งและนอน)

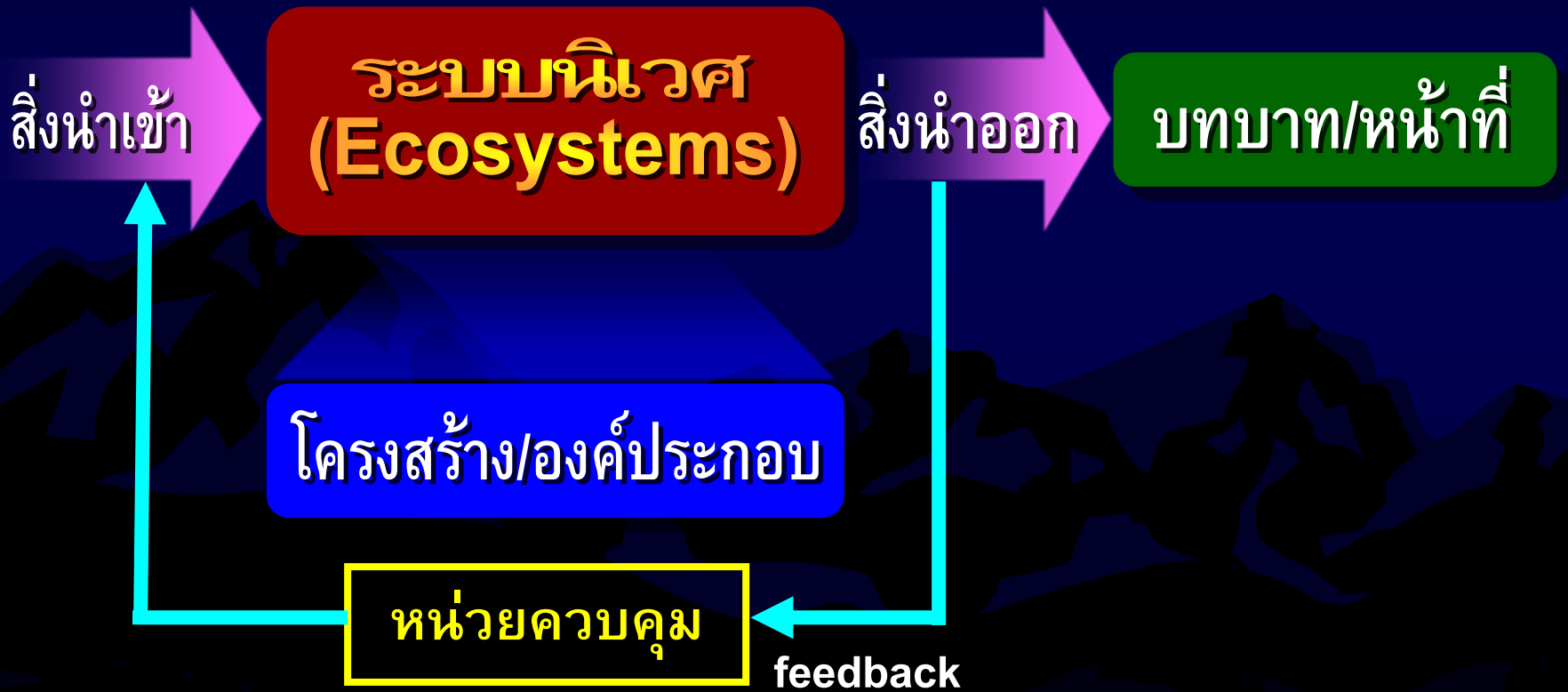
1. มิติทรัพยากร
2. มิติเทคโนโลยี
3. มิติของเสีย/มลพิษ
4. มิติทรัพยากรสังคม

มิติสิ่งแวดล้อม : ภาพที่แสดงบทบาท/หน้าที่

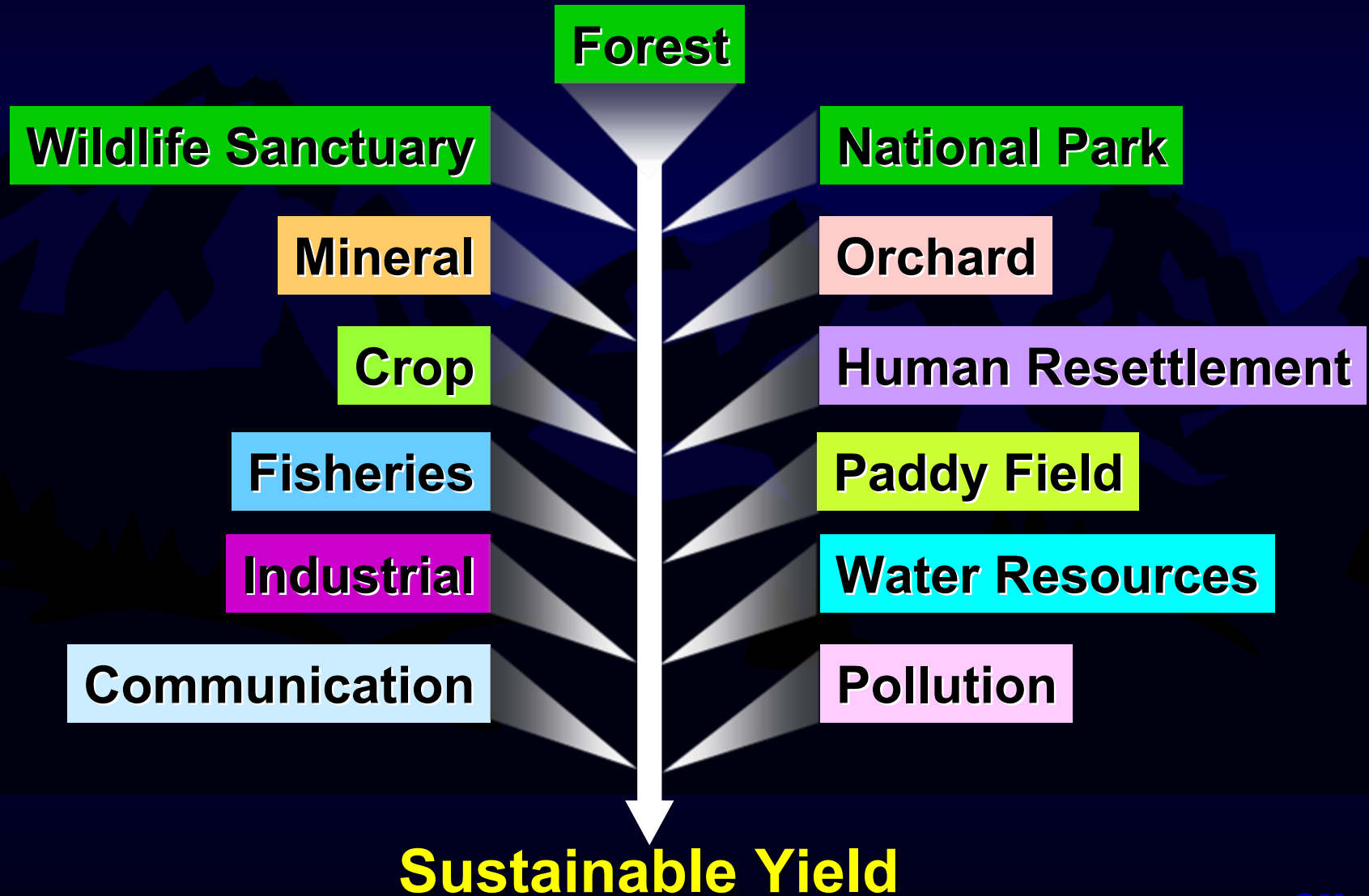
โดยทั่วไปนั้น ภาพลักษณ์ของสิ่งแวดล้อมสามารถ
แสดงได้ 4 บทบาท/หน้าที่



ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม

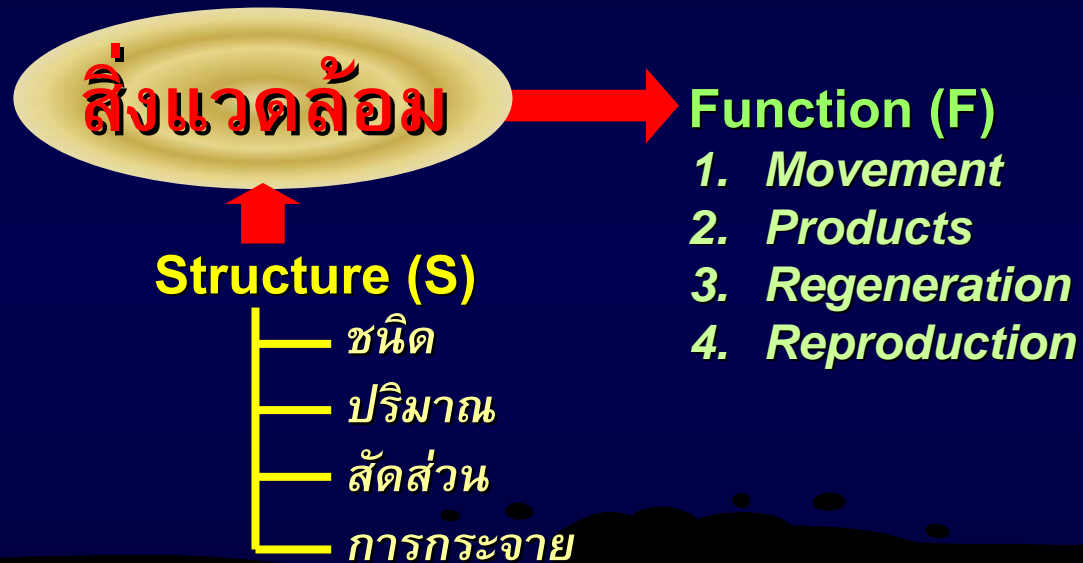


Resources in the systems



สภาวะวิกฤตสิ่งแวดล้อม

สภาวะการณ์ของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเกินขีดจำกัด
ทำให้สิ่งแวดล้อมไม่แสดงบทบาทหน้าที่ในระดับต่ำสุด

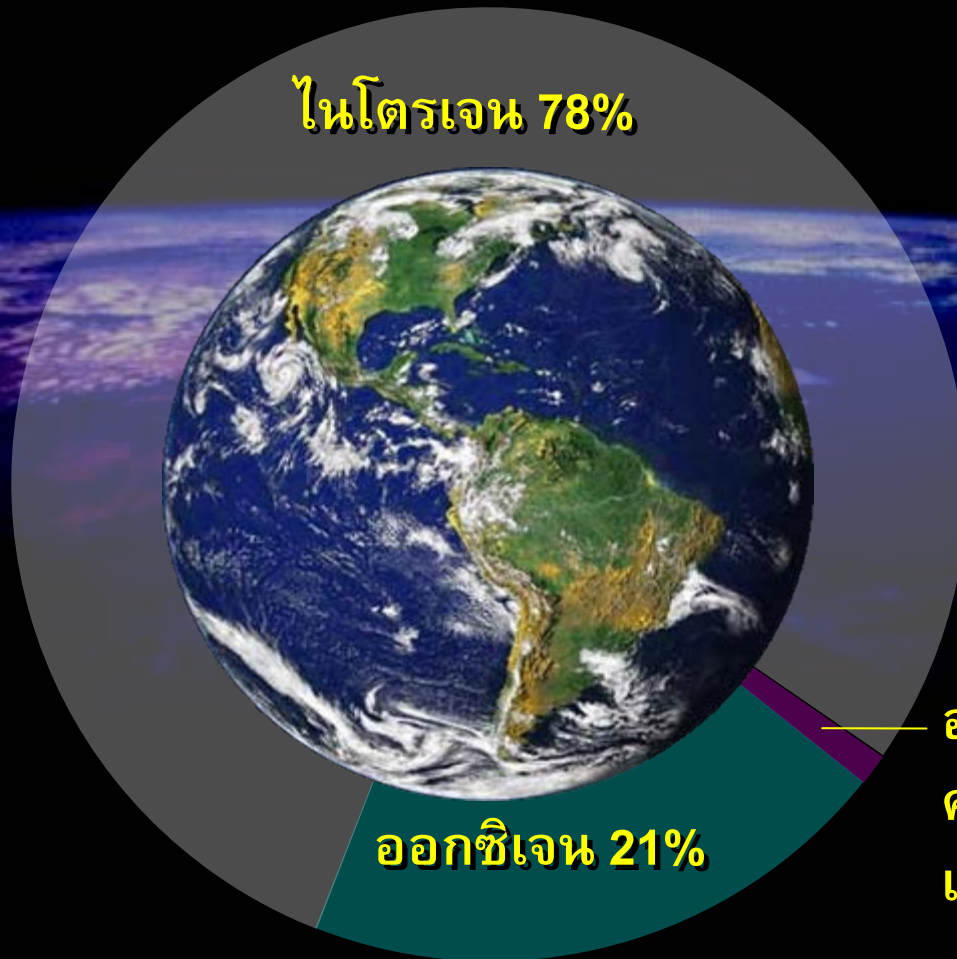


สภาวะการณ์

1. ระดับสมดุล S และ F ไม่เปลี่ยนแปลง
2. ระดับเตือนภัย S เปลี่ยนแปลง แต่ F ไม่เปลี่ยนแปลง
3. ระดับเสี่ยงภัย S ไม่เปลี่ยนแปลง แต่ F เปลี่ยนแปลง
4. ระดับวิกฤต S และ F เปลี่ยนแปลง

บรรยากาศ (atmosphere)

บรรยากาศ (atmosphere) เป็นส่วนของชั้นก๊าซที่ห่อหุ้มโลก โดยเริ่มตั้งแต่พื้นผิวโลกขึ้นไปจนถึงบริเวณสูญญากาศของอวกาศประกอบด้วย



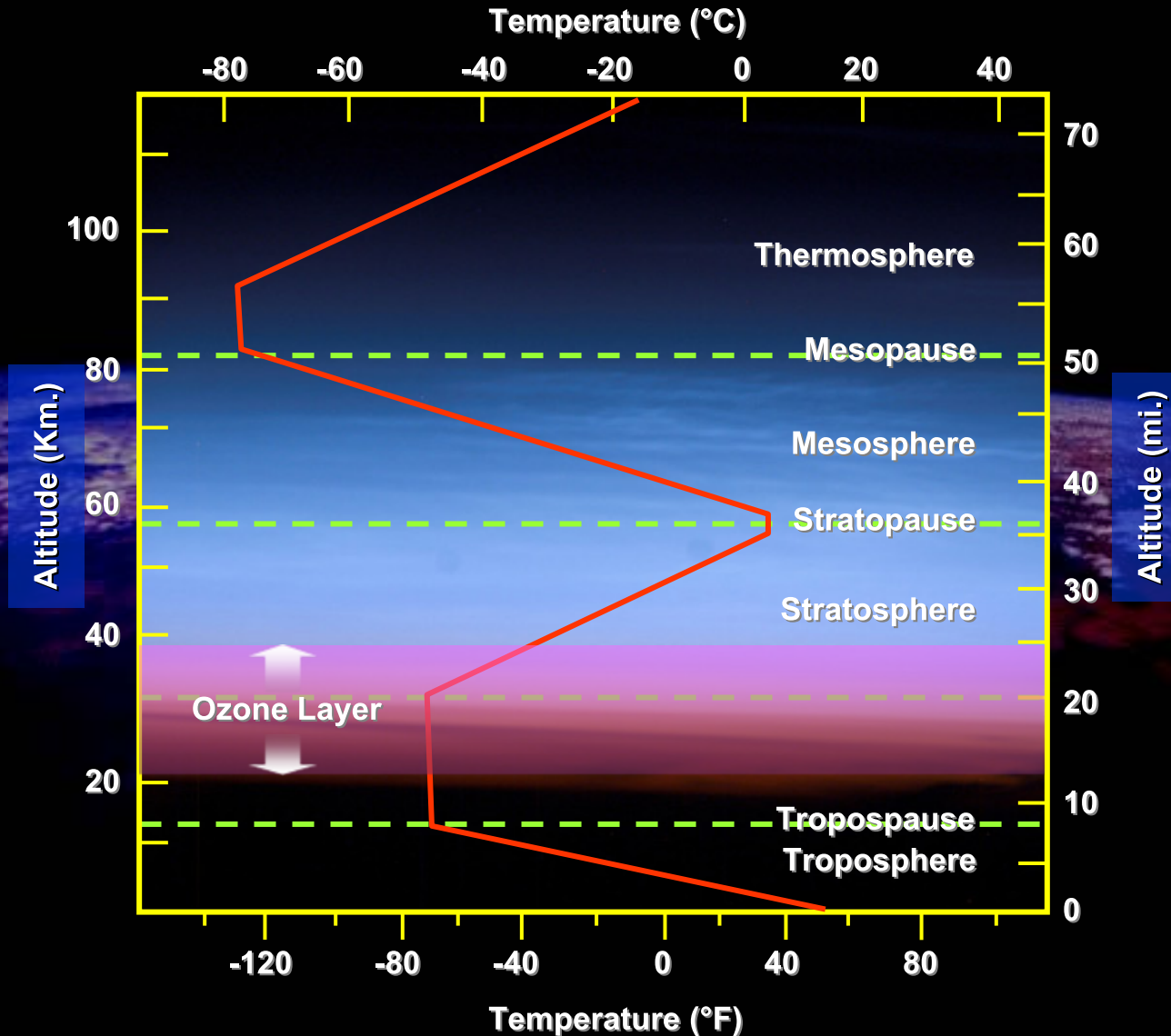
อาร์กอน 0.9%

คาร์บอนไดออกไซด์ 0.03%

แก๊สอื่น ๆ และไอน้ำ



ชั้นบรรยากาศของโลก



การเปลี่ยนแปลงของโลก (Global Change)

“สถานภาพของโครงสร้าง/องค์ประกอบ
บนผิวโลก ใต้ดิน ใต้พิภพ และบรรยากาศ
ชั้นชีวลัย (biosphere) ลด-เพิ่มขนาดไป
จากธรรมชาติ จนทำให้การมีบทบาท/
หน้าที่ไม่ปกติ (normal)”



ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของโลก



- การใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงสิ่งปกคลุมดิน
- การเพิ่มขึ้นของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์
- ส่วนประกอบของบรรยากาศ

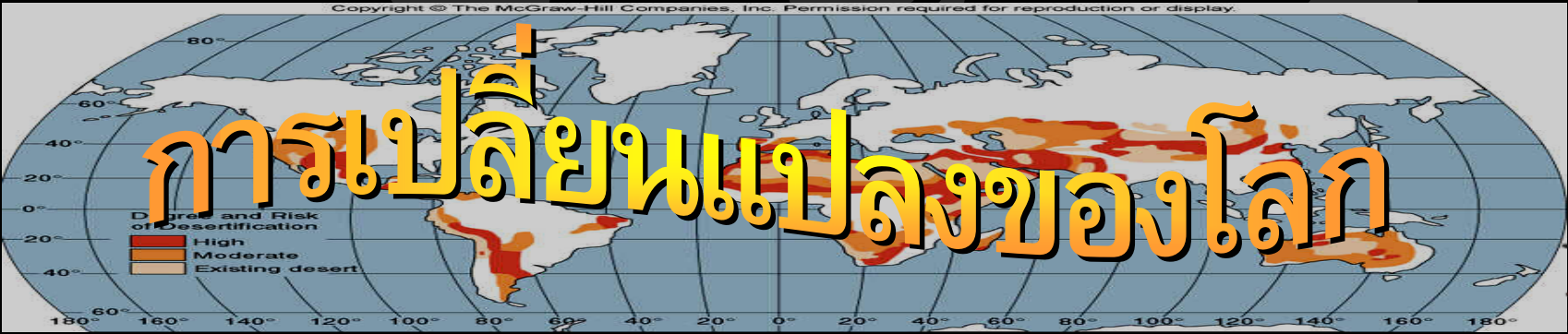




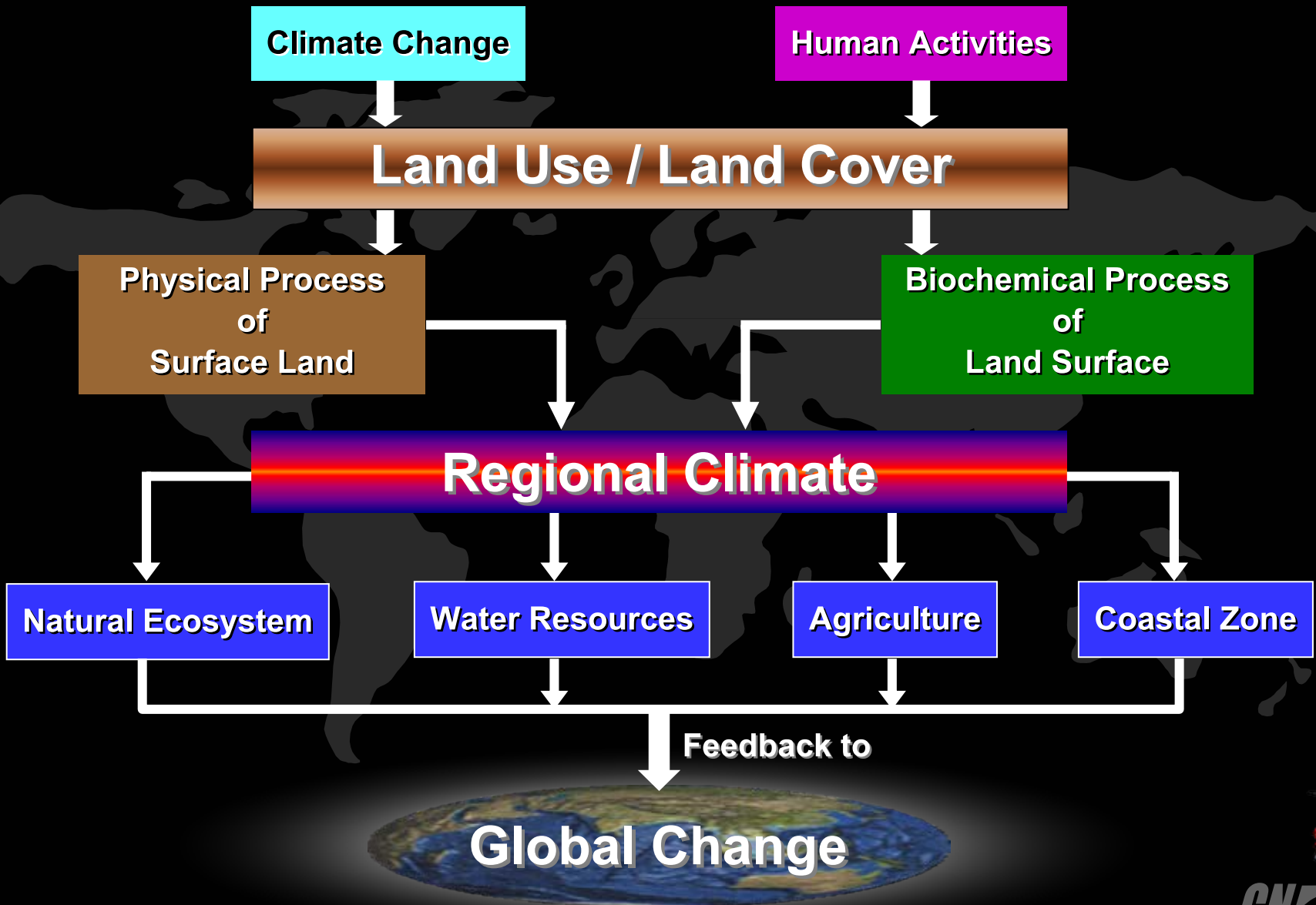
๒๕๓



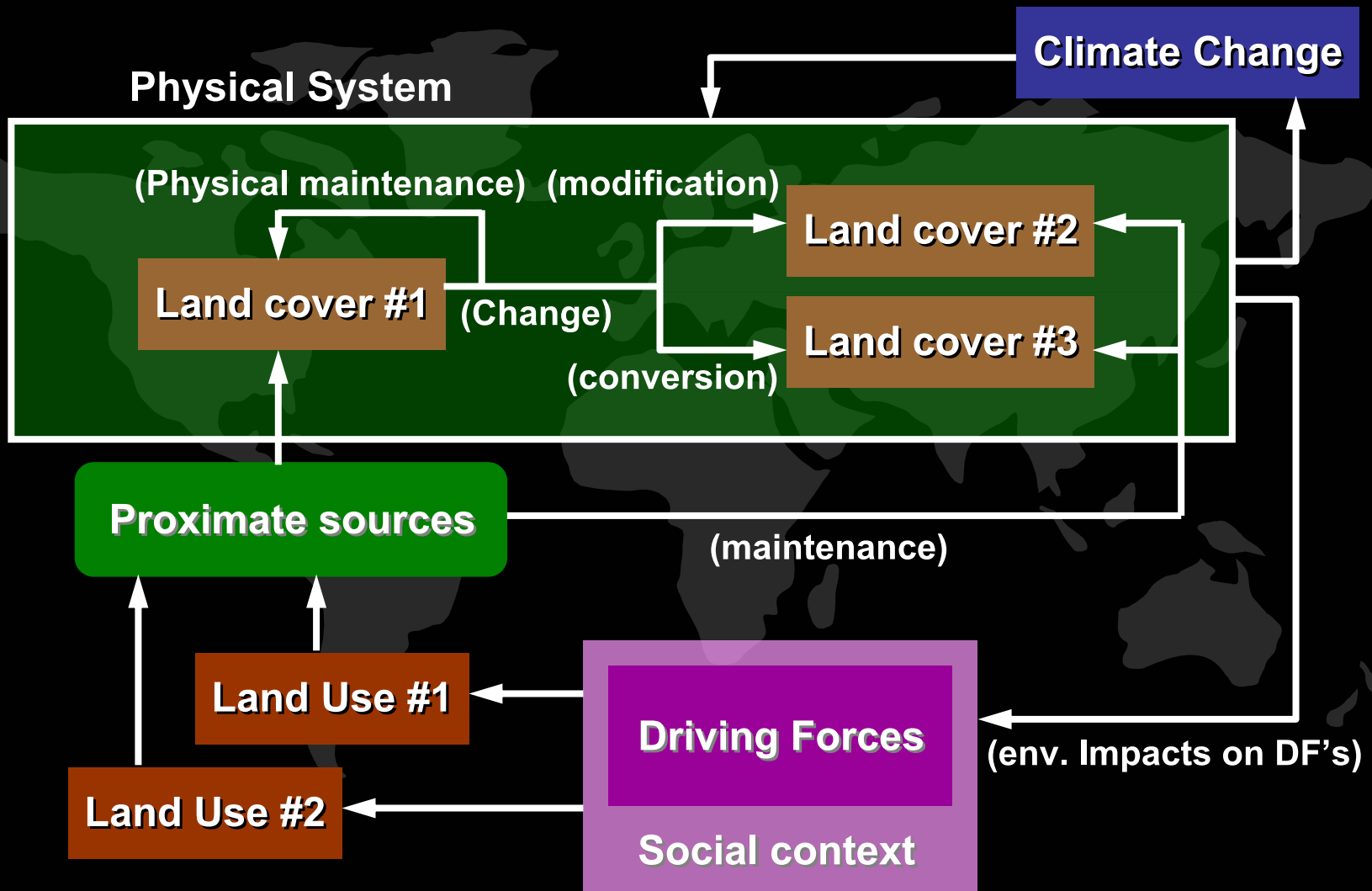
๒๕๓



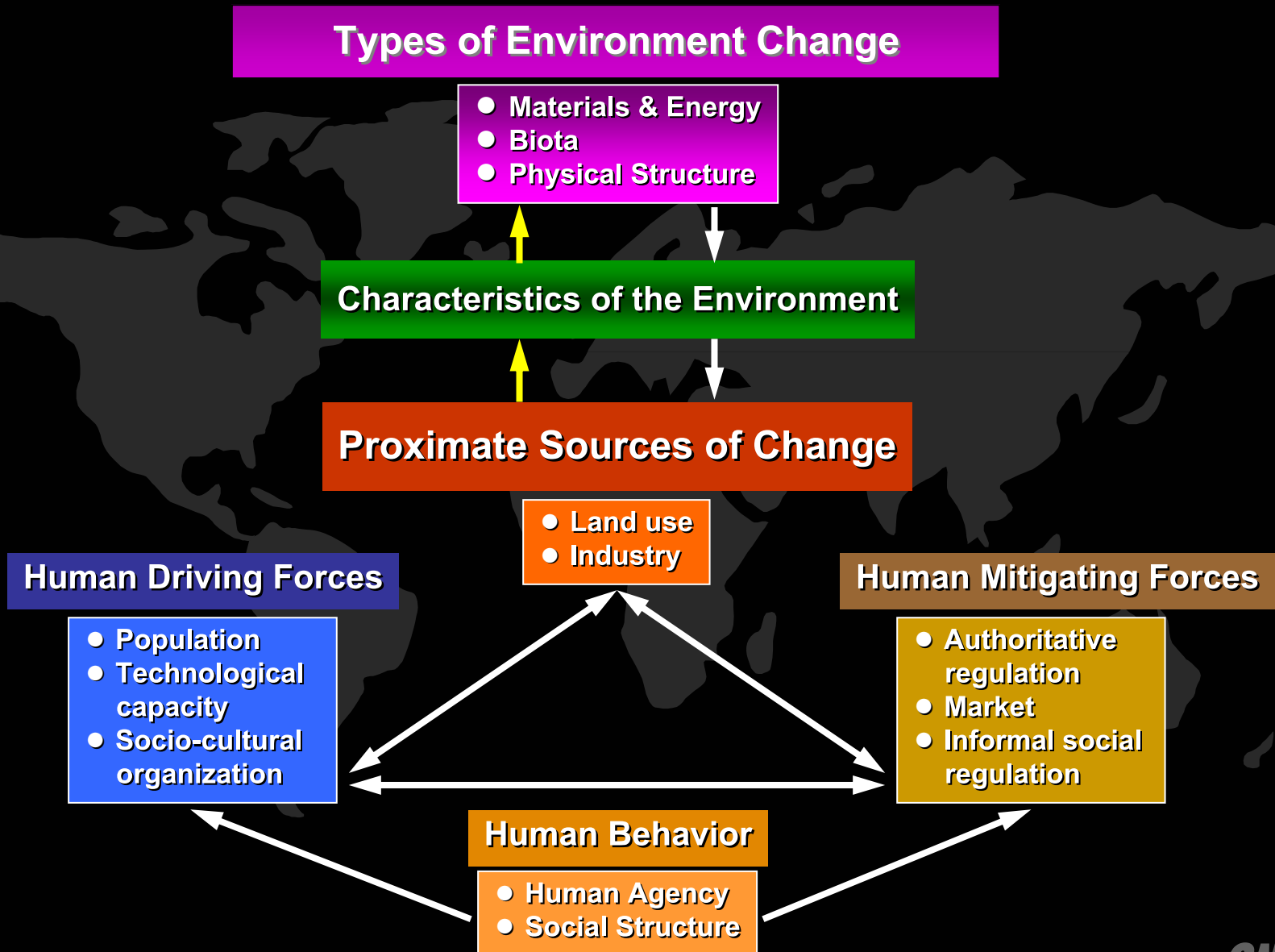
Linkages between Human Causes and Land Use and Cover



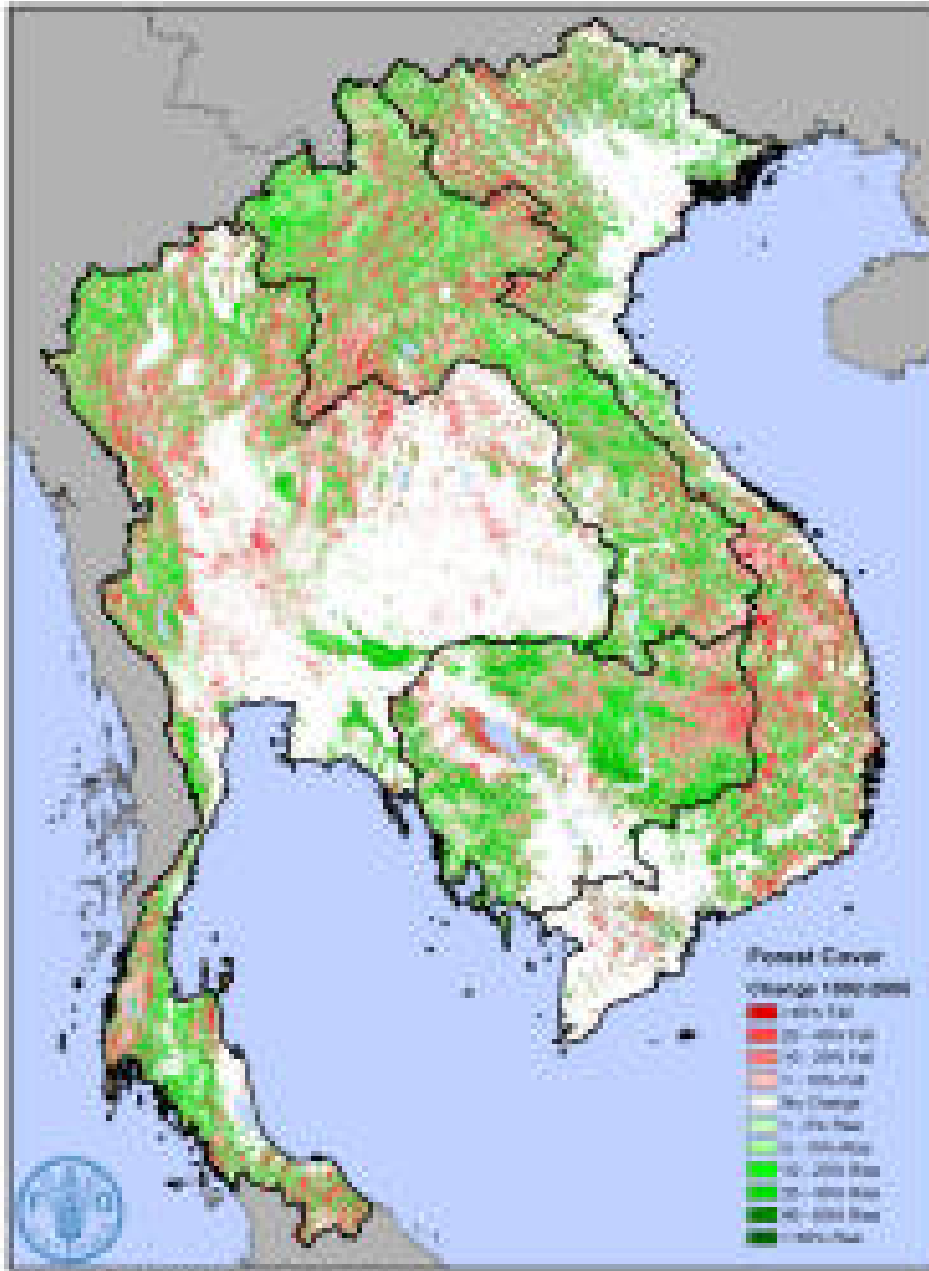
Linkages between Human Causes and Land Use and Cover



The Human Cause of Environmental Change



Forest Cover Change in 2003



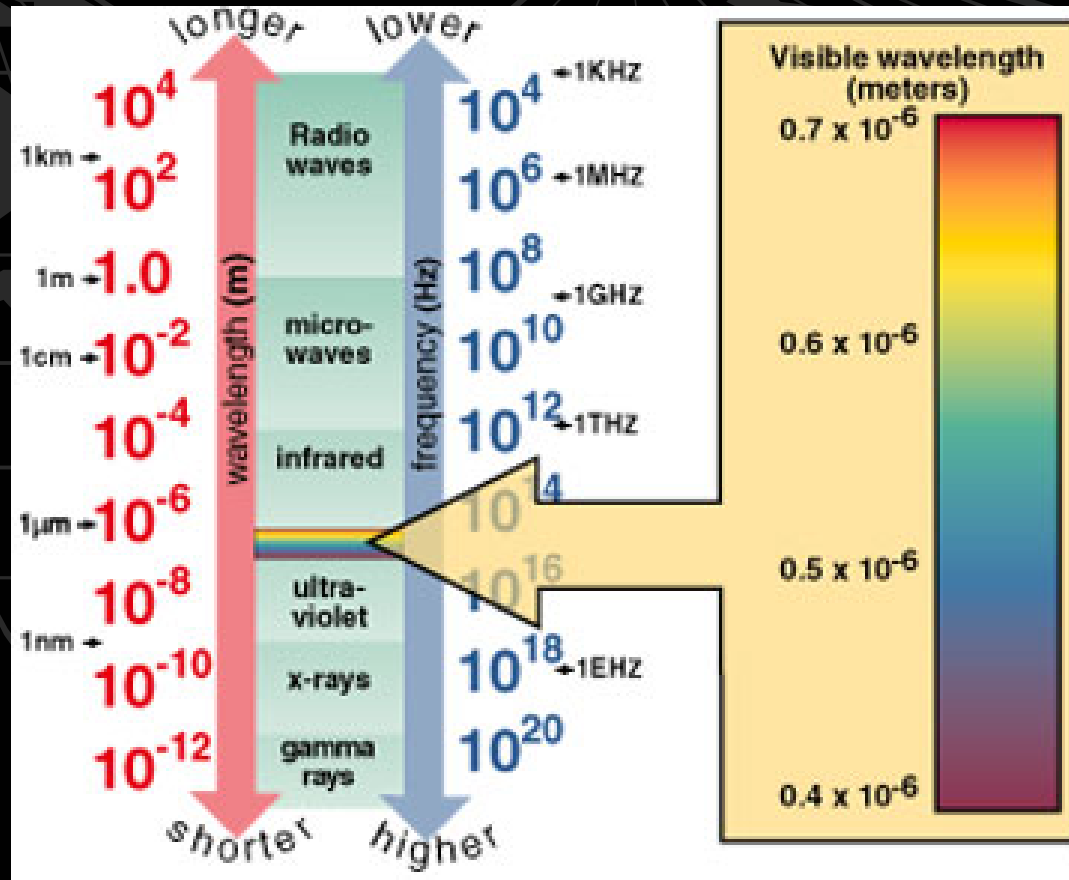
Prepared by Paul Worthington (paw@yorku.ca)

© 2004 York University. All rights reserved.



การแผ่รังสีดวงอาทิตย์ (solar radiation)

ชนิดคลื่นและความยาวคลื่นของการแผ่รังสีดวงอาทิตย์

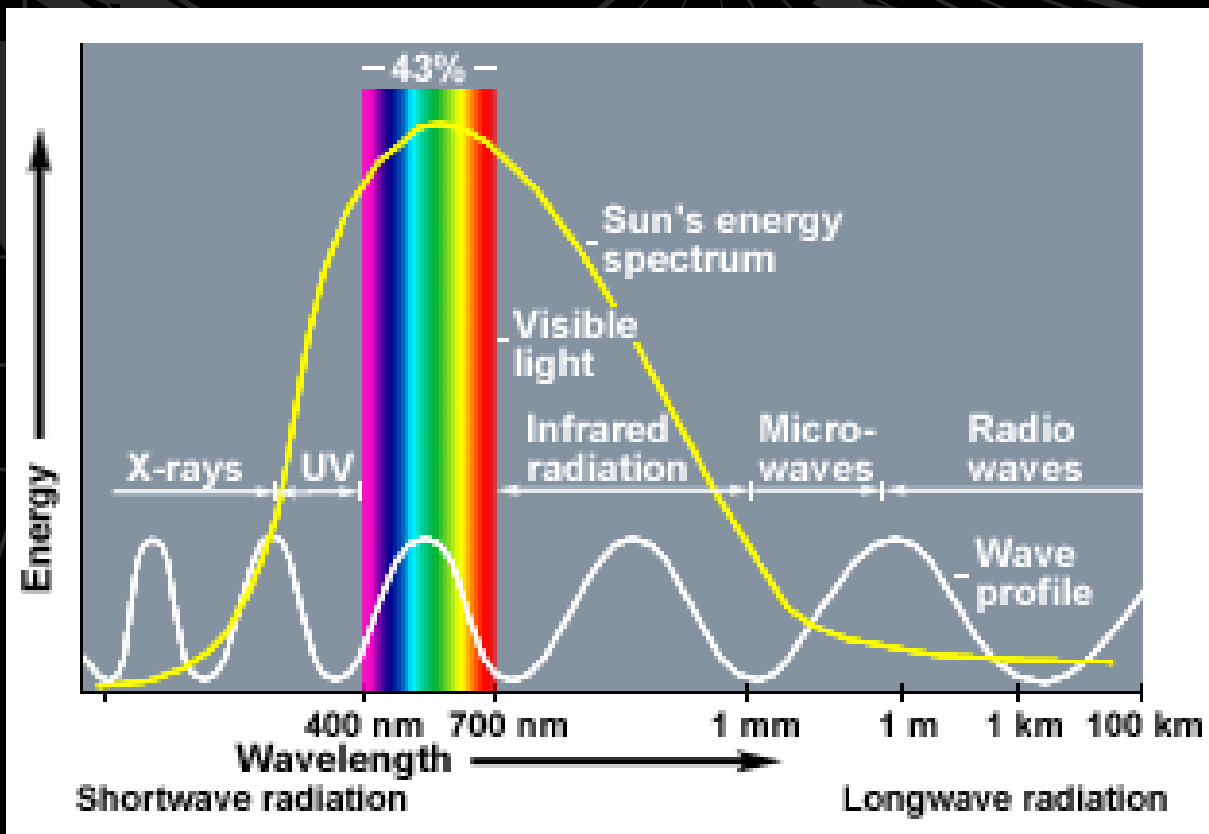


<http://extension.missouri.edu/explore/envqual/eq0453.htm>



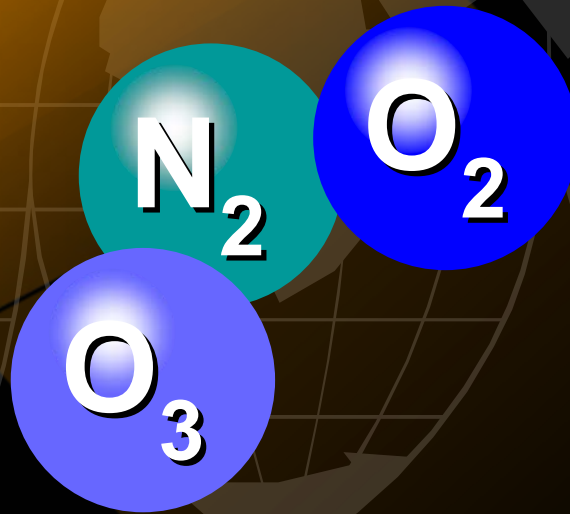
การแผ่รังสีดวงอาทิตย์ (solar radiation)

ความยาวคลื่นและปริมาณร้อยละการแผ่รังสีดวงอาทิตย์



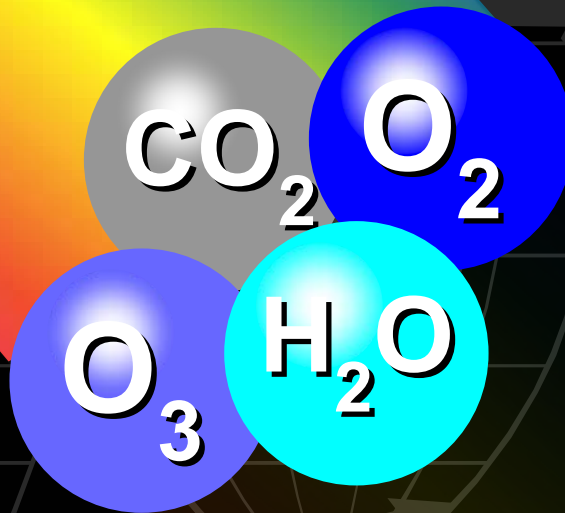
การดูดกลืนแสงโดยชั้นบรรยากาศ

Ultraviolet Wavelength



การดูดกลืนแสงโดยชั้นบรรยากาศ

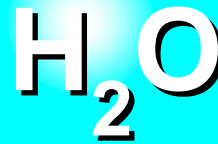
Visible Wavelength



การดูดกลืนแสงโดยชั้นบรรยากาศ

Infrared Wavelength

ที่ความยาวคลื่น 1600,
2000, 2700, 4300 nm

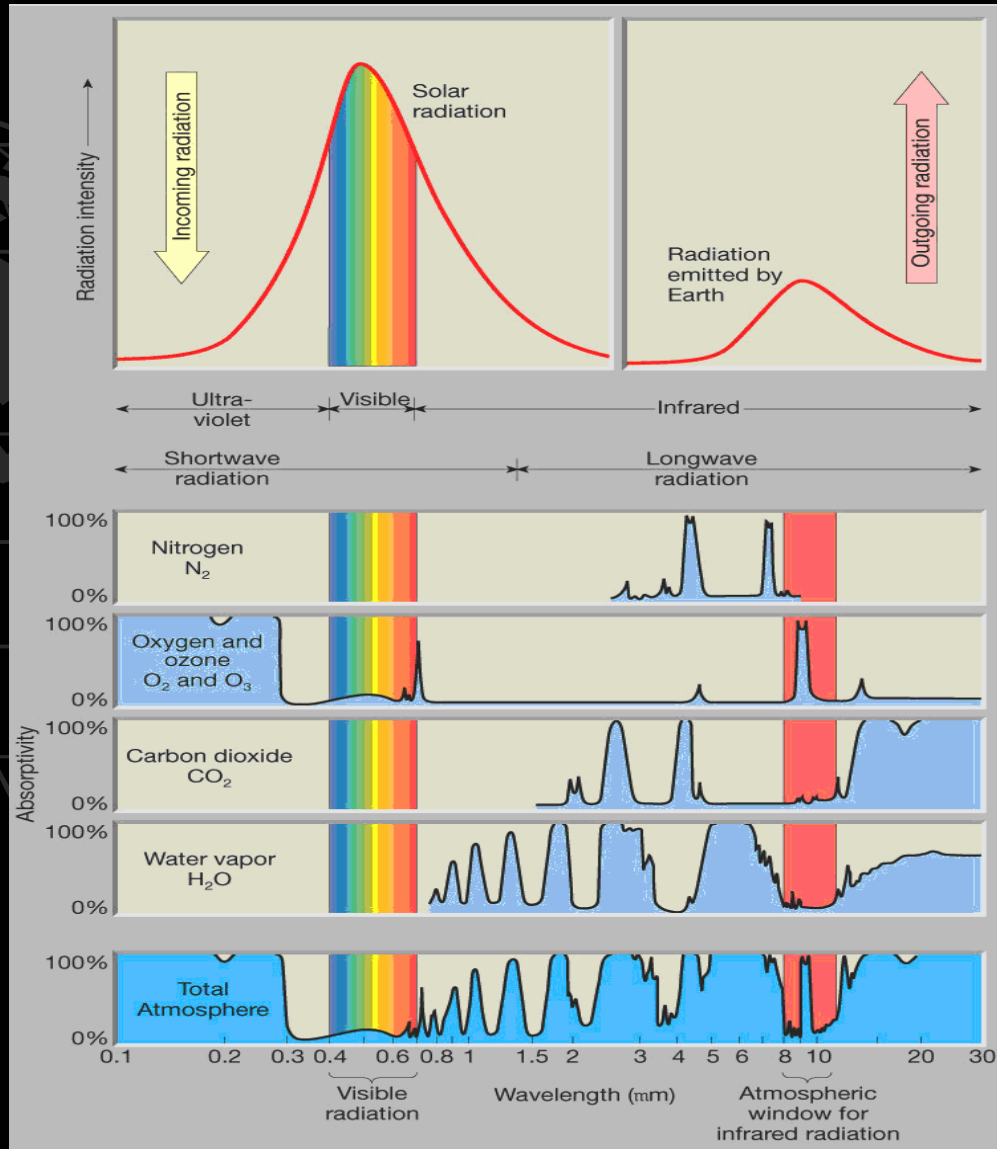


ที่ความยาวคลื่น 700,
800, 900, 1400, 1900,
2700, 3200 nm

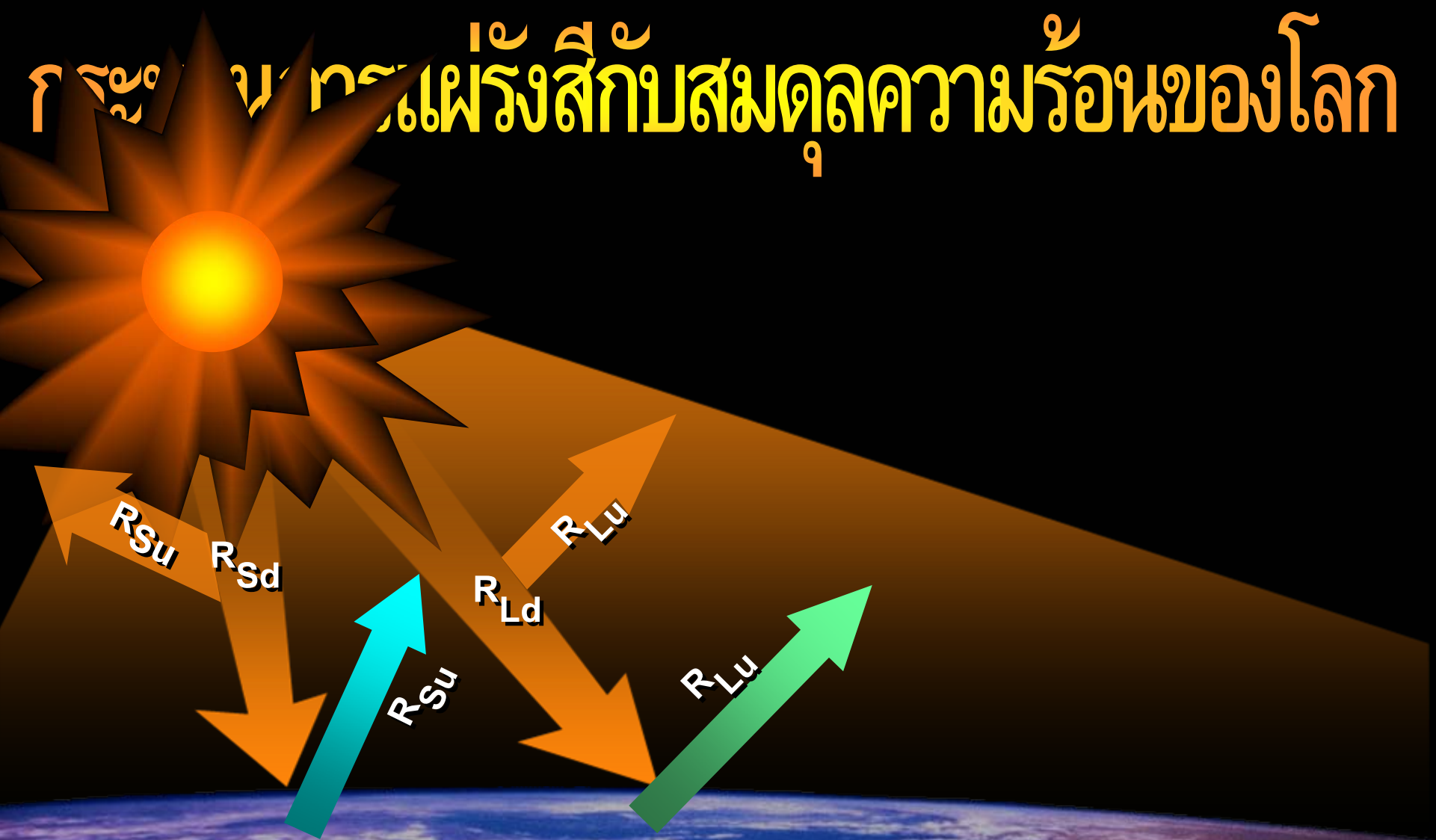
การดูดกลืนแสงจากการหมุนและสั่นสะเทือนของ *Polyatomic Molecule*
ในชั้นบรรยากาศด้านล่างที่มีความหนาประมาณ 50 กิโลเมตร



การดูดกลืนแสงโดยชั้นบรรยากาศ

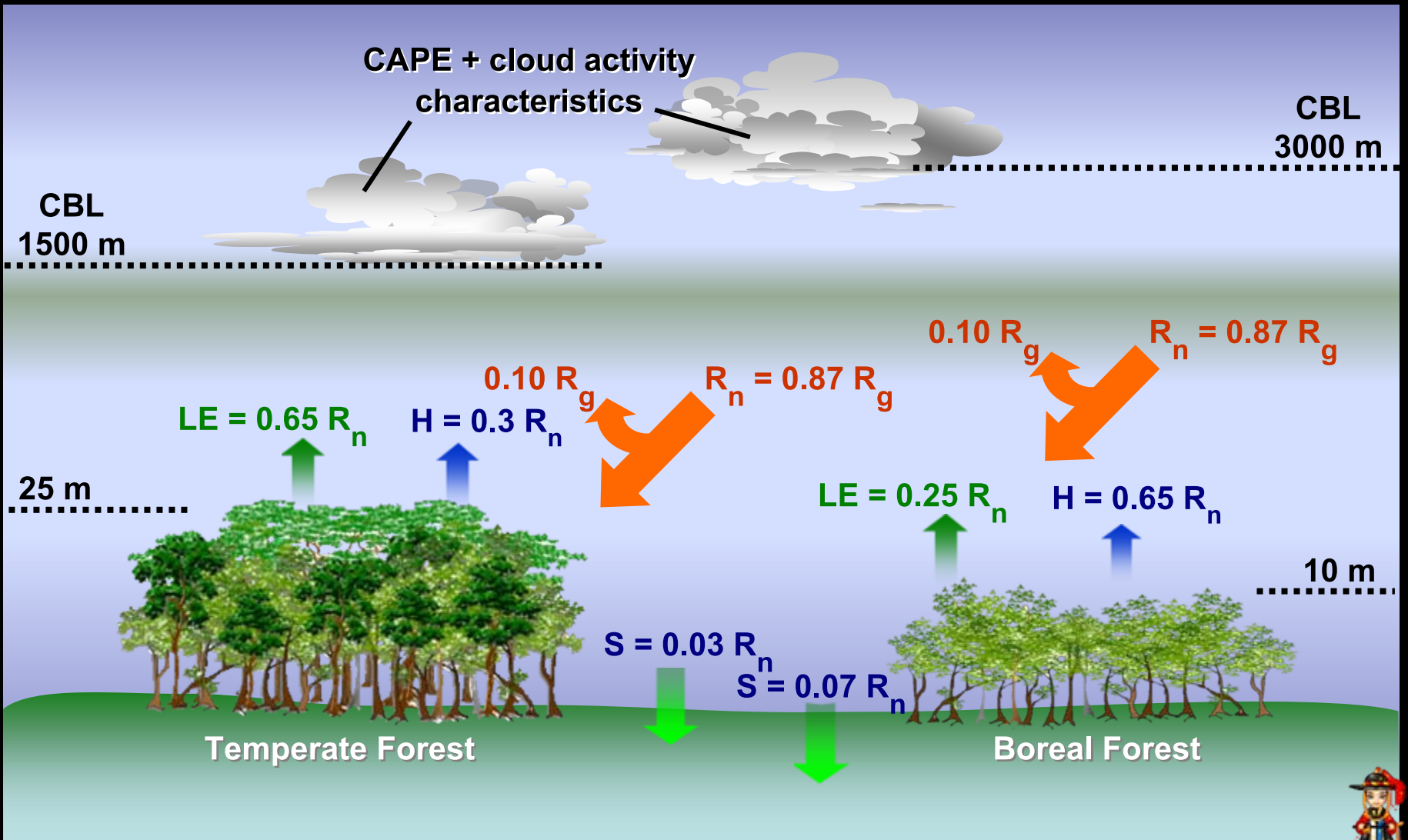


10 ๑๒ ๒ กระบวนการแผ่รังสีกับสมดุลความร้อนของโลก ๑



$$\text{รังสีสุทธิ (R}_n\text{)} = R_{Sd} - R_{Su} + R_{Lu} - R_{Lu}$$





Source: Adapted from P. Kabat, BAHC/LEAPS



สภาวะโลกร้อน

สภาวะโลกร้อน เป็นสภาวะที่อุณหภูมิของโลกเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสภาวะการณ์ที่เรียกว่า **ปรากฏการณ์เรือนกระจก (greenhouse effect)**

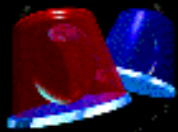
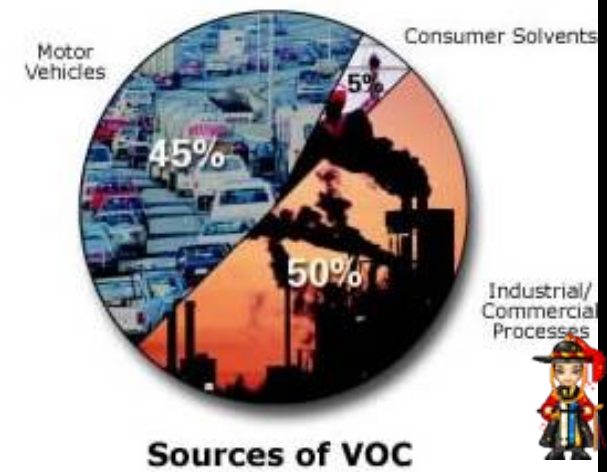
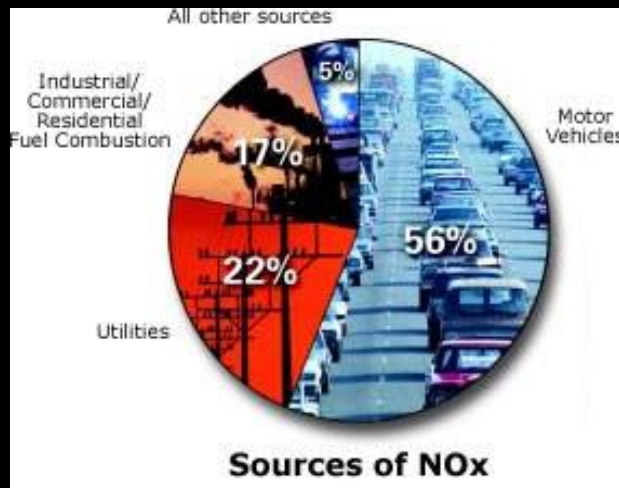
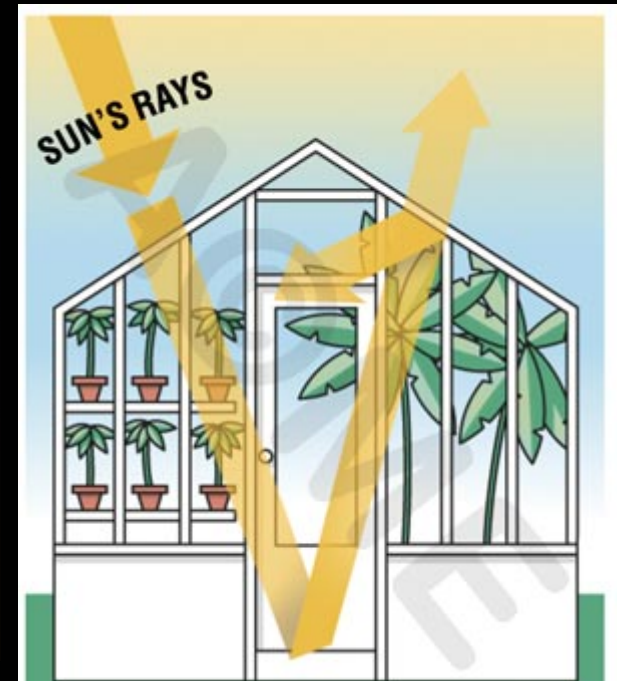
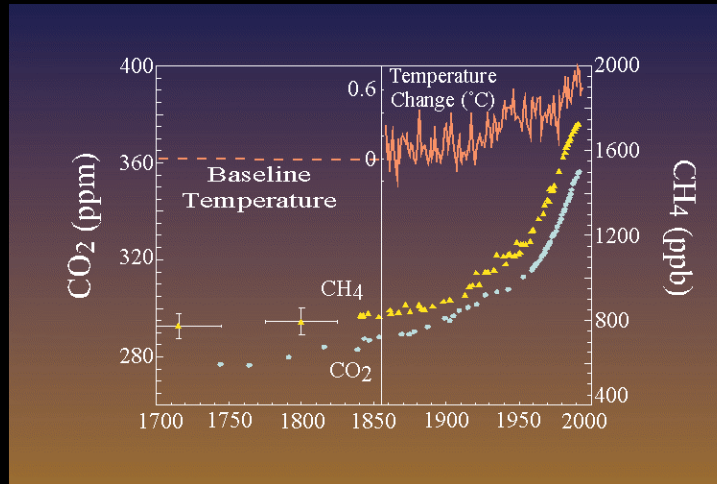
เกิดการสะสมของก๊าซต่าง ๆ ที่เรียกว่า **ก๊าซเรือนกระจก (greenhouse gas)** ในบรรยากาศ ทำให้กีดขวางการสะท้อนกลับของรังสีความร้อนจากพื้นผิวโลกสู่บรรยากาศ ส่งผลให้เกิดการสะสมความร้อนบนพื้นผิวโลก



ก๊าซเรือนกระจก

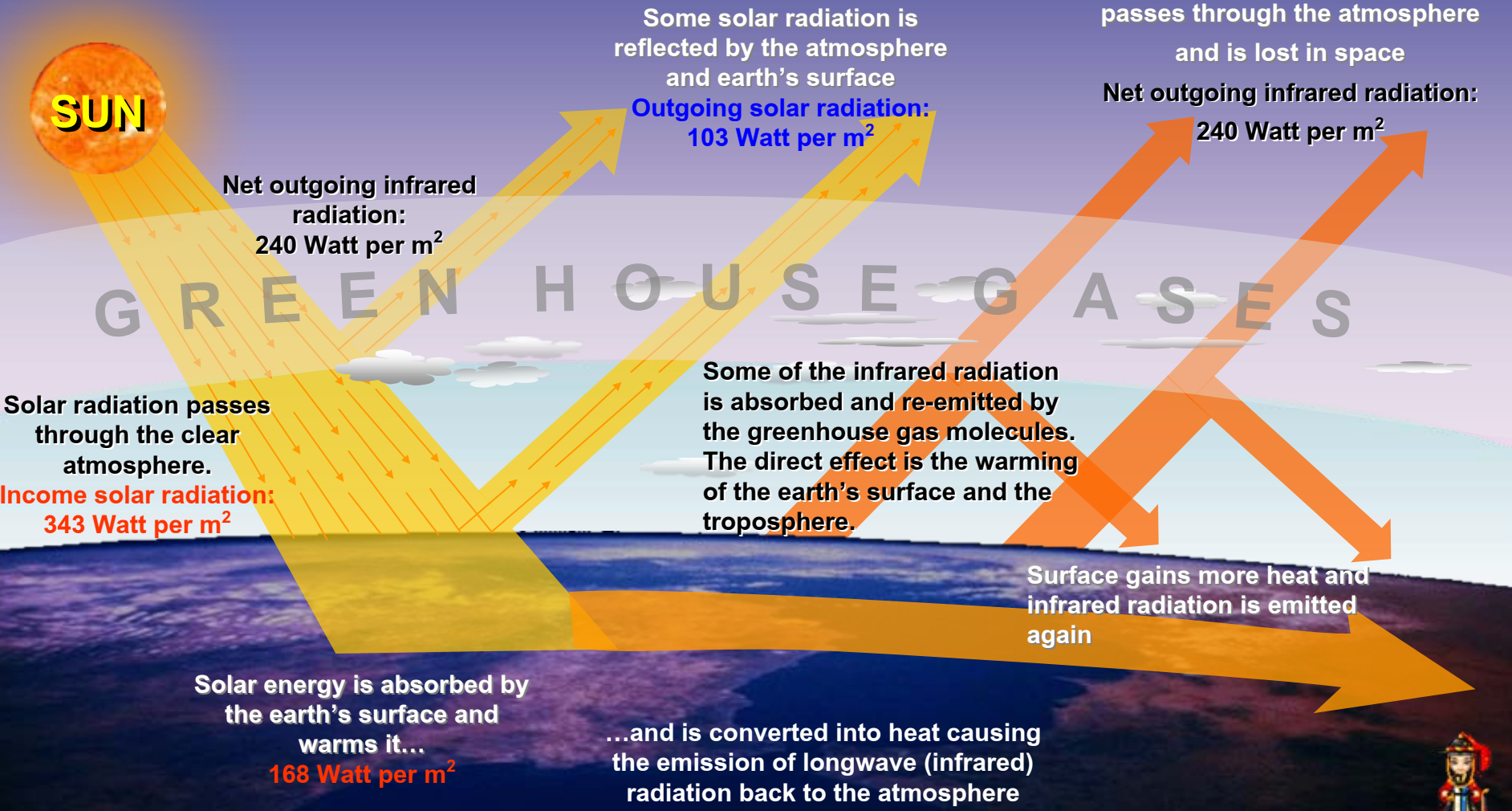
Greenhouse Gases (GHG) :

- (1) PFCs
- (2) HFCs
- (3) SF₆
- (4) CH₄
- (5) CO₂
- (6) N₂O



THE GREENHOUSE EFFECT

Atmosphere



GREENHOUSE GASES



Solar Radiation

STRATOPAUGE (50 km)

Photolysis of O_2
Production of O_3

Photodissociation
of $CFC_3 \rightarrow Cl, ClO$

STRATOSPHERE

Dissociation of N_2O, NO, NO_2

Ozone concentrations

O_3 Stratospheric
cooling

Slow transport of O_3

CATALYTIC DESTRUCTION

Absorption of UV radiation
240 nm - 290 nm
290 nm - 320 nm (partial)

25 km

Slow transport $CFC_3, N_2O,$
 CO_2 and others

Slow transport $Cl, ClO,$
 $NO,$ etc.

TROPOPAUGE (10.15 km)

CFC, CO_2
Trace gases

Tropospheric warming due to
Greenhouse-effect absorption of
long-wave radiation

TROPOSPHERE

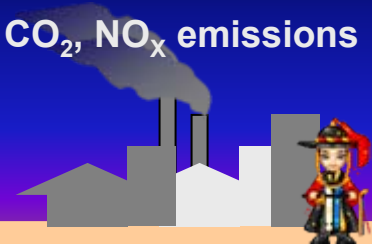
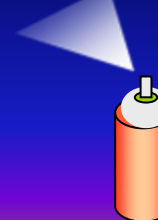
CFC, CO_2
Removal

CH_4
methane

Photochemical O_3 smog

CFC
emissions

CO_2, NO_x emissions



Sun

1.94 gm-cal/cm²/min (1,353 Watt/m²)



GHG

O₃

adiabatic process zone

GHG

O₃ impurities

O₃

temperature inversion zone

O₃

GHG

GHG

GHG

Troposphere

Stratosphere

O₃

Mesosphere

Thermosphere



กระบวนการวิทยาศาสตร์ในระบบบรรยากาศ

ลมหนาว

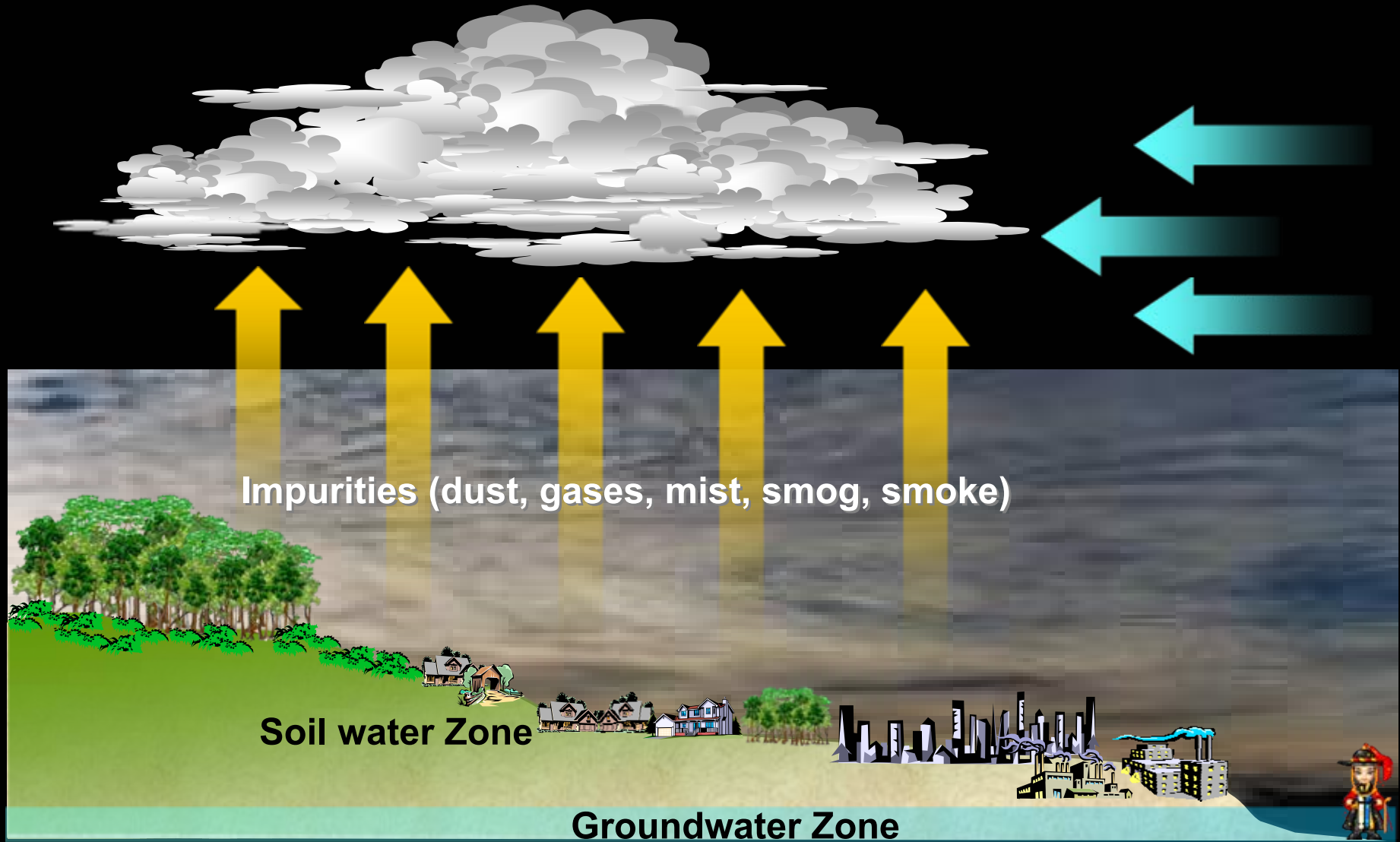
GHG

ลมหนาวตั้ง

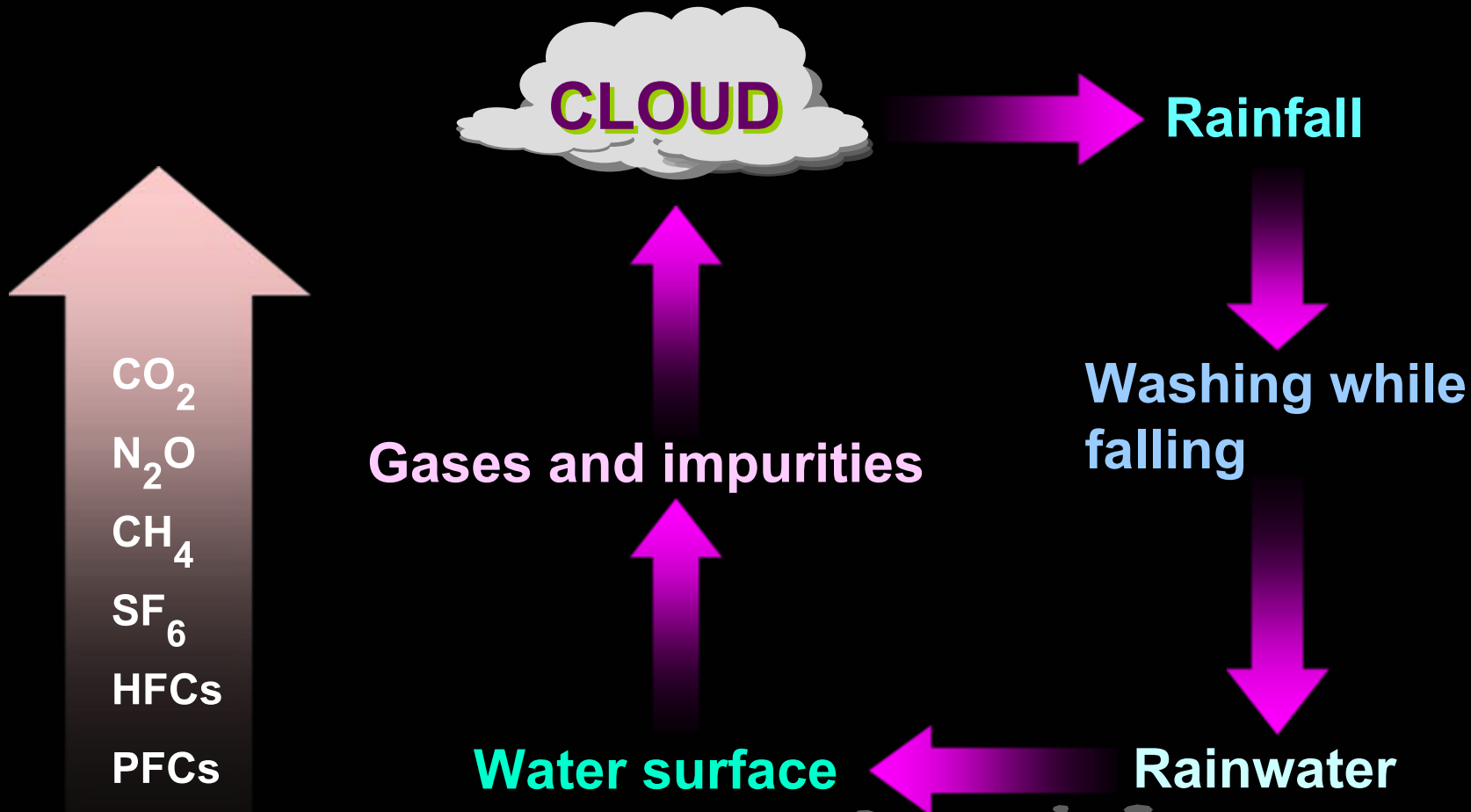
แหล่งเกิด GHG



Vertical Movement of Plume/Air-mass



กระบวนการเปลี่ยนแปลงคุณภาพอากาศ “แนวตั้ง”



พื้นฐานการเกิดวัฏจักรของ N,P,C,S

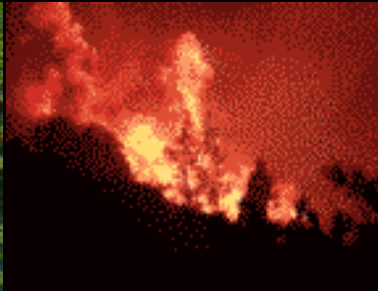


Natural Gases Emission

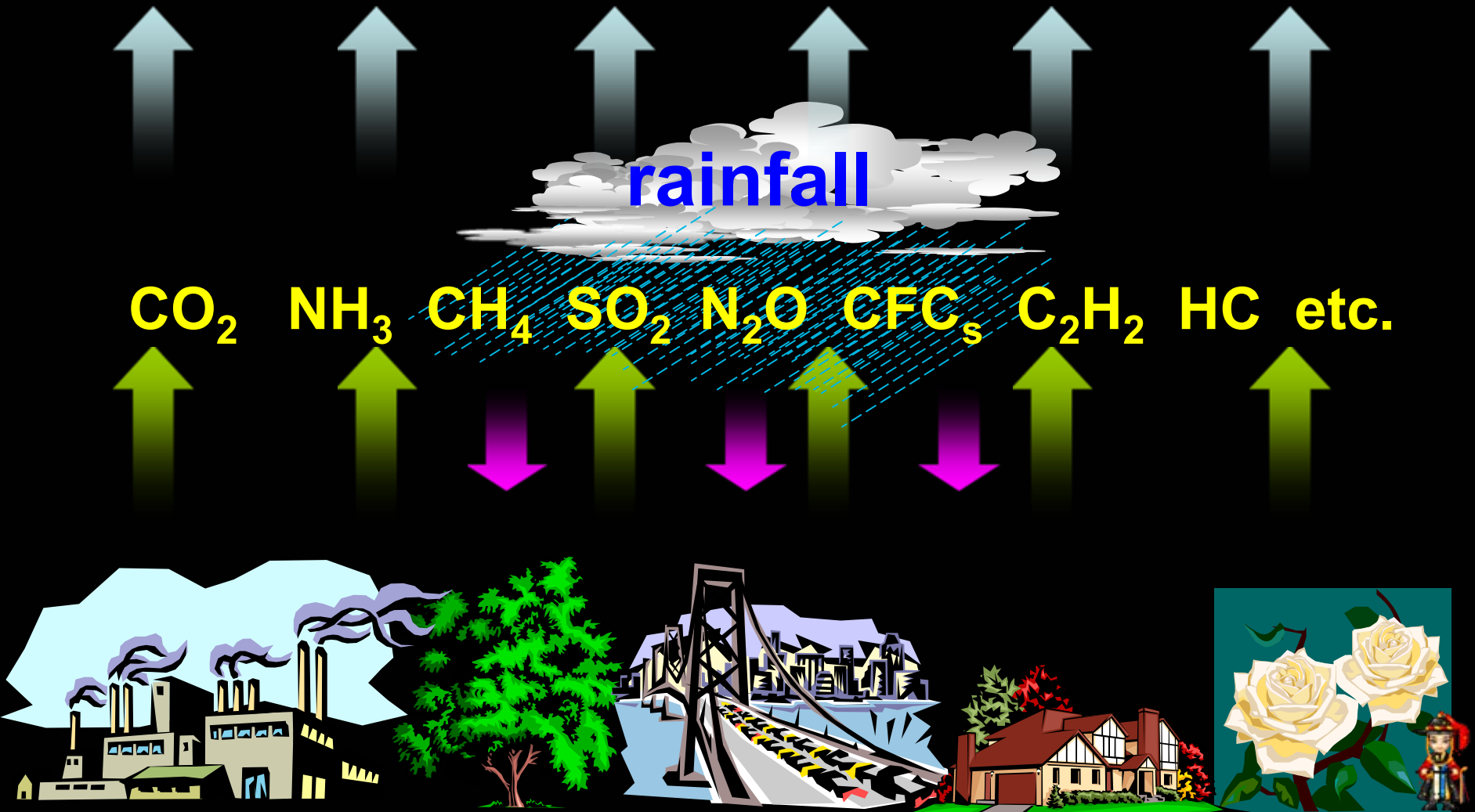
↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑

N_2 NH_3 NO_x SO_2 H_2S CH_4 C_2H_2 CO_2 CO_s etc.

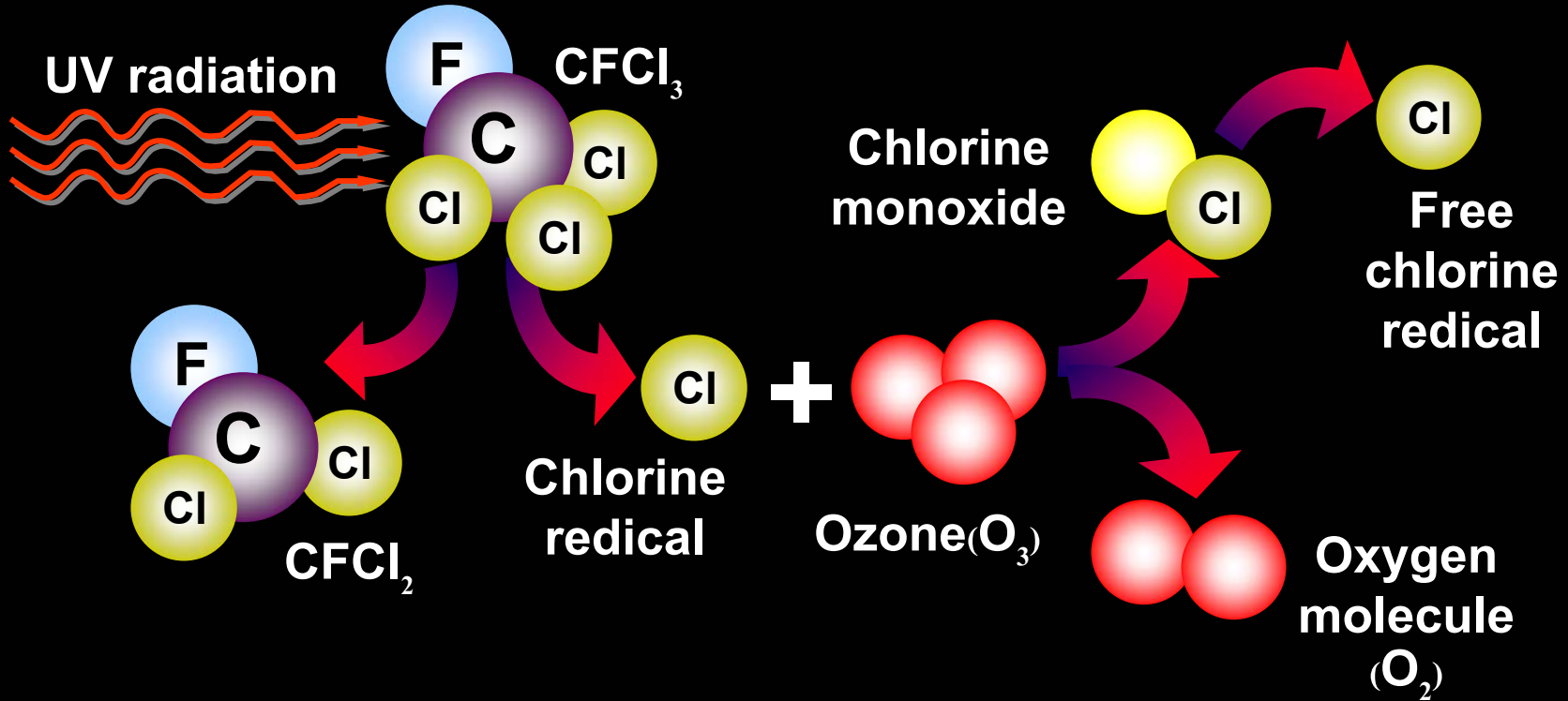
↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑ ↑



Level of stratosphere and Ozone Layer

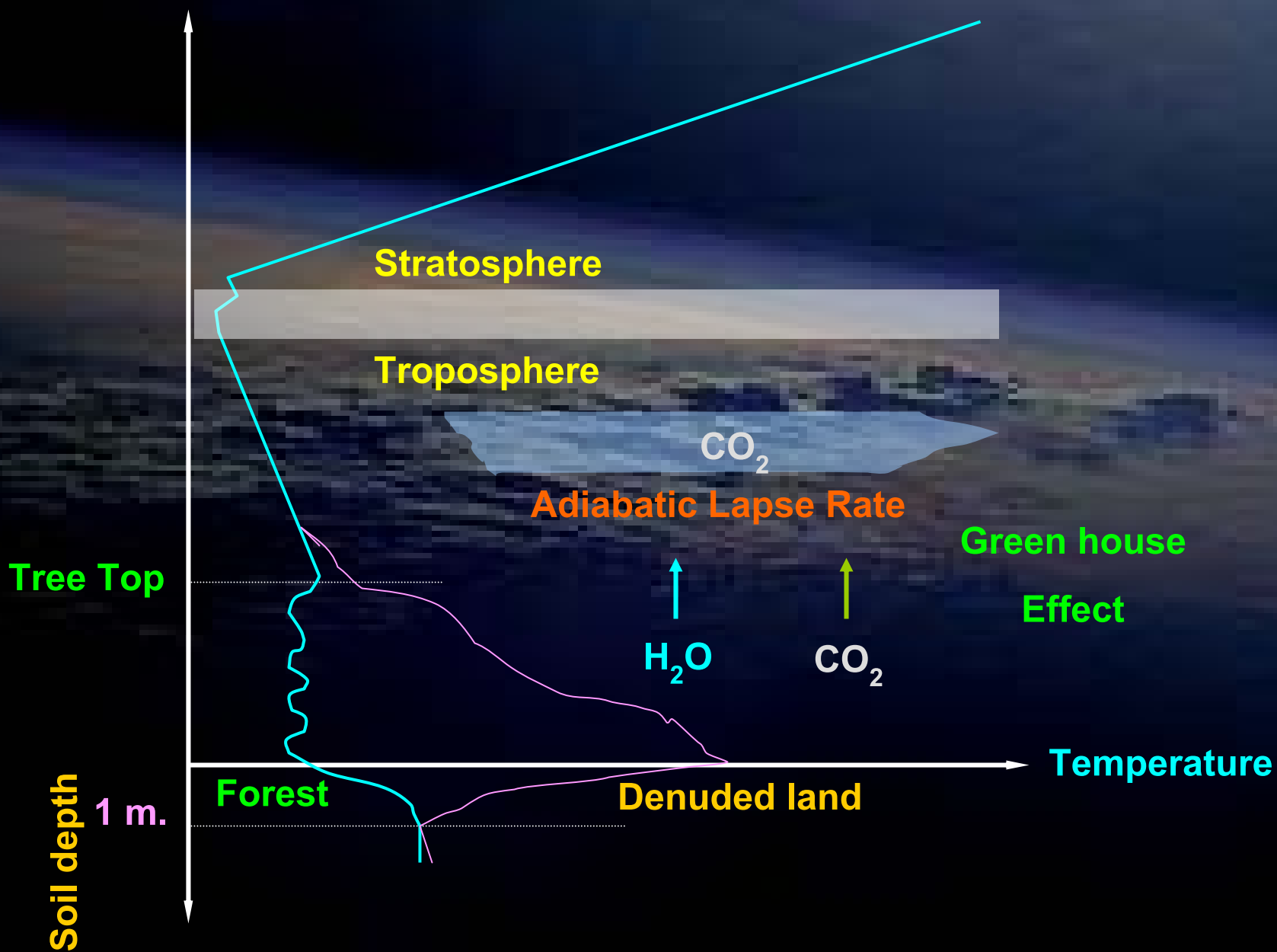


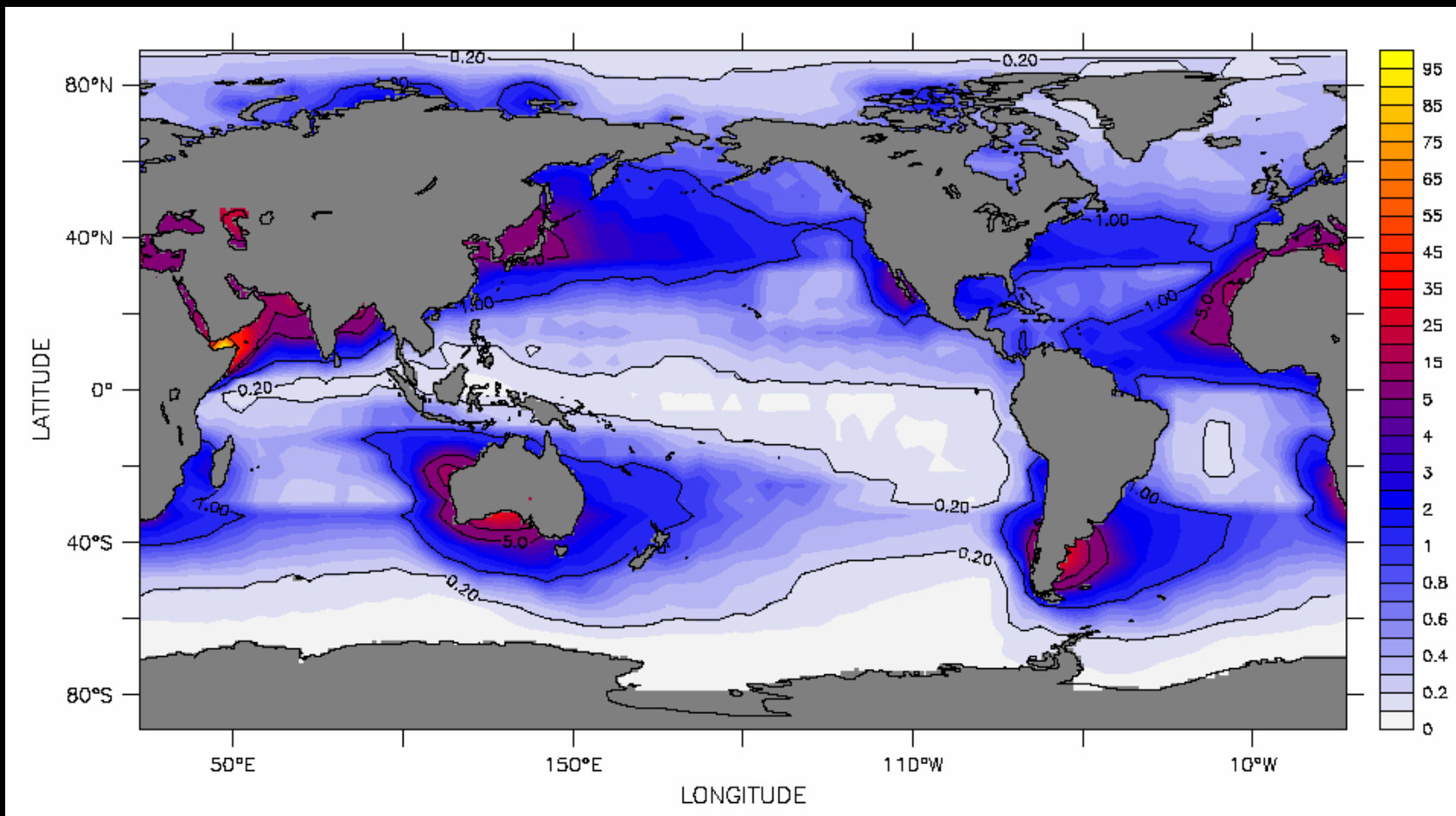
Effect of CFCs on stratospheric ozone



การเปลี่ยนแปลงของก๊าซคลอโรฟลูออโรคาร์บอน (CFC-11)
เมื่อถูกปลดปล่อยออกสู่บรรยากาศชั้นสตราโตสเฟียร์





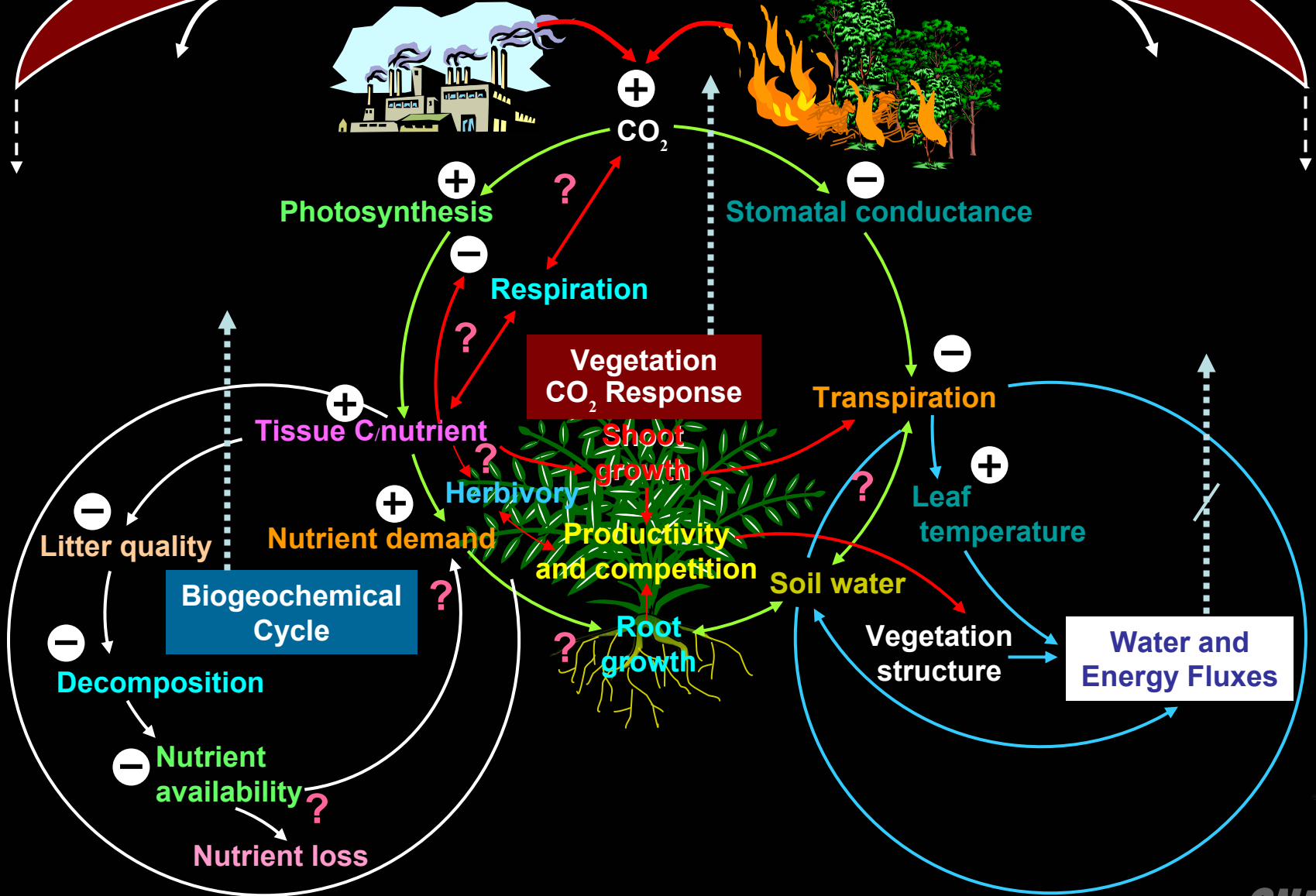


(Tegen & Fung 1997)

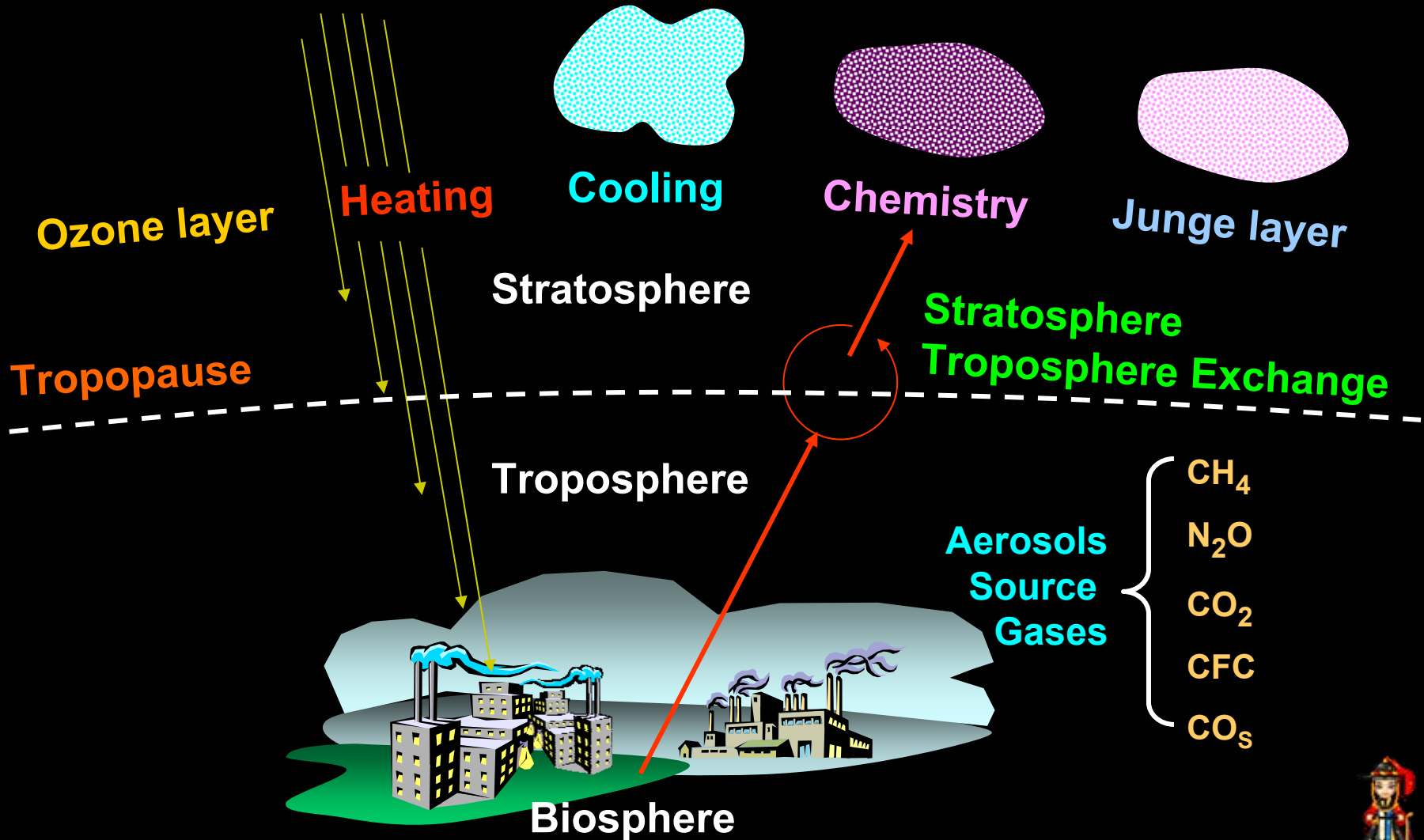
Dust deposition over the ocean:
The input of dust has different impacts in different oceanic environments

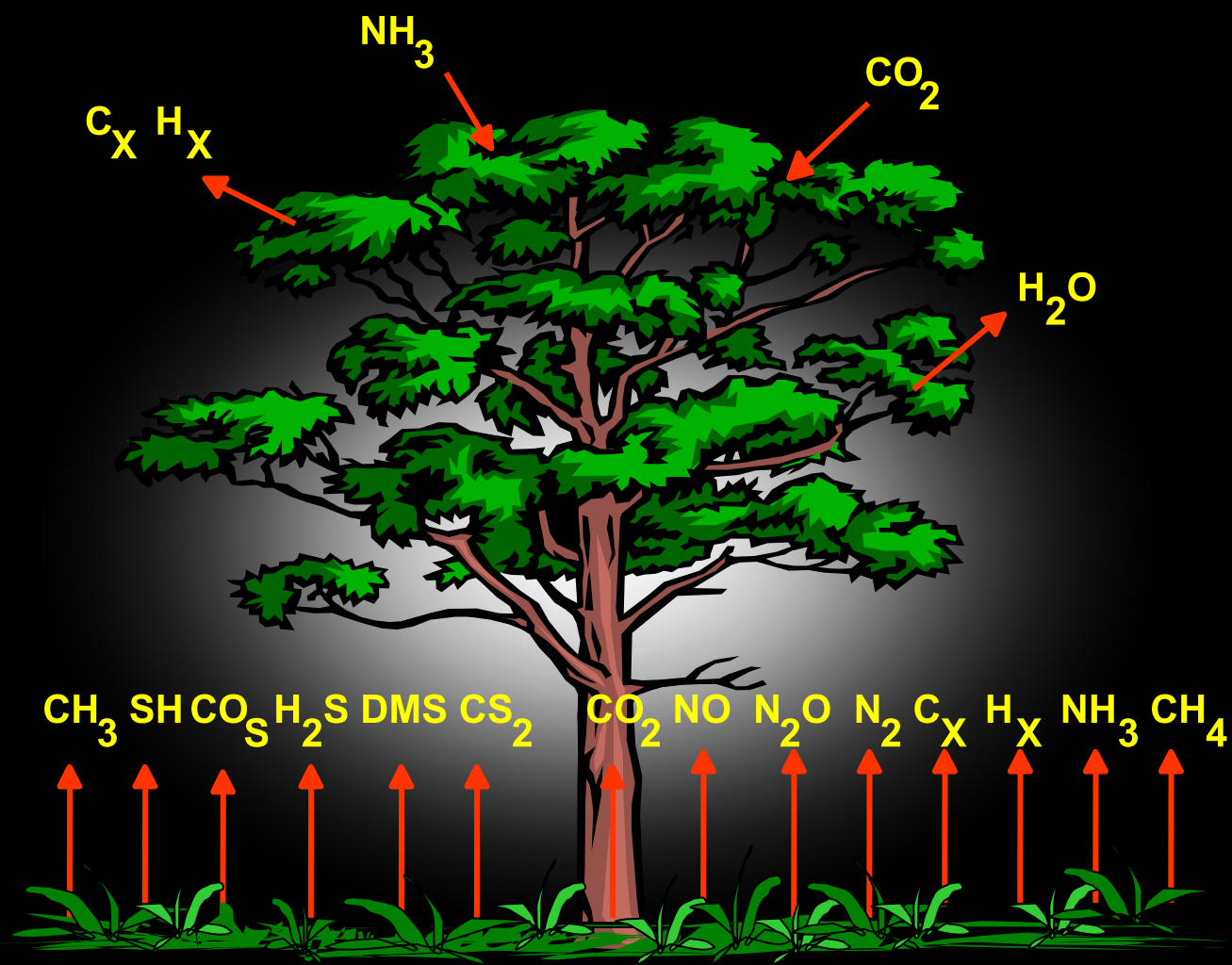


CLIMATE, LAND USE, AND ATMOSPHERIC CHEMISTRY

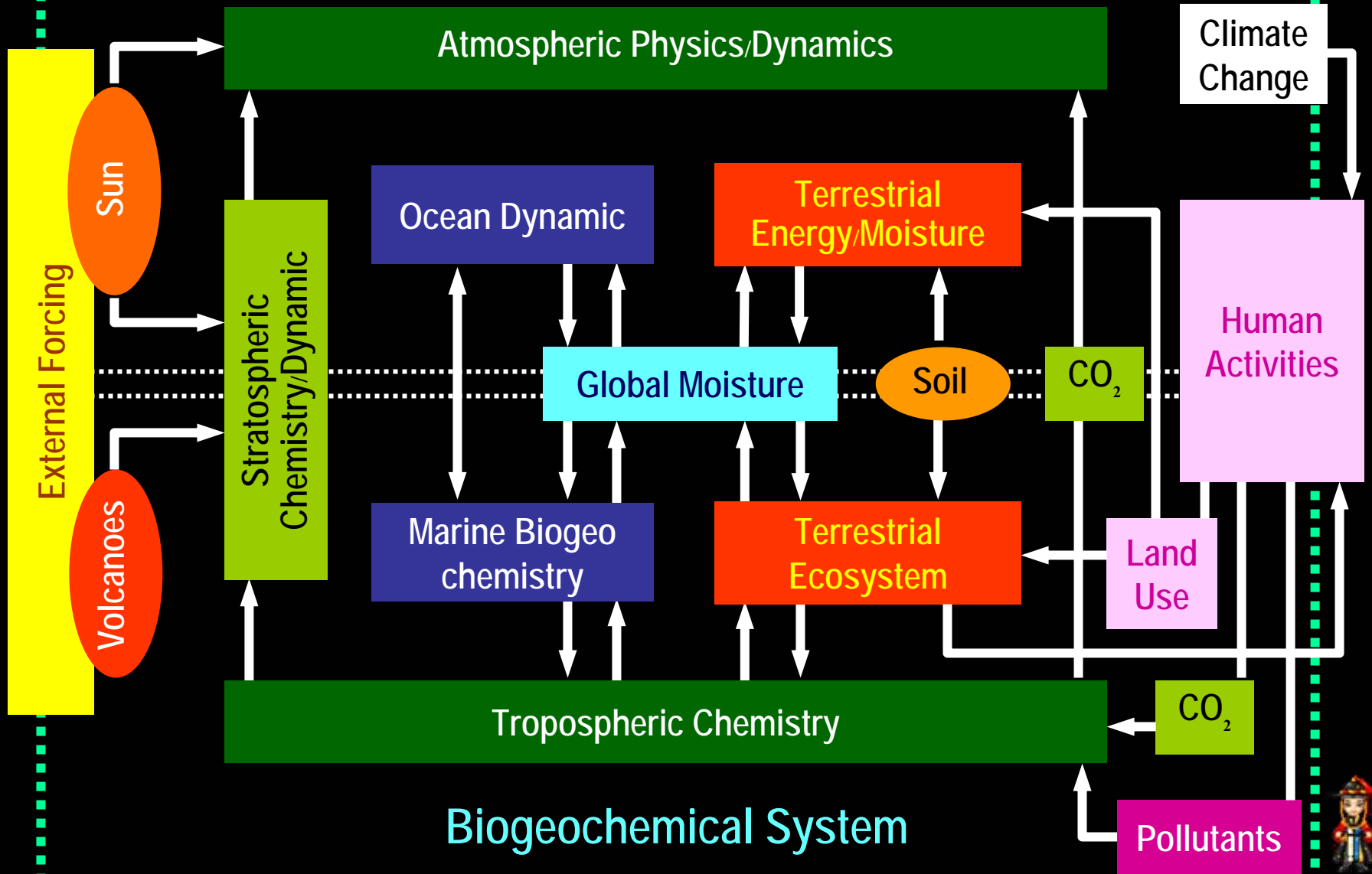


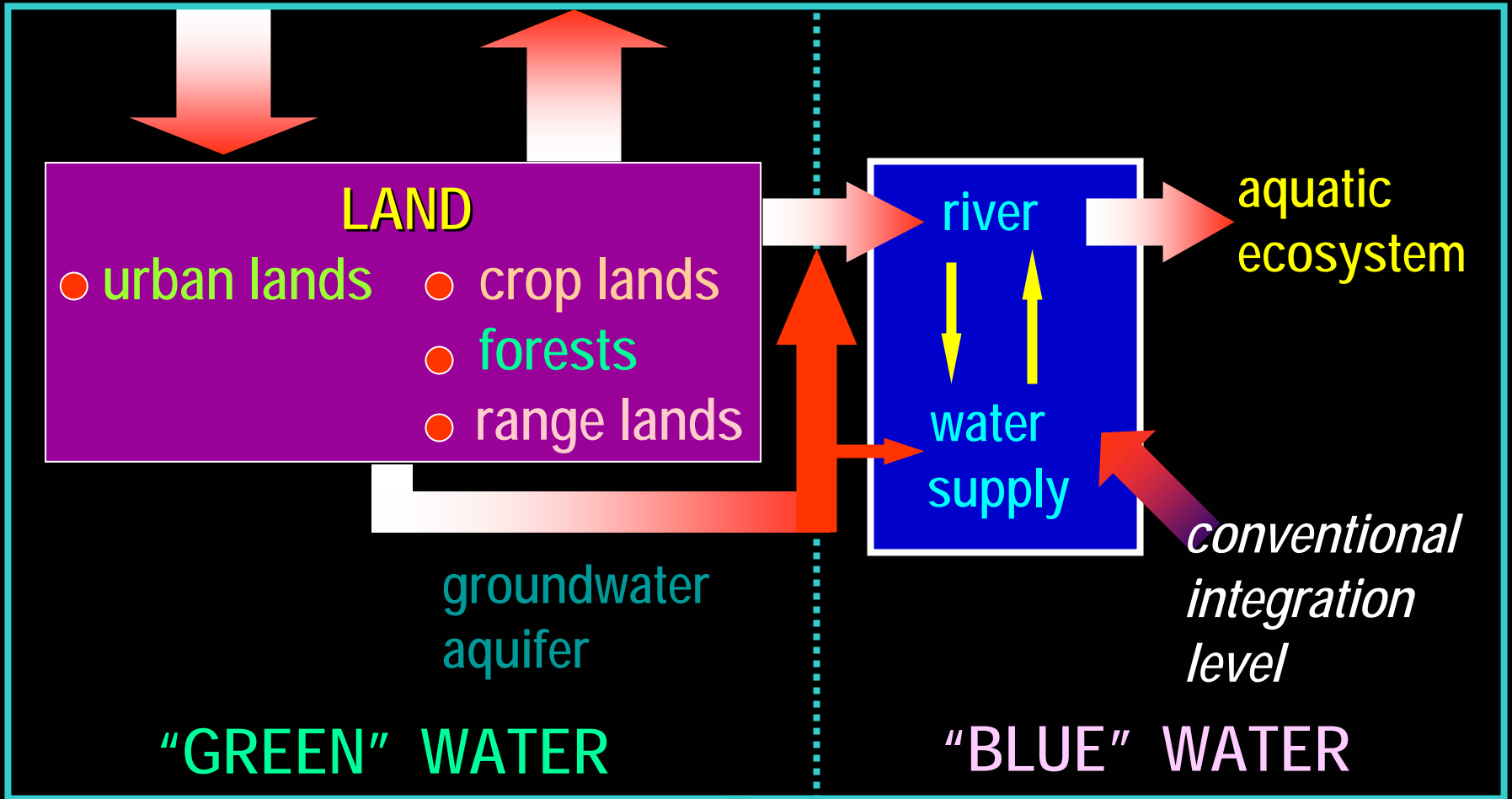
UV-B Radiation Infrared





Physical Climate System





benefit

inflow

precipitation

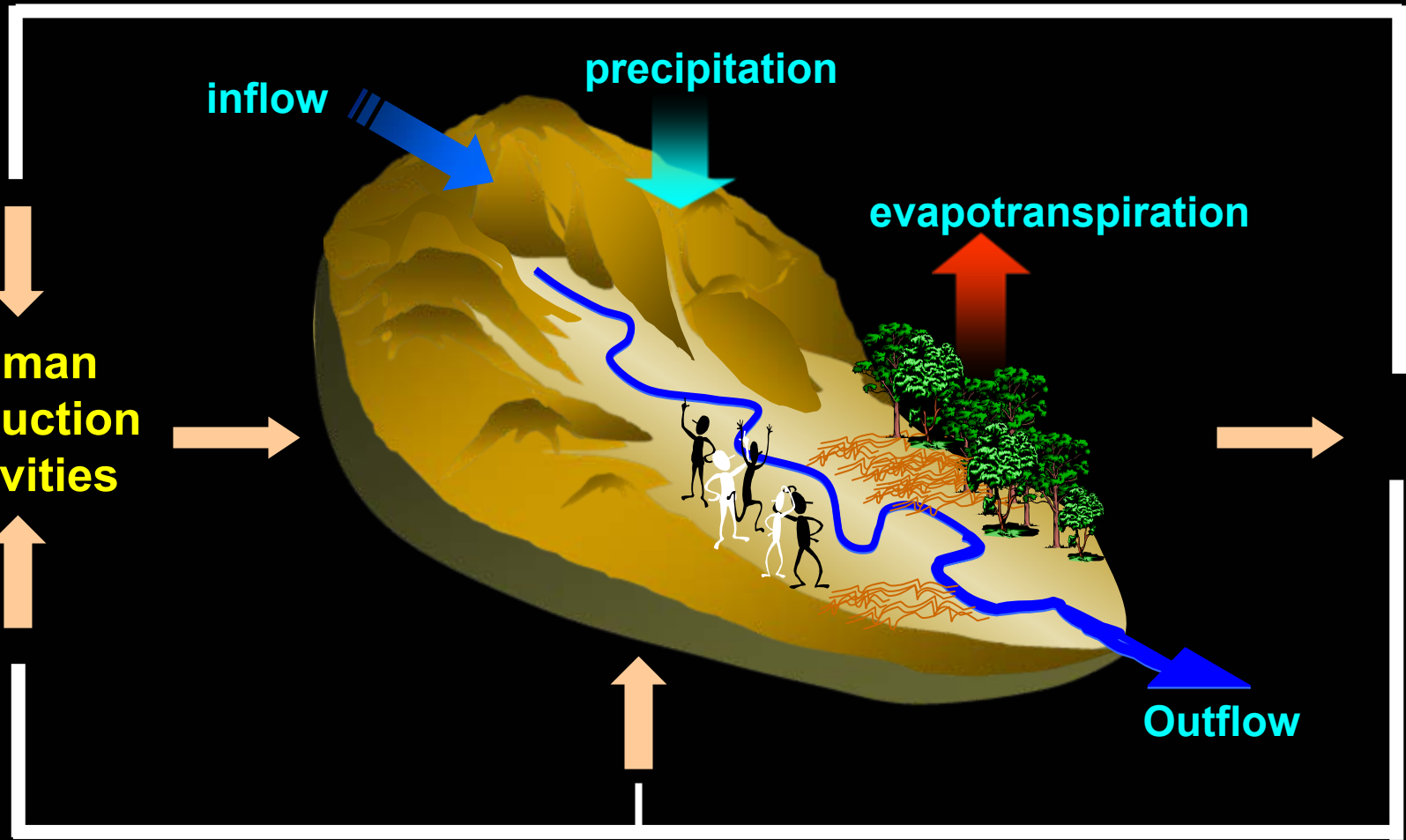
evapotranspiration

**Human
production
activities**

Outflow

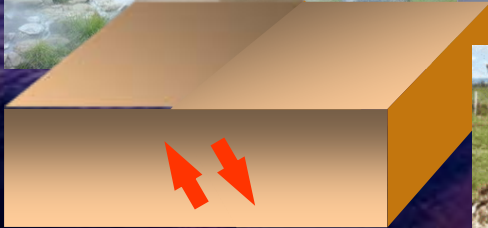
negative side-effects

- environmental
- social



สาเหตุปัจจัยการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศโลก

สาเหตุเกิดจาก 2 สาเหตุ คือ



1) ปراكฏการณ์ธรรมชาติ

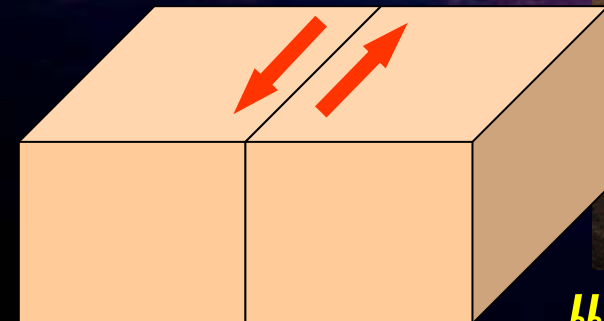
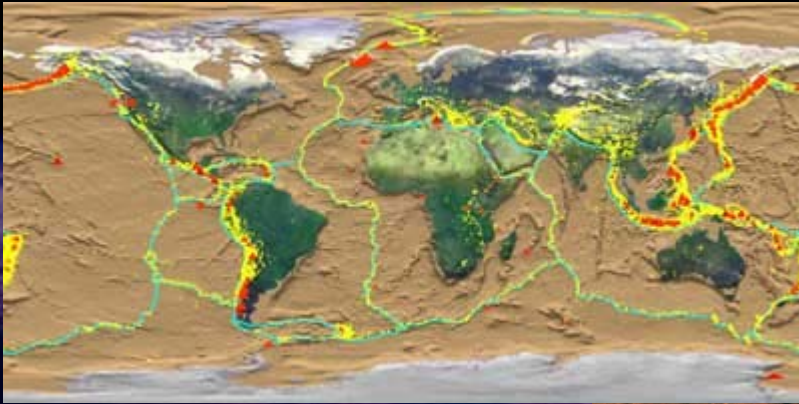
2) มนุษย์

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการทำลาย คือ มนุษย์



สาเหตุปัจจัยการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศโลก

1) ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ



แผ่นดินไหว



รอยแตกของเปลือกโลก



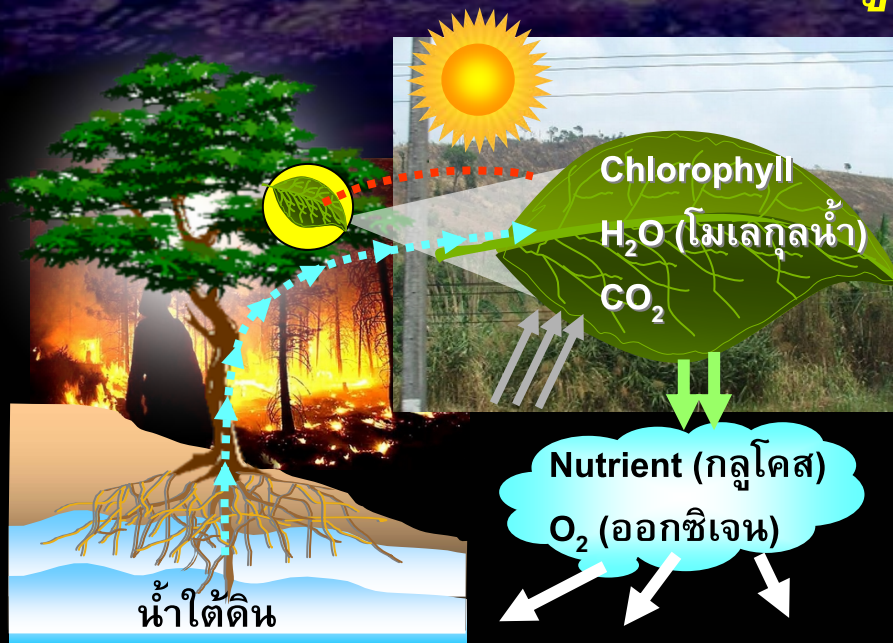
ภูเขาไฟระเบิด



สาเหตุปัจจัยการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศโลก

2) สาเหตุจากมนุษย์

มีการใช้เชื้อเพลิงที่มาจากซากฟอสซิล
ในปริมาณที่มากขึ้น การเผาไหม้ทำให้มี
ปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สูงขึ้น



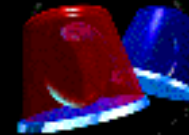
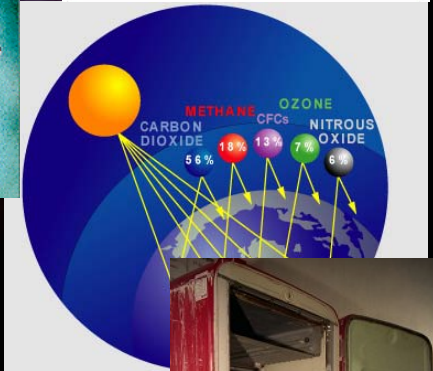
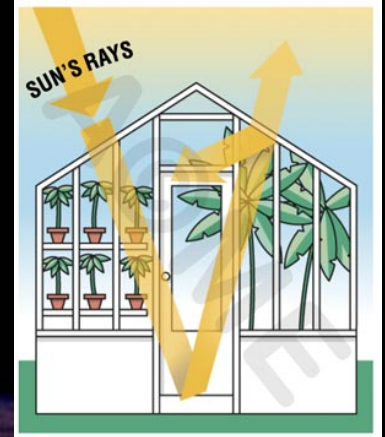
การตัดไม้ทำลายป่า เป็นการ
ลดกระบวนการสังเคราะห์แสงทำ
ให้ปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์
สะสมเพิ่มมากขึ้น



สาเหตุปัจจัยการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศโลก

ปริมาณก๊าซต่าง ๆ ที่มนุษย์ใช้ในการดำรงชีวิตและปลดปล่อยออกมา มีบทบาทสำคัญที่ทำให้อุณหภูมิในชั้นบรรยากาศสูงขึ้น และเกิดปรากฏการณ์เรือนกระจก

กิจกรรมของมนุษย์เป็นตัวขับเคลื่อนในการทำให้ส่วนประกอบของบรรยากาศของโลกเปลี่ยนแปลง



สาเหตุปัจจัยการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศโลก

- 1) การเผาไหม้เชื้อเพลิงในรูปแบบต่าง ๆ
- 2) กระบวนการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมและการเกษตร
- 3) การรั่วไหลของน้ำมันในทะเล
- 4) การตัดไม้ทำลายป่า
- 5) การคมนาคมขนส่ง
- 6) อื่น ๆ



ผลของการเปลี่ยนแปลงของโลก

1. โลกร้อน

2. ภาวะอากาศเปลี่ยนไปอย่างรุนแรง

3. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งปกคลุมดิน/ผิวโลก

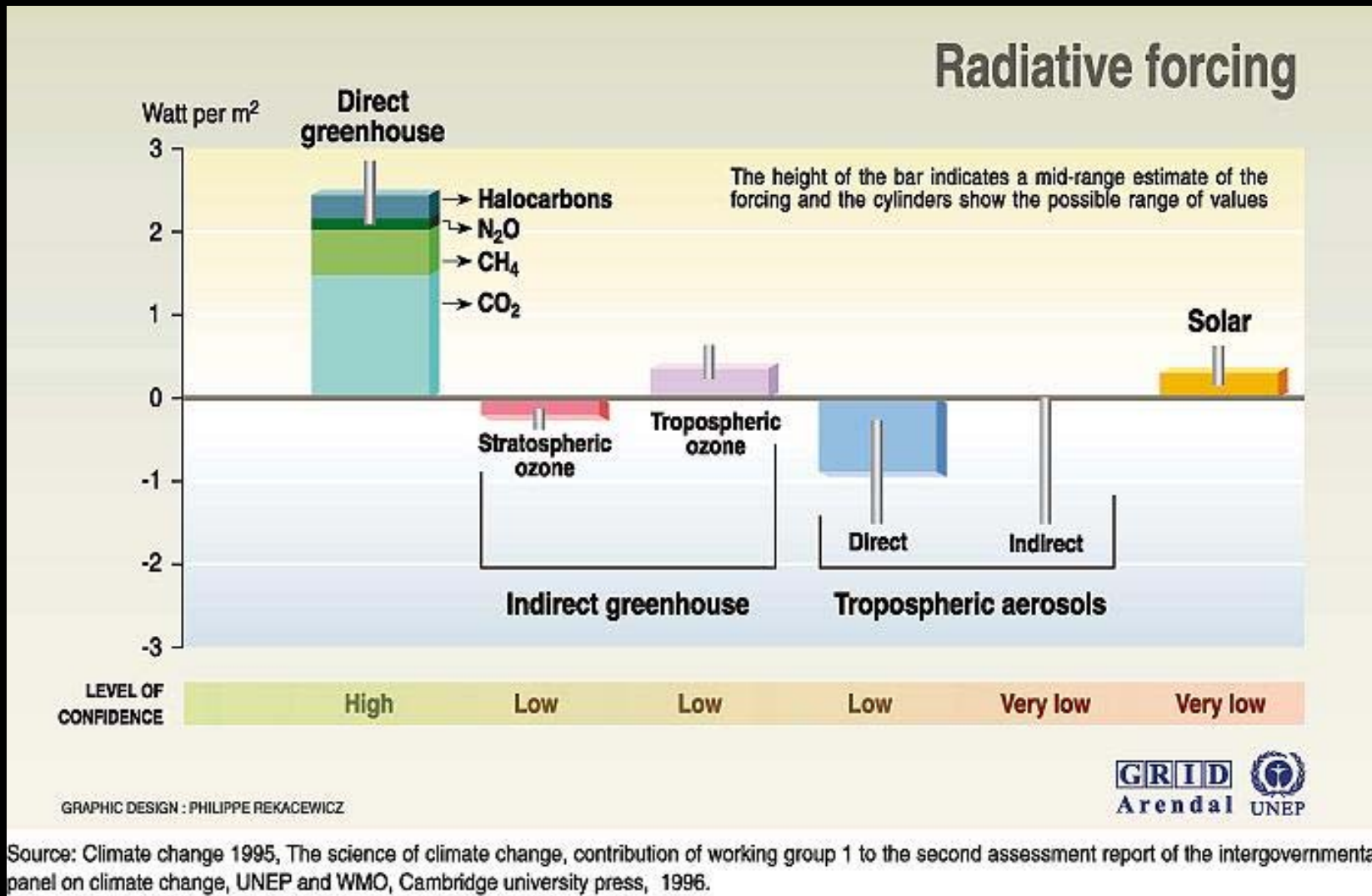
4. ทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดและใต้ผิวโลกถูกทำลาย

5. ชักนำการเกิดภัยพิบัติธรรมชาติ

6. คุณภาพชีวิตลดลง



การเปลี่ยนแปลงของรังสีความร้อน

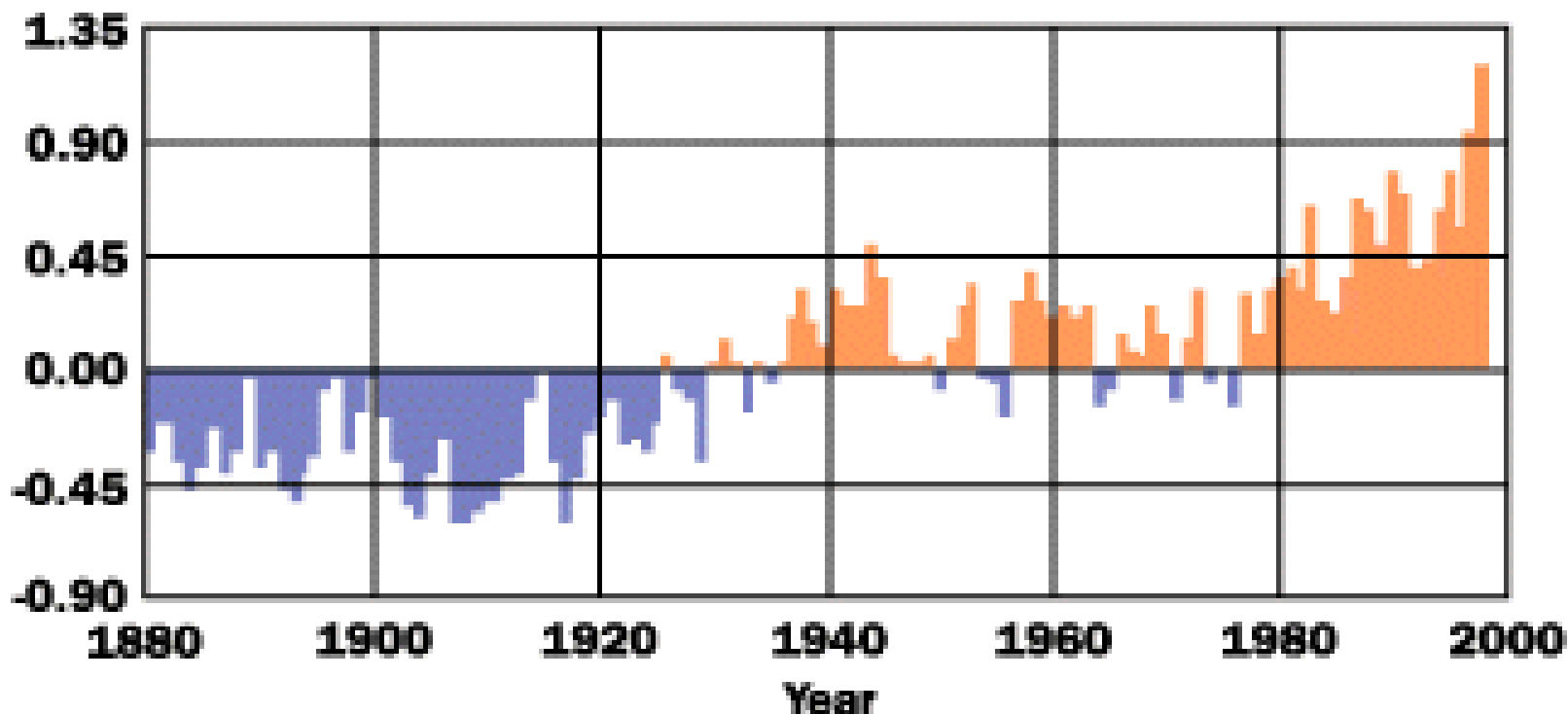


Source: "The Regional Impacts of Climate Change". IPCC 1998.

การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิโลก

Changes in Global Surface Temperatures

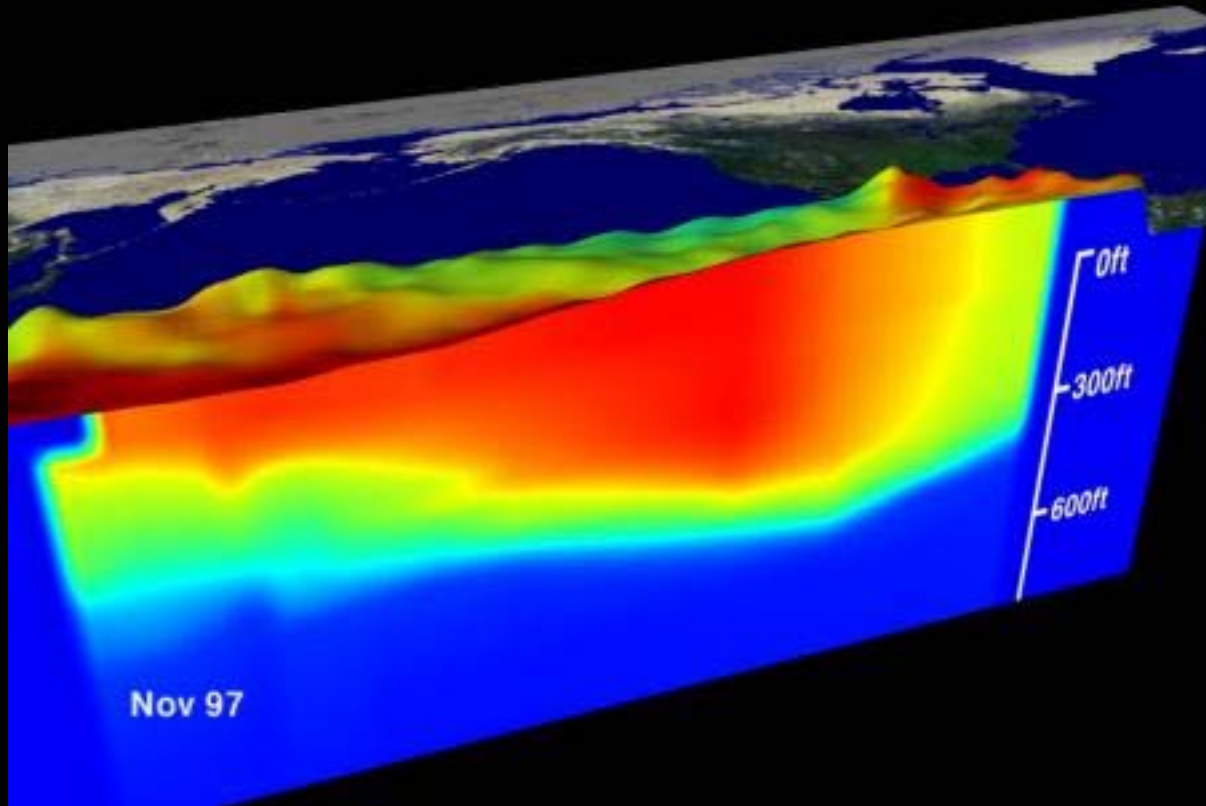
Degrees F



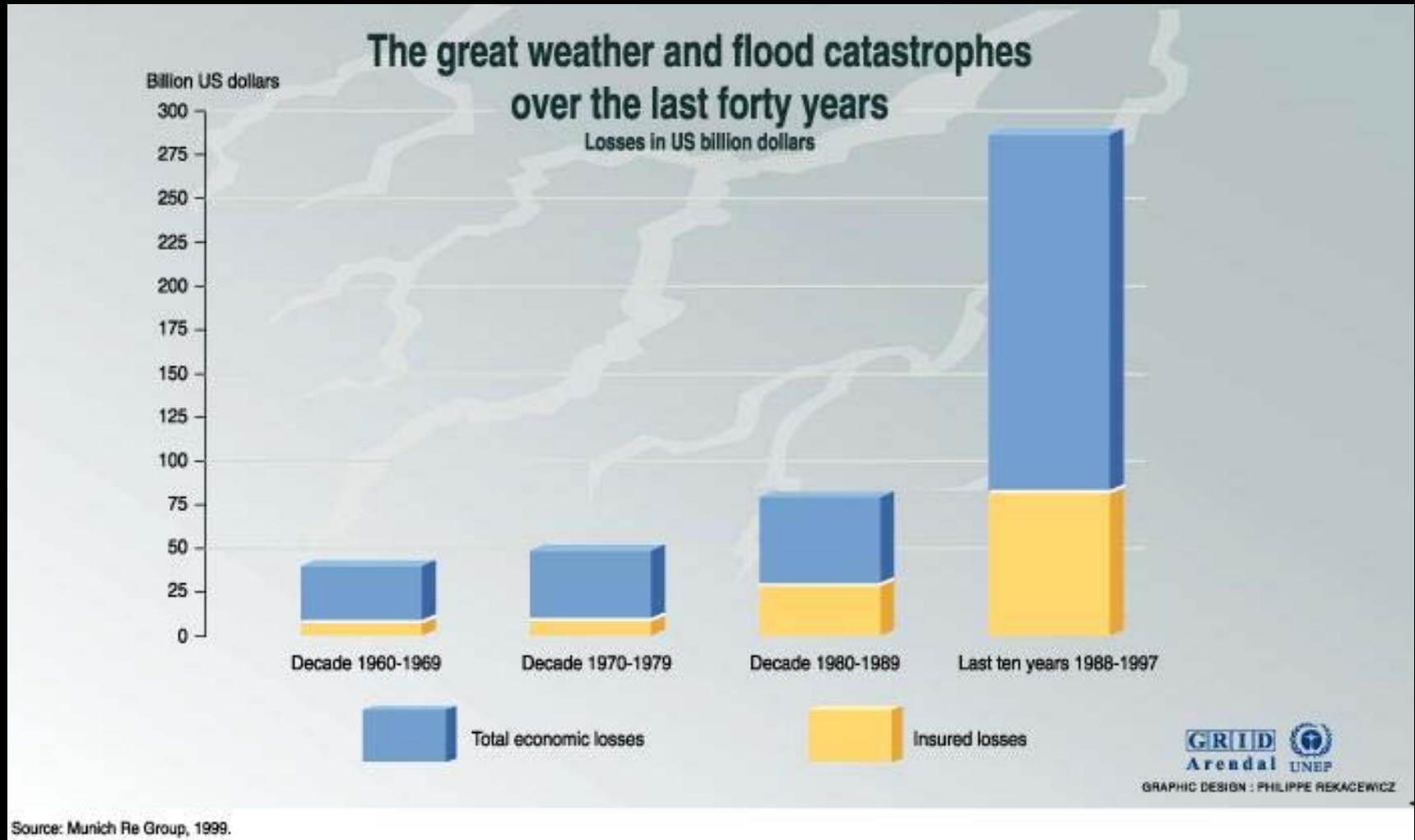
Source: National Climatic Data Center



การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เอลนีโญ และลานีญา



การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ และอุทกภัย

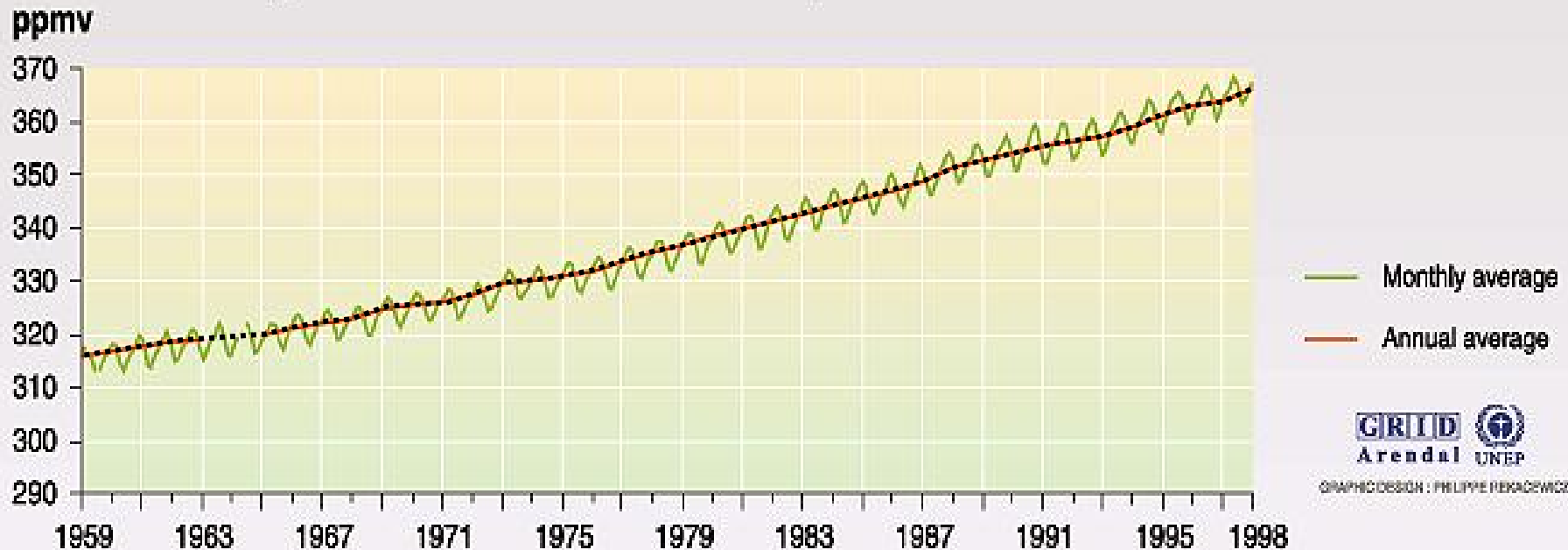


Source: "The Regional Impacts of Climate Change". IPCC 1998.



การเปลี่ยนแปลงระดับความเข้มข้นของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

CO₂ concentration in the atmosphere: Mauna Loa curve



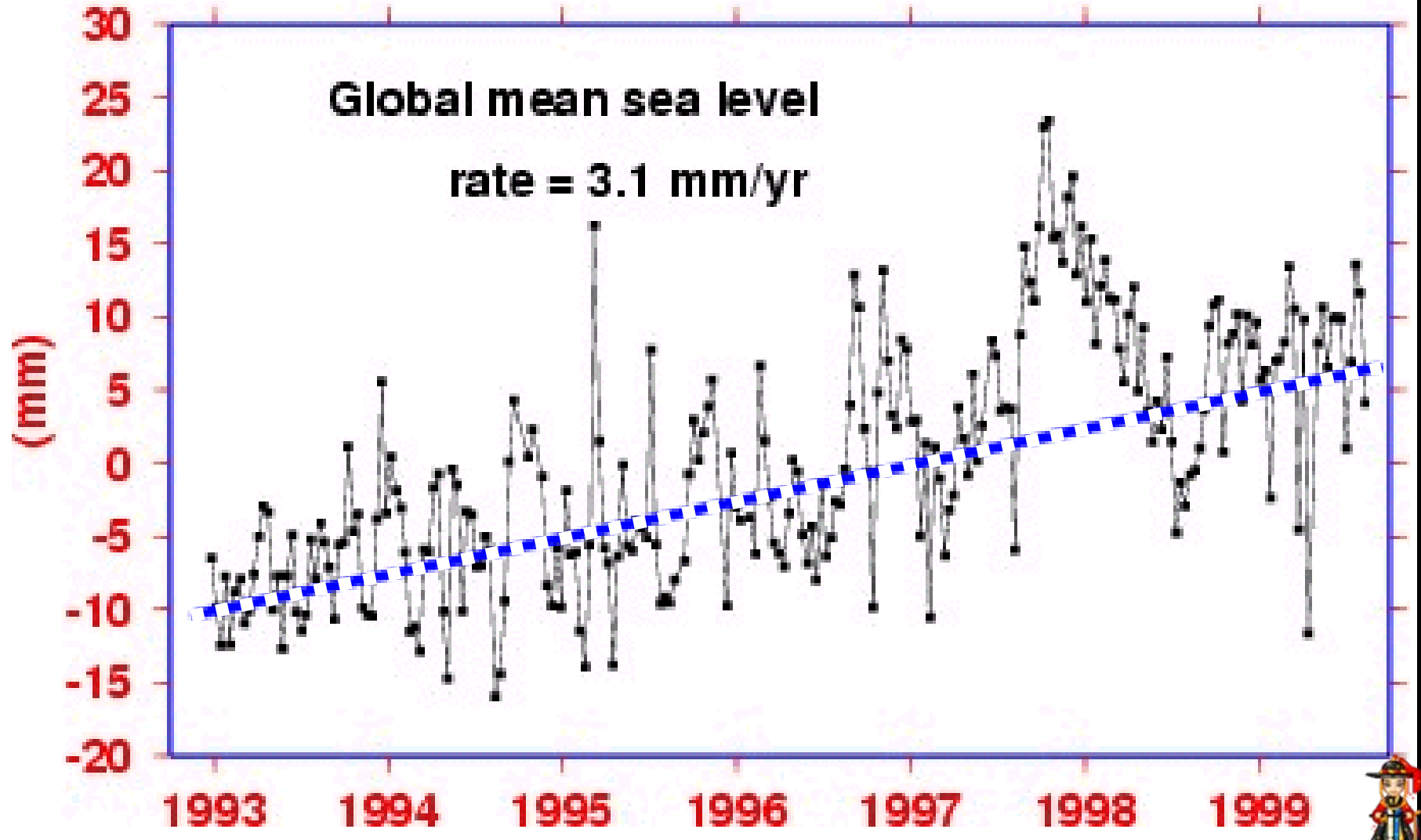
Source : Scripps Institution of oceanography (SIO), University of California, 1998.

The mean concentration of approximately 316 parts per million by volume (ppmv) in 1958 rose to approximately 369 ppmv in 1998.

Source: "The Regional Impacts of Climate Change". IPCC 1998.



การเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำในมหาสมุทร



การเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำในมหาสมุทร

Potential impact of sea level rise: Nile Delta

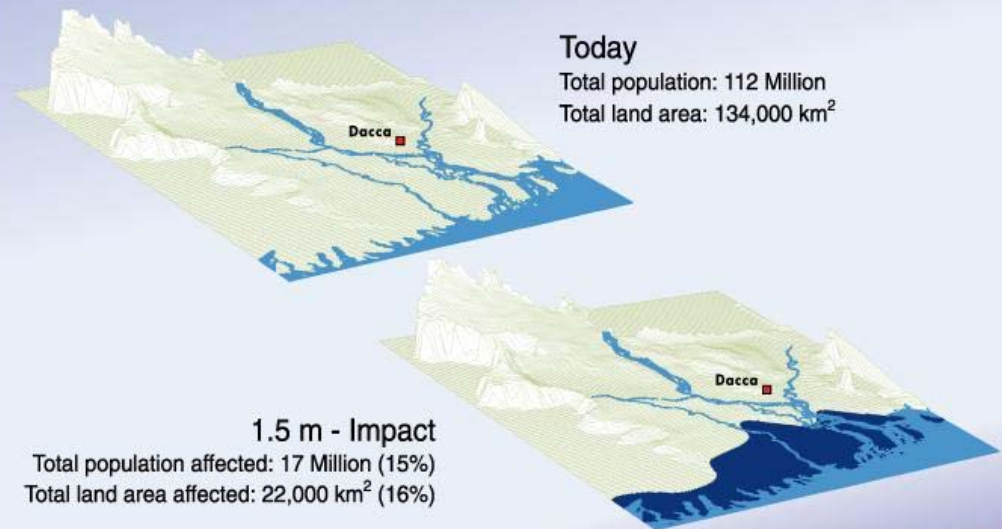


GRID
Arendal



Sources: Otto Simonett, UNEP/GRID Geneva; Prof. G. Sestini, Florence; Remote Sensing Center, C

Potential impact of sea-level rise on Bangladesh

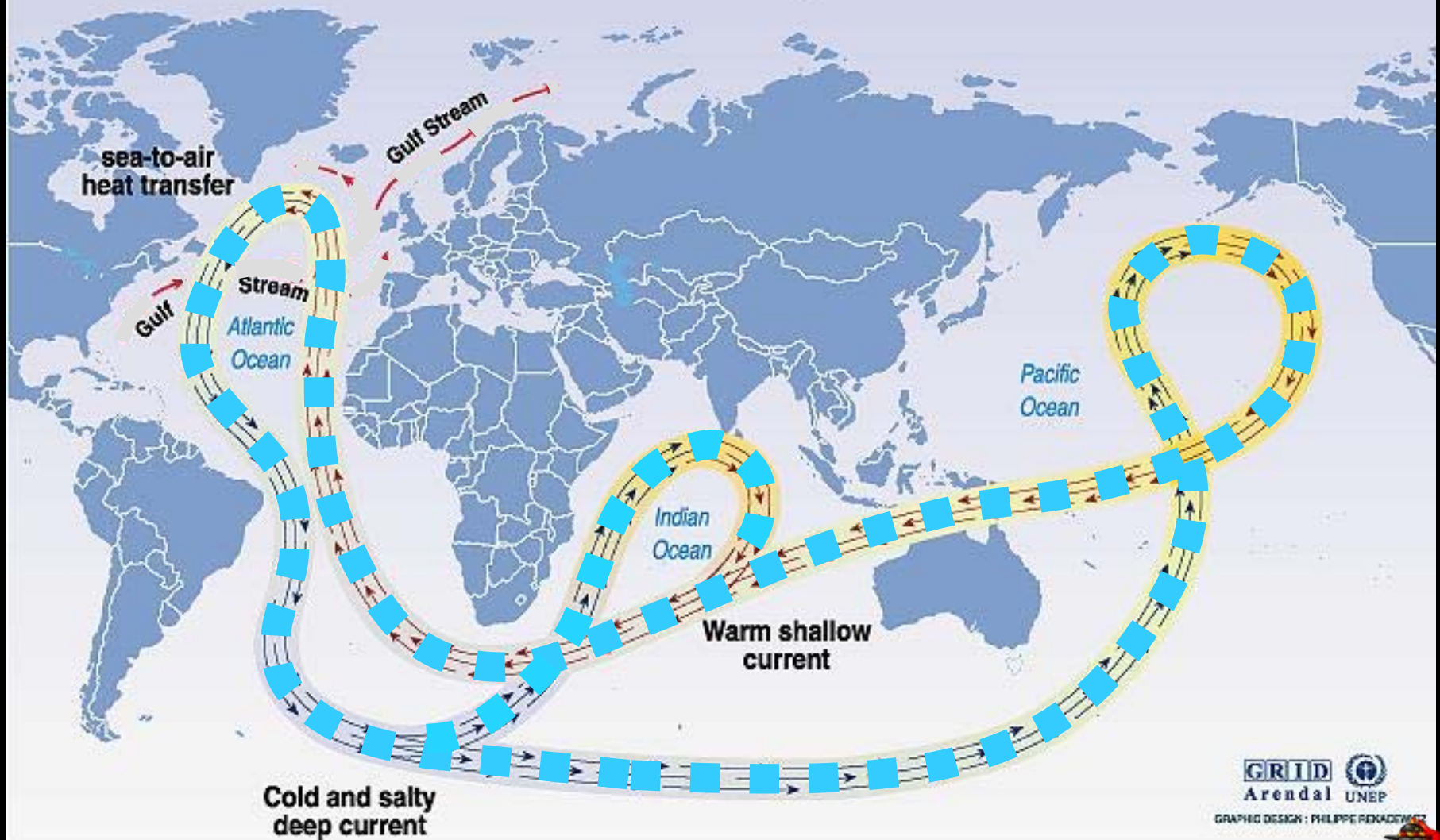


GRID
Arendal

Source: UNEP/GRID Geneva; University of Dacca; JRO Munich; The World Bank; World Resources Institute, Washington D.C.

Source: "The Regional Impacts of Climate Change". IPCC 1998.

Great ocean conveyor belt



Source: Broecker, 1991, in *Climate change 1995, Impacts, adaptations and mitigation of climate change: scientific-technical analyses, contribution of working group 2 to the second assessment report of the intergovernmental panel on climate change*, UNEP and WMO, Cambridge press university, 1996.

Source: "The Regional Impacts of Climate Change". IPCC 1998.

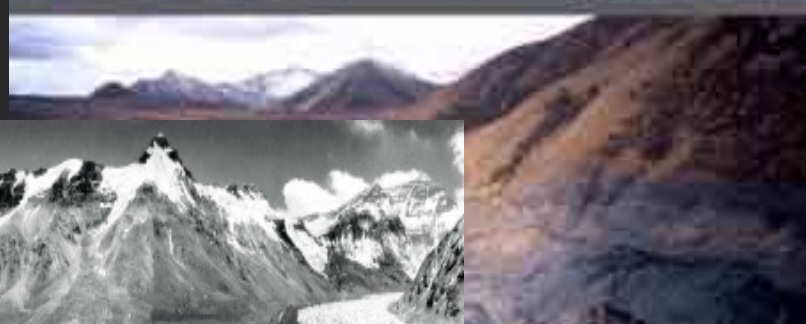
การเปลี่ยนแปลงของน้ำแข็งทั่วโลก



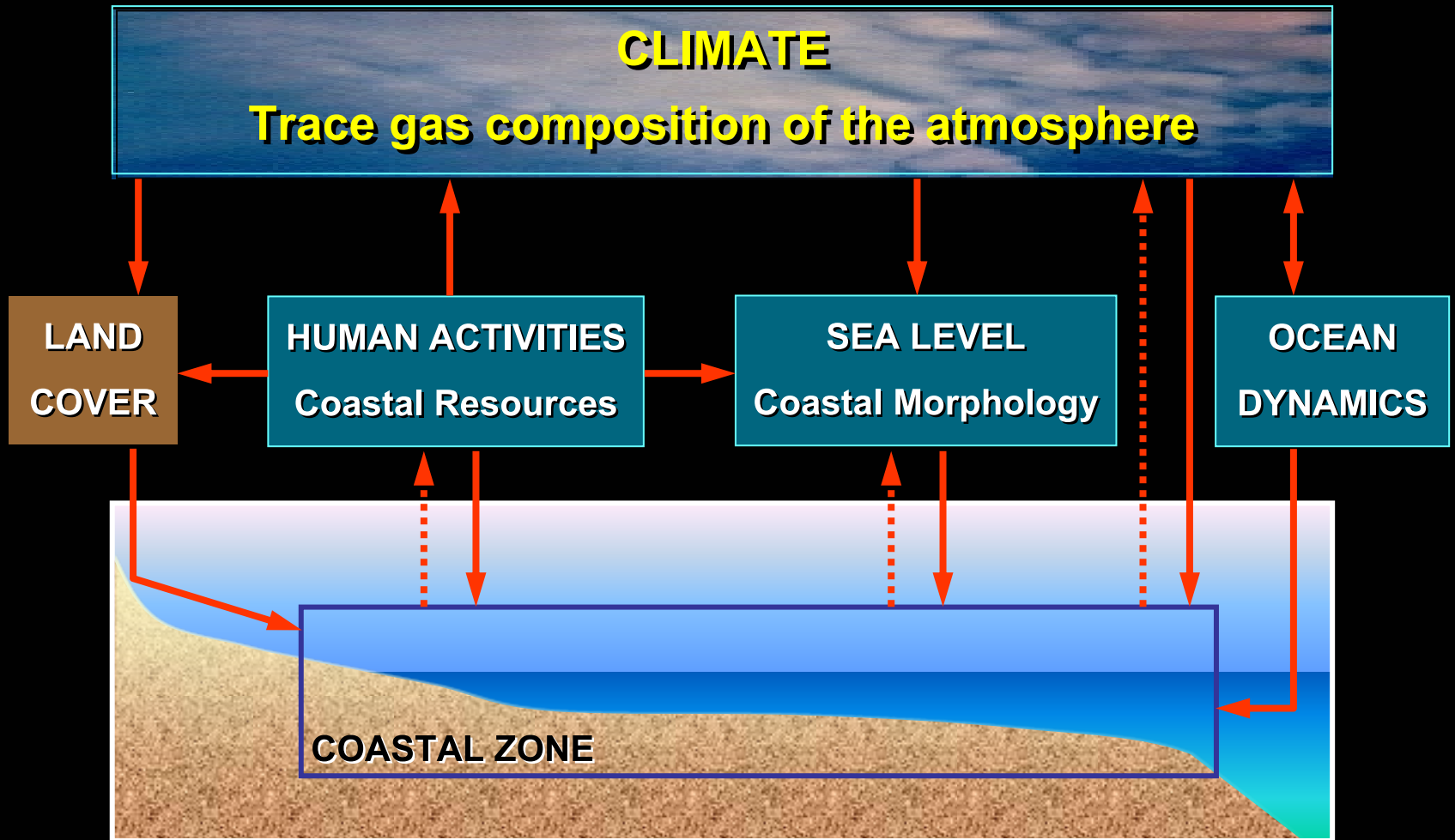
1985



2002



Main Effects of Global Change on The Coastal Zone

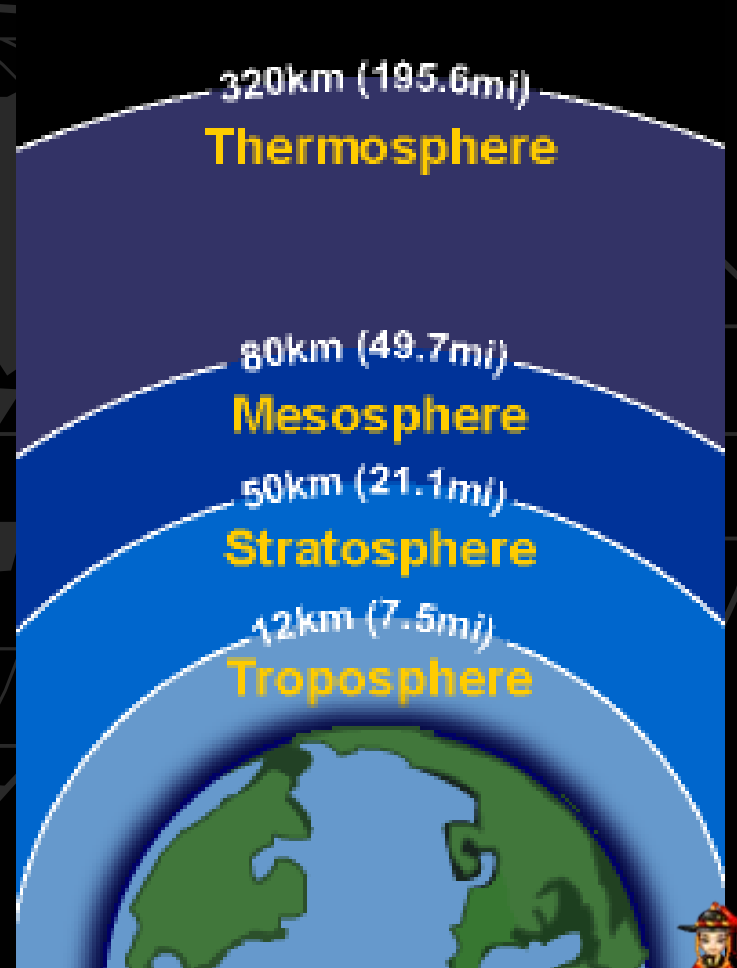


- Environmental forcing
- ⋯ Feedbacks



การเปลี่ยนแปลงของชั้นโอโซน

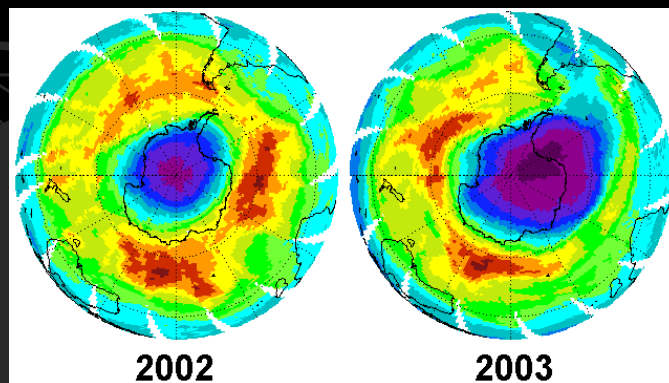
ก๊าซโอโซนมีมากในบรรยากาศโลกชั้น *stratosphere* เหนือพื้นโลกประมาณ 15 - 50 กม. สีน้ำเงินอ่อน เป็นองค์ประกอบสำคัญของหมอกควัน และฝนกรด (*acid rain*) ซึ่งเป็นอันตรายต่อพืชพรรณต่าง ๆ และระบบหายใจของมนุษย์



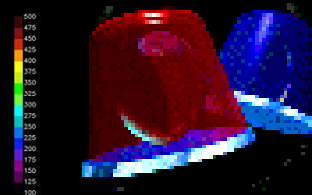
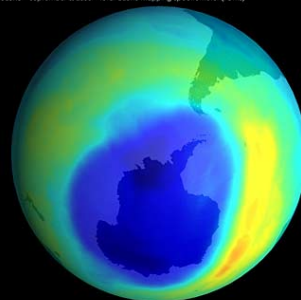
การเปลี่ยนแปลงของชั้นโอโซน

ปริมาณของก๊าซโอโซนเพียง 1 ในล้านส่วนจะทำให้มนุษย์เสียชีวิตได้ ทั้งนี้เพราะระดับปลอดภัยปกติของโอโซนในอากาศไม่ควรเกิน 0.2 ppm (part per million)

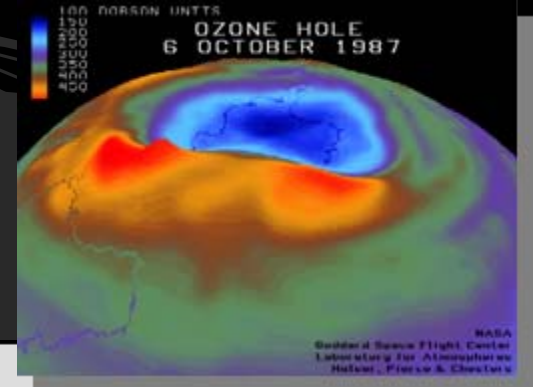
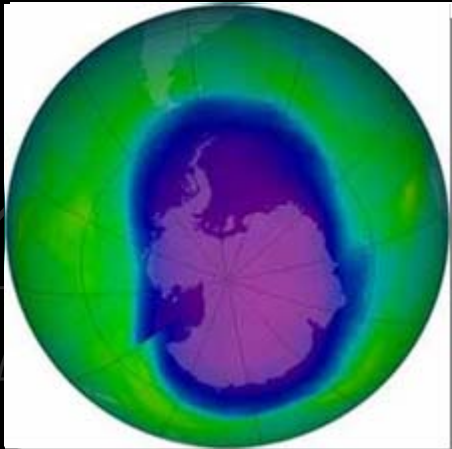
ก๊าซโอโซนจะทำหน้าที่เป็นกำแพงป้องกันรังสี UV ไม่ให้ส่องตกถึงพื้นโลกมากจนก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตที่สำคัญคือ เป็นต้นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดมะเร็งผิวหนัง (skin cancer)



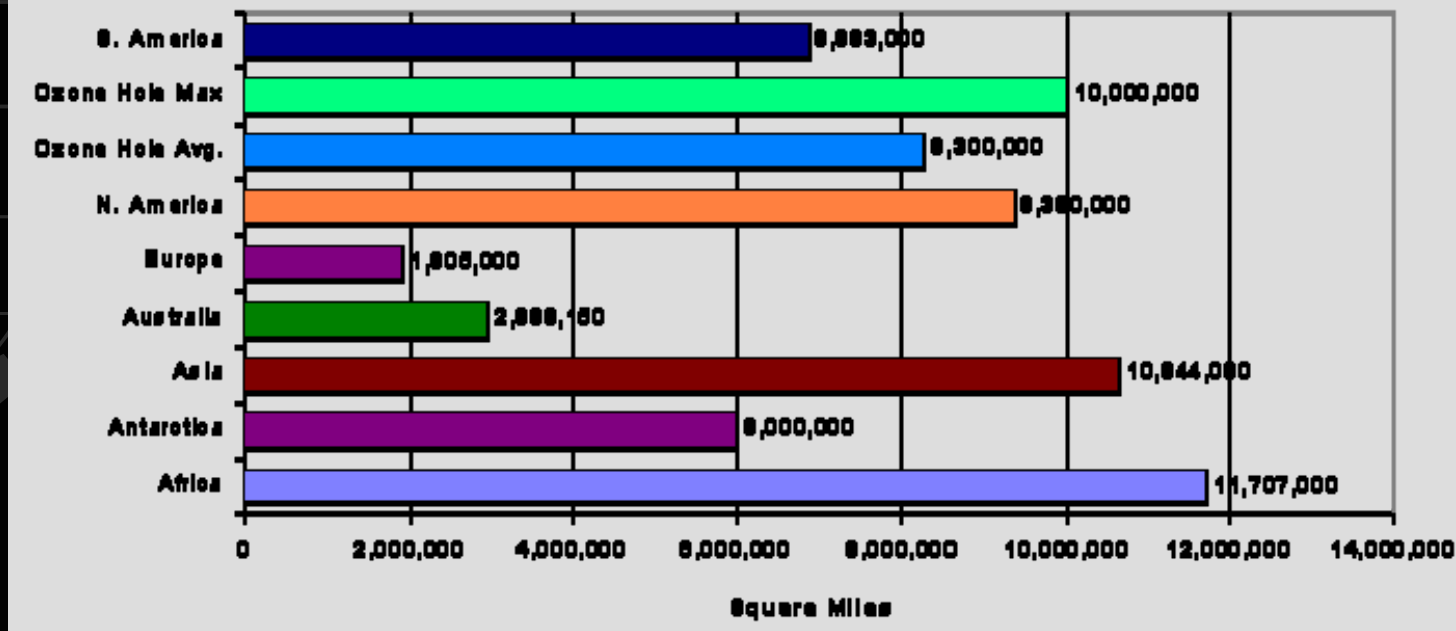
Ozone • September 6, 2000 • Total Ozone Mapping Spectrometer (TOMS)



การเปลี่ยนแปลงของชั้นโอโซน

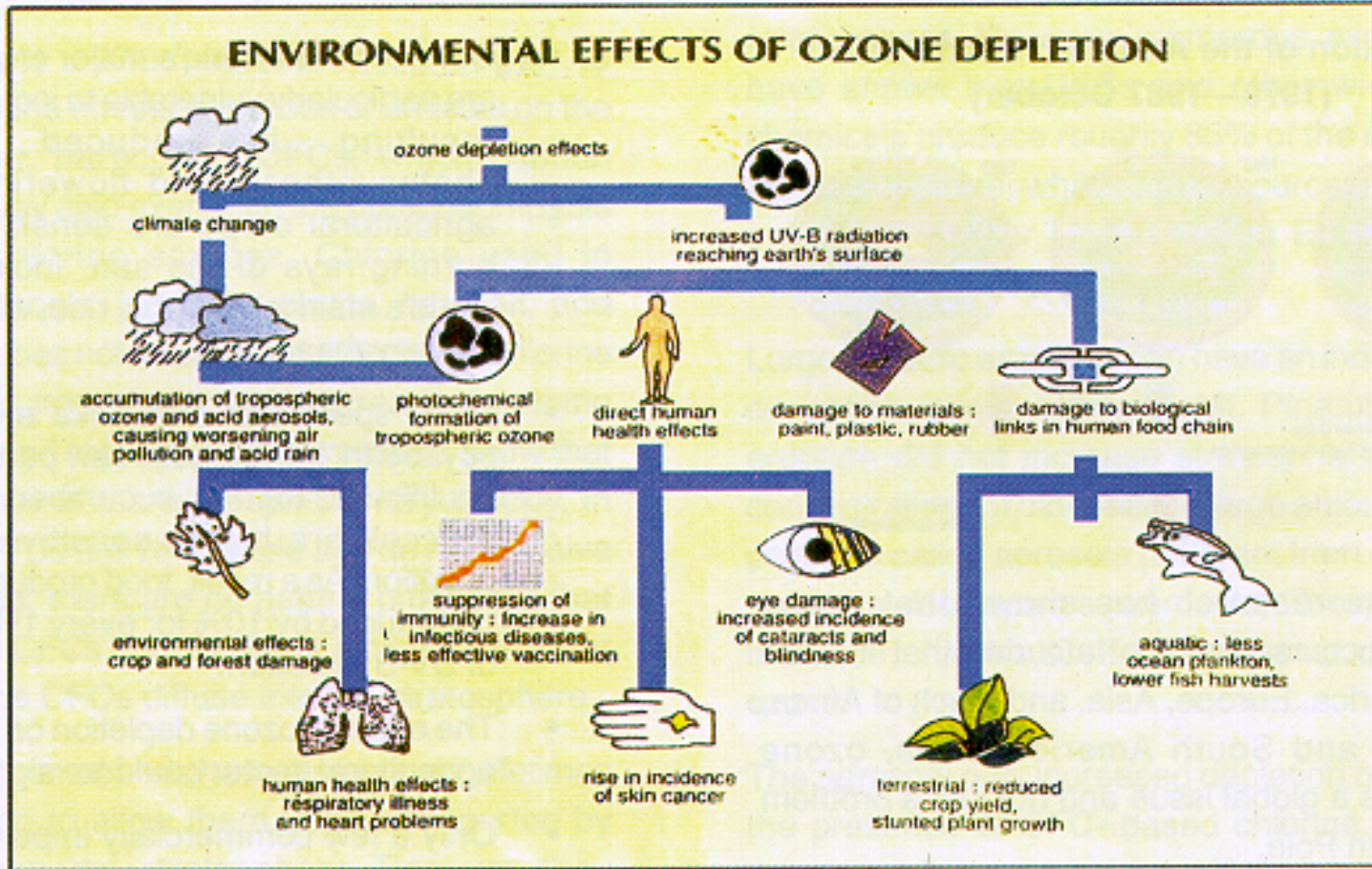


Ozone Hole Size Comparison for 1998



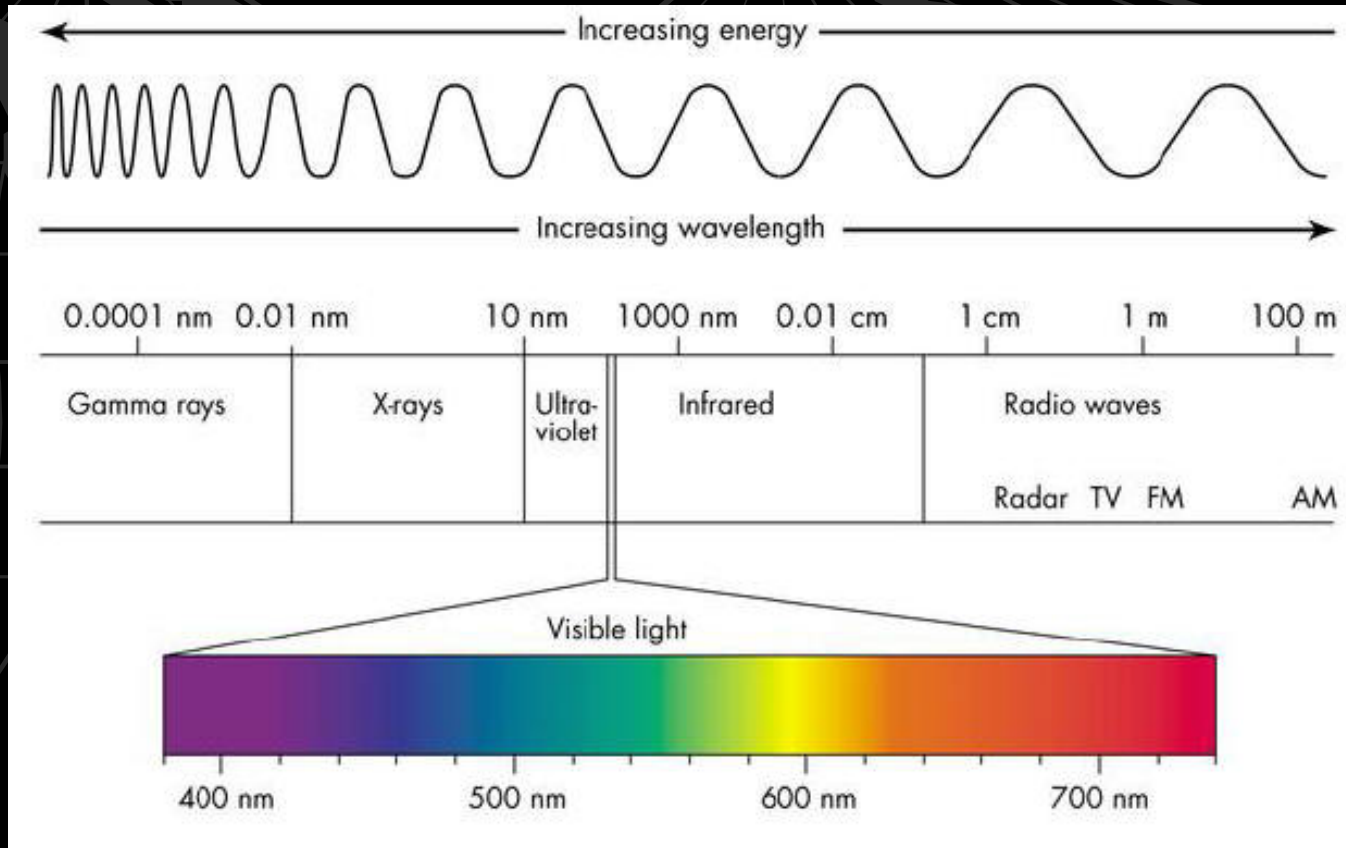
การเปลี่ยนแปลงของชั้นโอโซน

ENVIRONMENTAL EFFECTS OF OZONE DEPLETION



การแผ่รังสีดวงอาทิตย์ (solar radiation)

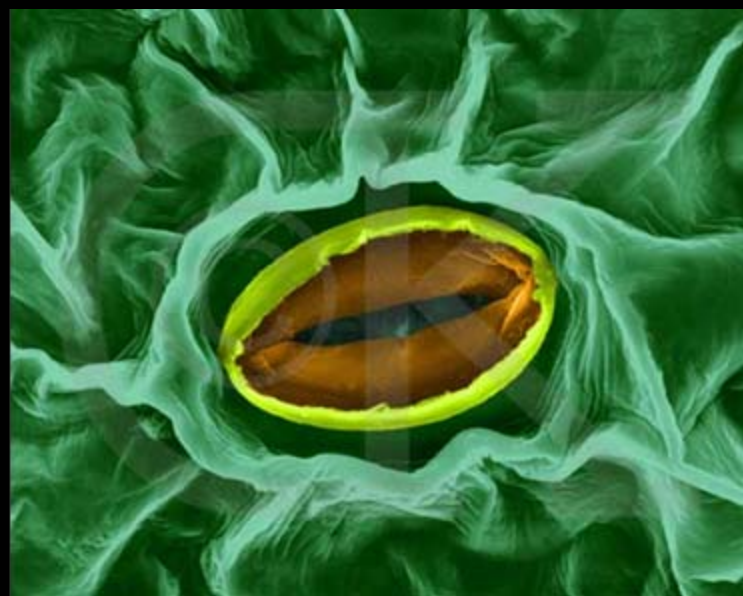
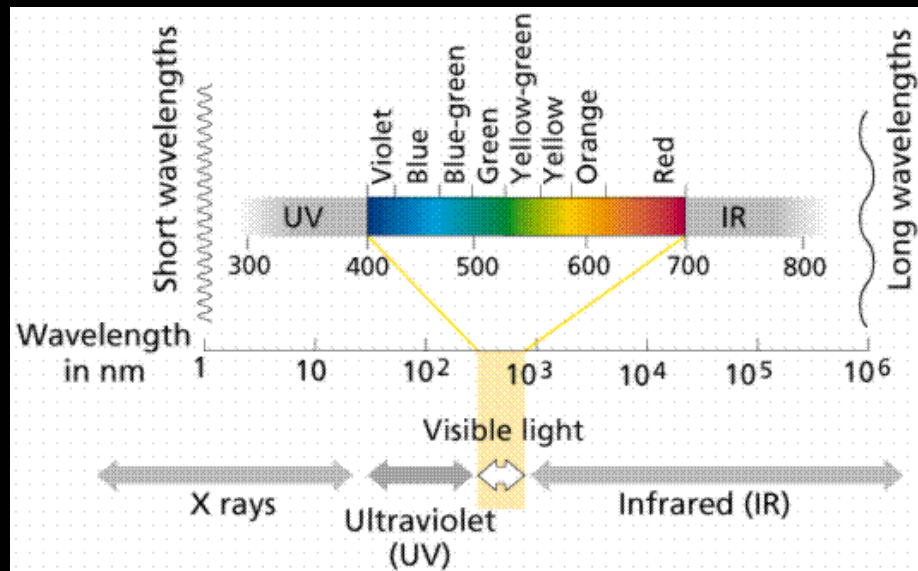
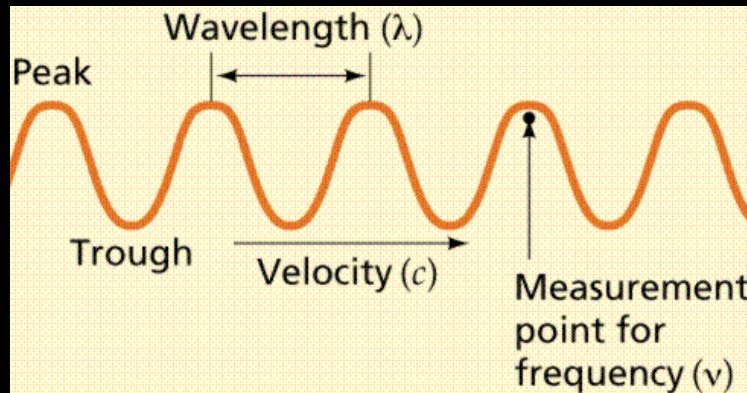
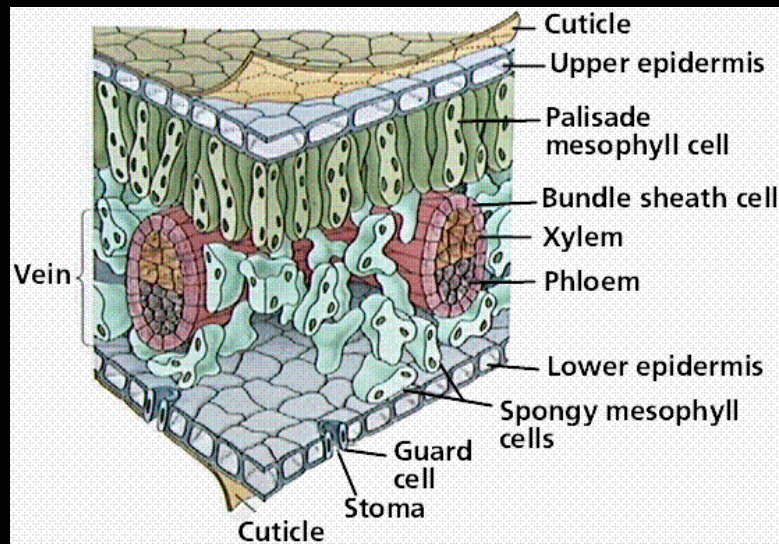
ความยาวคลื่นของการแผ่รังสีดวงอาทิตย์ช่วง visible light



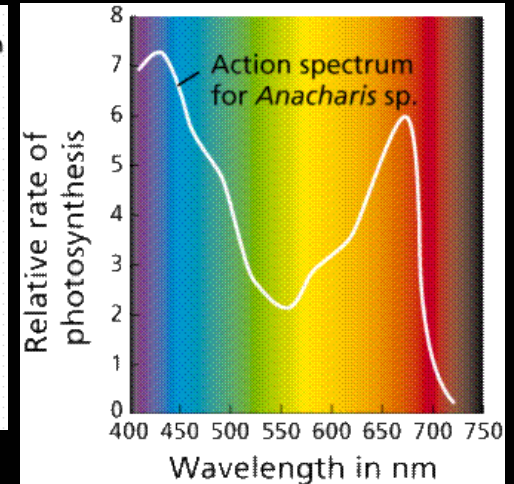
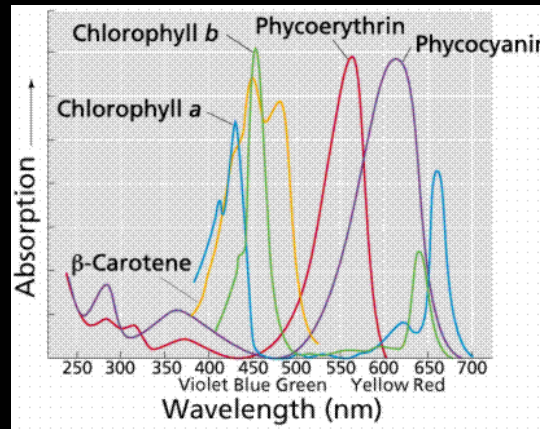
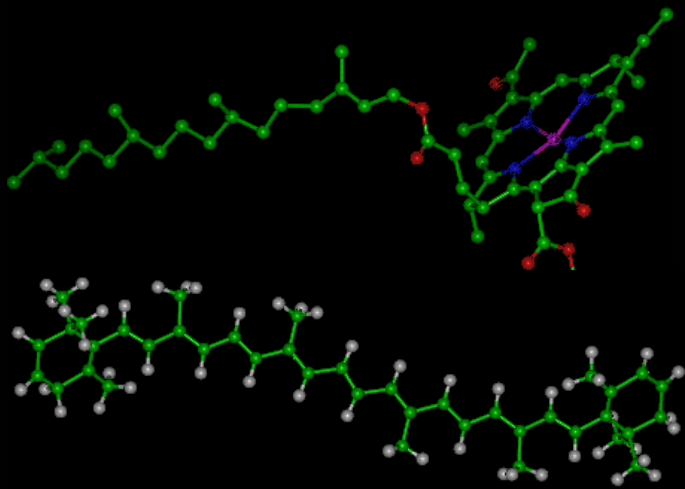
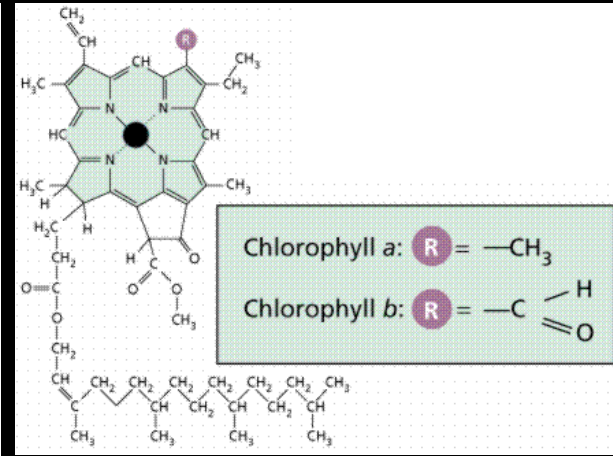
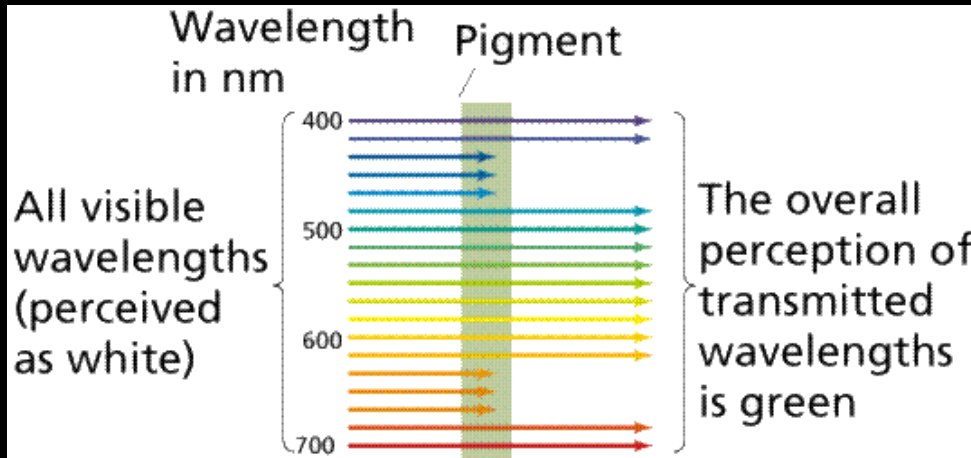
http://www.antonine-education.co.uk/physics_gcse/Unit_1/Topic_5/topic_5_what_are_the_uses_and_ha.l



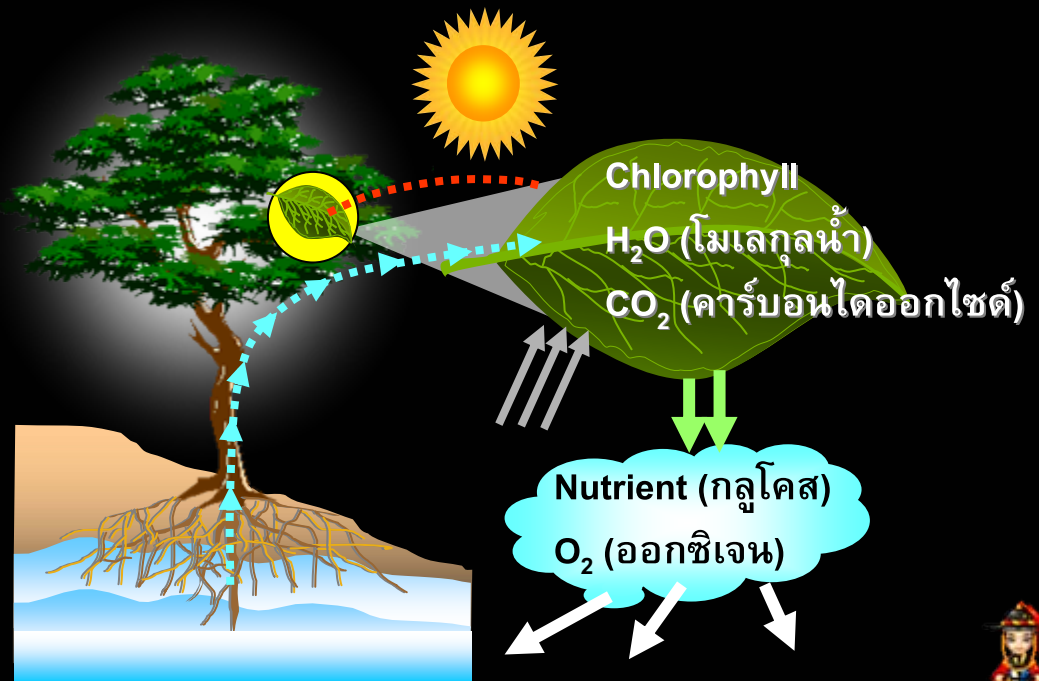
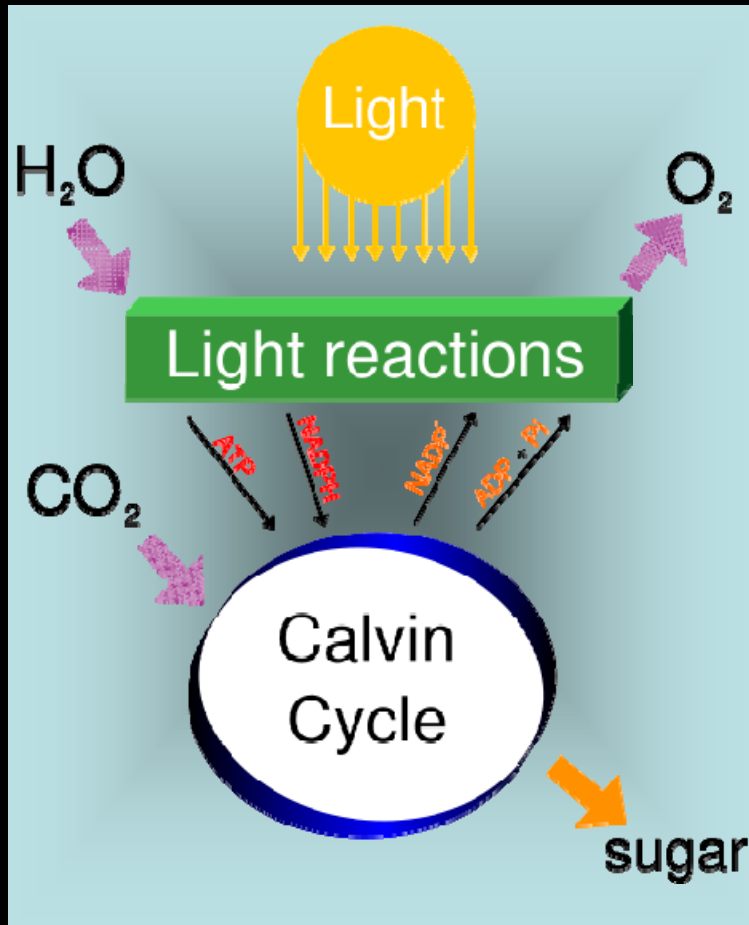
รังสีดวงอาทิตย์กับการสังเคราะห์แสง



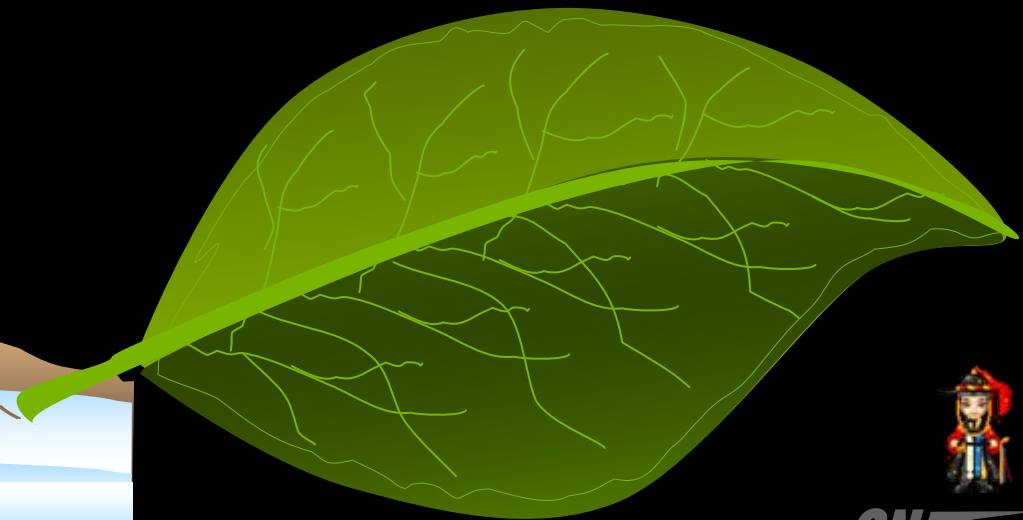
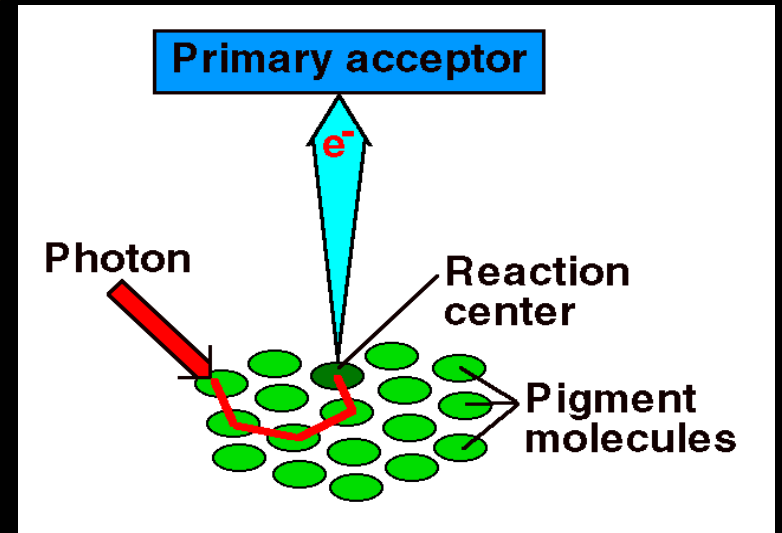
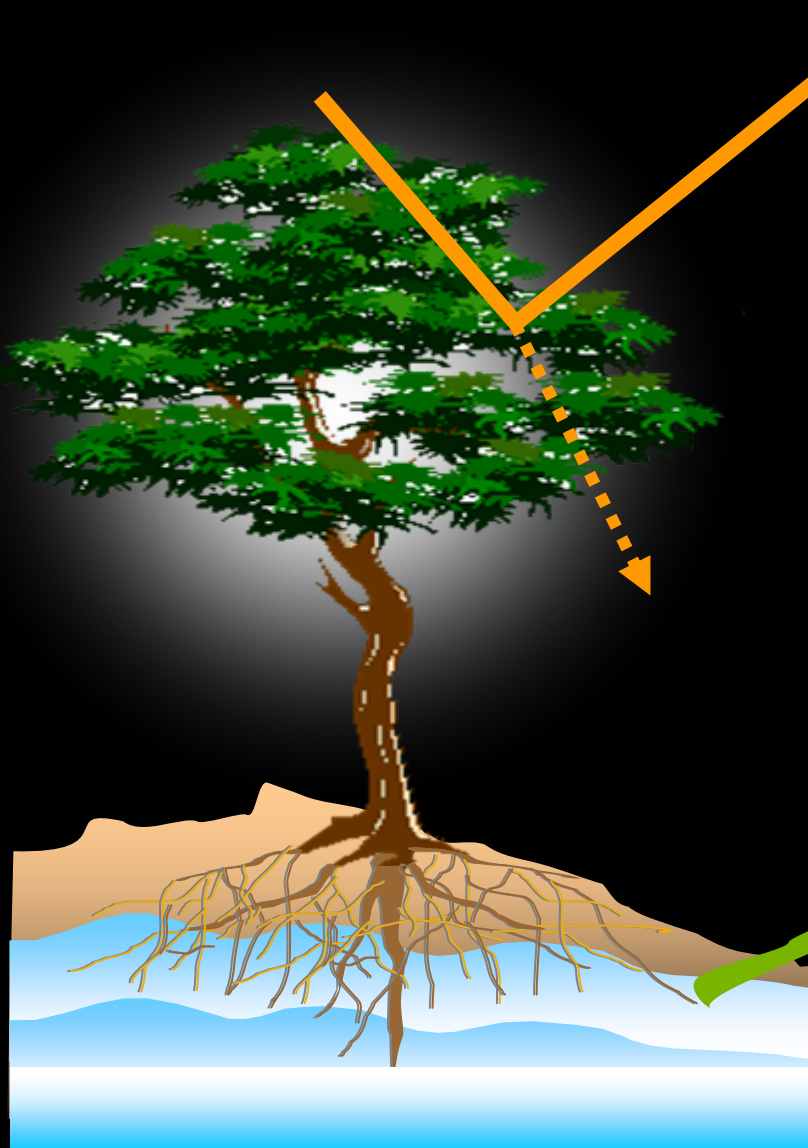
Chlorophyll and Accessory Pigment



Stages of Photosynthesis

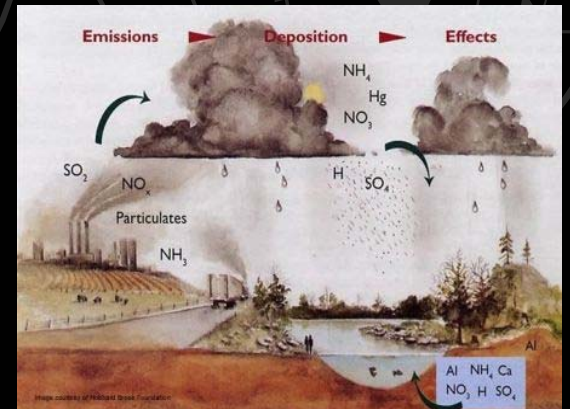


Light Reactions



การเกิดฝนกรด (acid rain)

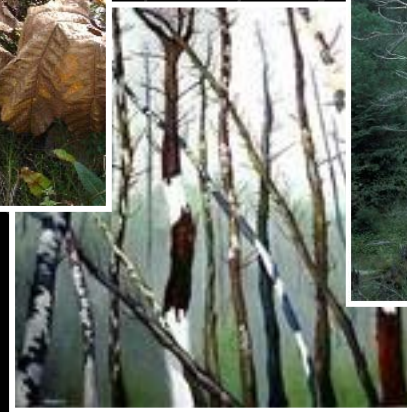
เกิดจากในบรรยากาศมีออกไซด์ของไนโตรเจน และกำมะถันปนเปื้อน ซึ่งมาจากการประกอบอุตสาหกรรมและยานพาหนะ จึงจัดเป็นมลพิษทางอากาศที่มนุษย์สร้างขึ้น ก๊าซเหล่านี้จะละลาย ในไอน้ำของบรรยากาศ และถูกออกซิไดซ์เป็นกรดไนตริก และกรดกำมะถันในที่สุด



การเกิดฝนกรด (acid rain)

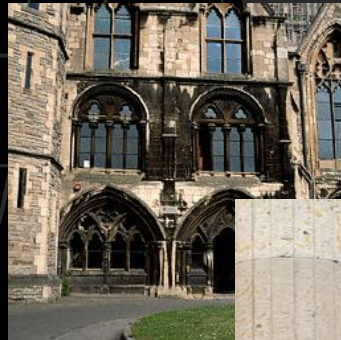
ฝนกรดส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

- ★ การเกิดเป็นกรดของน้ำในแหล่งน้ำ
- ★ ผลกระทบต่อป่าไม้ ป่าสงวน และสวนสาธารณะ
- ★ ผลเสียต่อพืชผลของการเกษตรกรรม



การเกิดฝนกรด (acid rain)

- ★ ผลกระทบต่อระบบนิเวศของสัตว์น้ำ
- ★ ผลกระทบต่อกิจกรรมของจุลินทรีย์ภายในดิน
- ★ ผลเสียหายต่อวัสดุต่าง ๆ
- ★ มีผลกระทบต่อสถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อน



การพัฒนาพันธุ์พืชเพื่อรองรับสภาพโลกร้อน



เป็นพืชที่ทนทานต่อสภาพความแห้งแล้งที่อาจมีช่วงยาวนานขึ้น



การพัฒนาพันธุ์พืชเพื่อรองรับสภาพโลกร้อน



เป็นพืชที่ทนทานต่อสภาพที่มีฝนตกและน้ำท่วมที่อาจมีช่วงยาวนานขึ้น



การพัฒนาพันธุ์พืชเพื่อรองรับสภาพโลกร้อน



การชลประทาน (Irrigation)

Irrigation is an artification of application of water to the soil.



การชลประทาน (Irrigation)



Copyright © 2004 www.photoontour



การชลประทาน (Irrigation)



เขื่อนกักเก็บน้ำ

การชลประทาน (Irrigation)



เขื่อนทดน้ำ Thai-Tour.Com

การชลประทาน (Irrigation)



ฝายทดน้ำ

การชลประทาน (Irrigation)



คลองระบายน้ำ

Concept of Irrigation and Environment

Irrigated Water
Water + Nutrients + Contaminants



Irrigated Area



Return Flow

Water + Excess nutrients + Contaminants + Residues

โครงสร้างระบบชลประทาน

Rain



Agriculture Products



Diversion Dam

&

Irrigation system



Agriculture Product



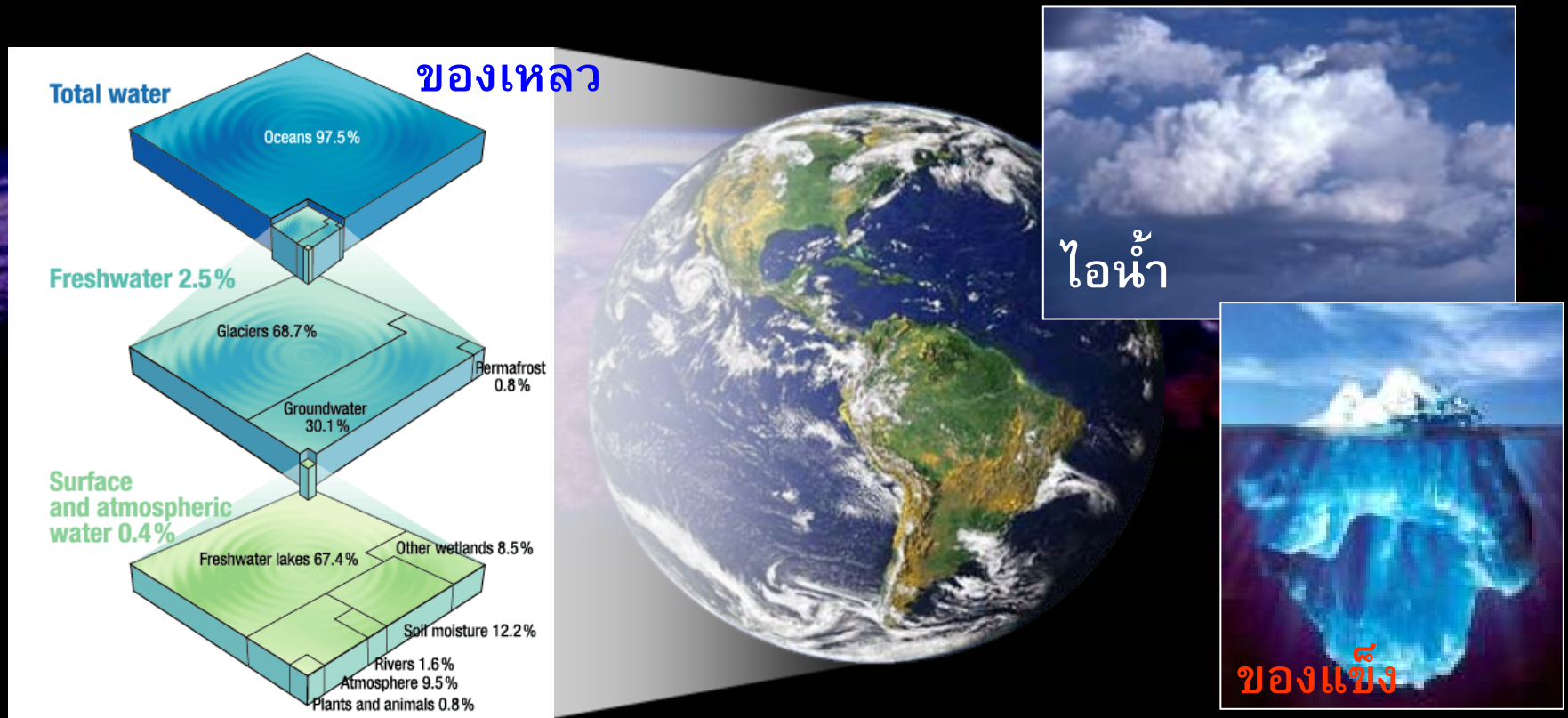
Wastewater (Return Flow)

R I V E R

หน้าบานพันโลก

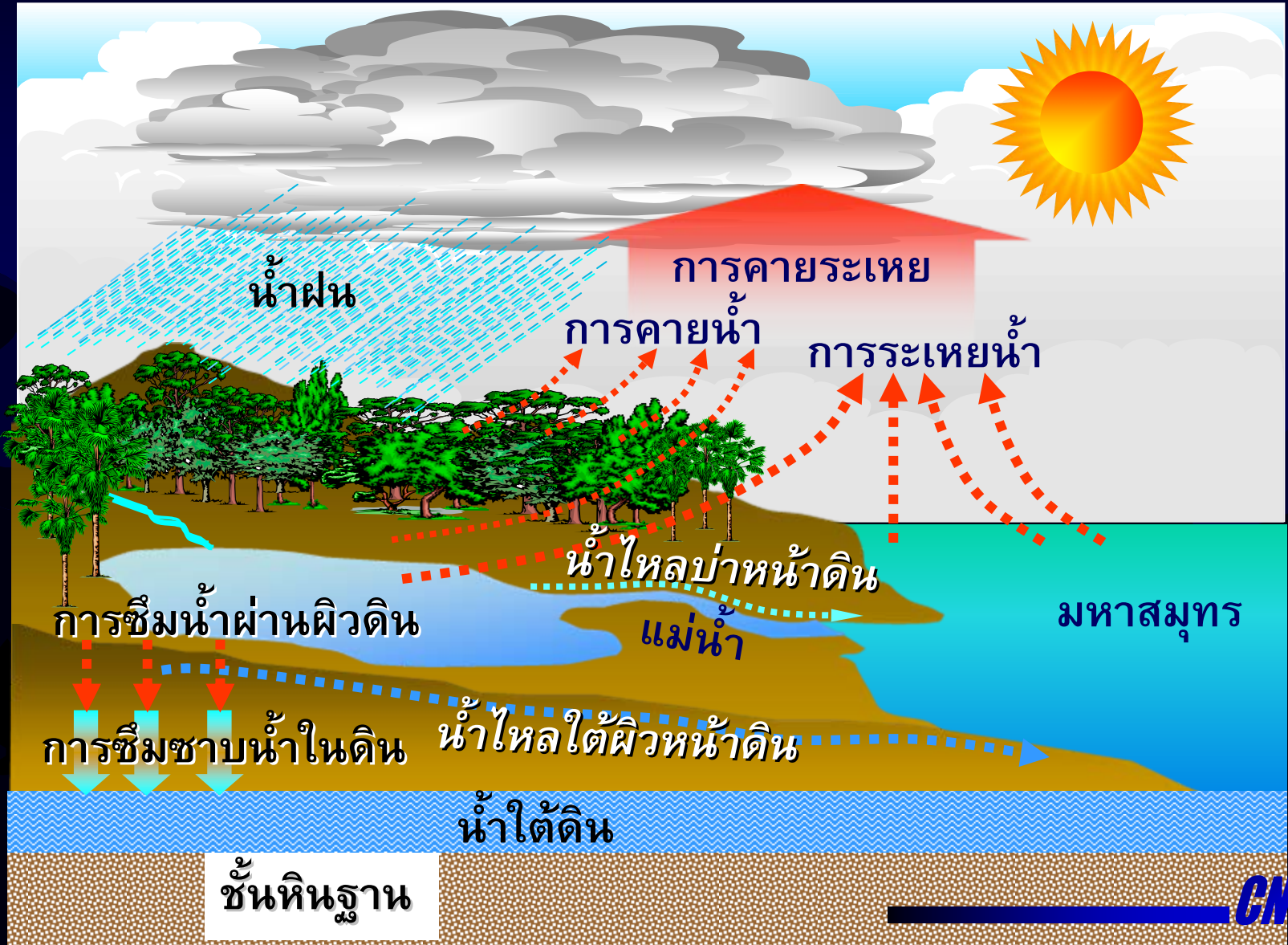
น้ำบนพื้นโลก

โลกประกอบด้วยส่วนที่เป็นน้ำ (hydrosphere) ร้อยละ 71 ของผิวโลก
ซึ่งอยู่ใน 3 สถานะ คือ ของแข็ง ของเหลว และไอน้ำ



Global distribution of water (reproduced with the kind permission of Ramsar)

วัฏจักรของน้ำ



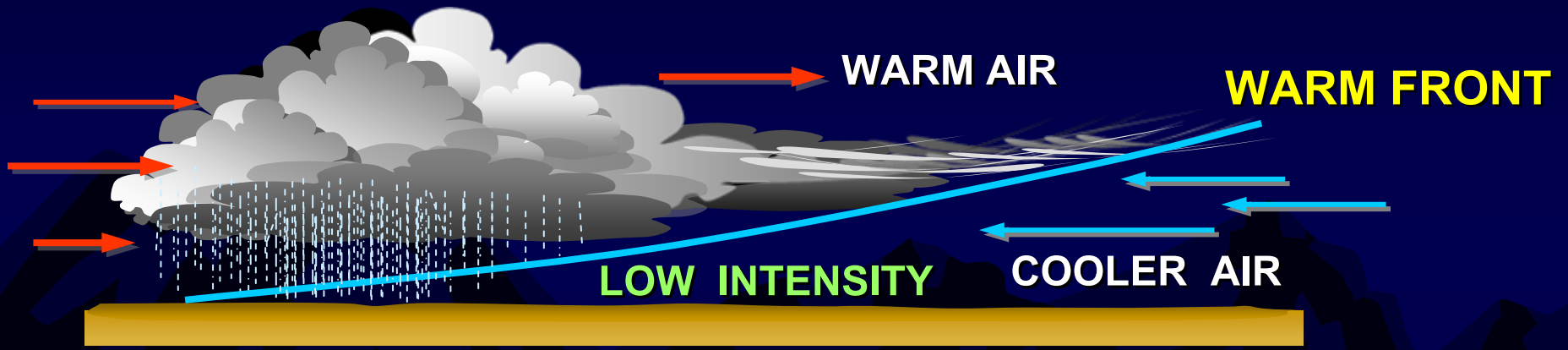
**SOLAR
RADIATION**

ICE CRYSTALS

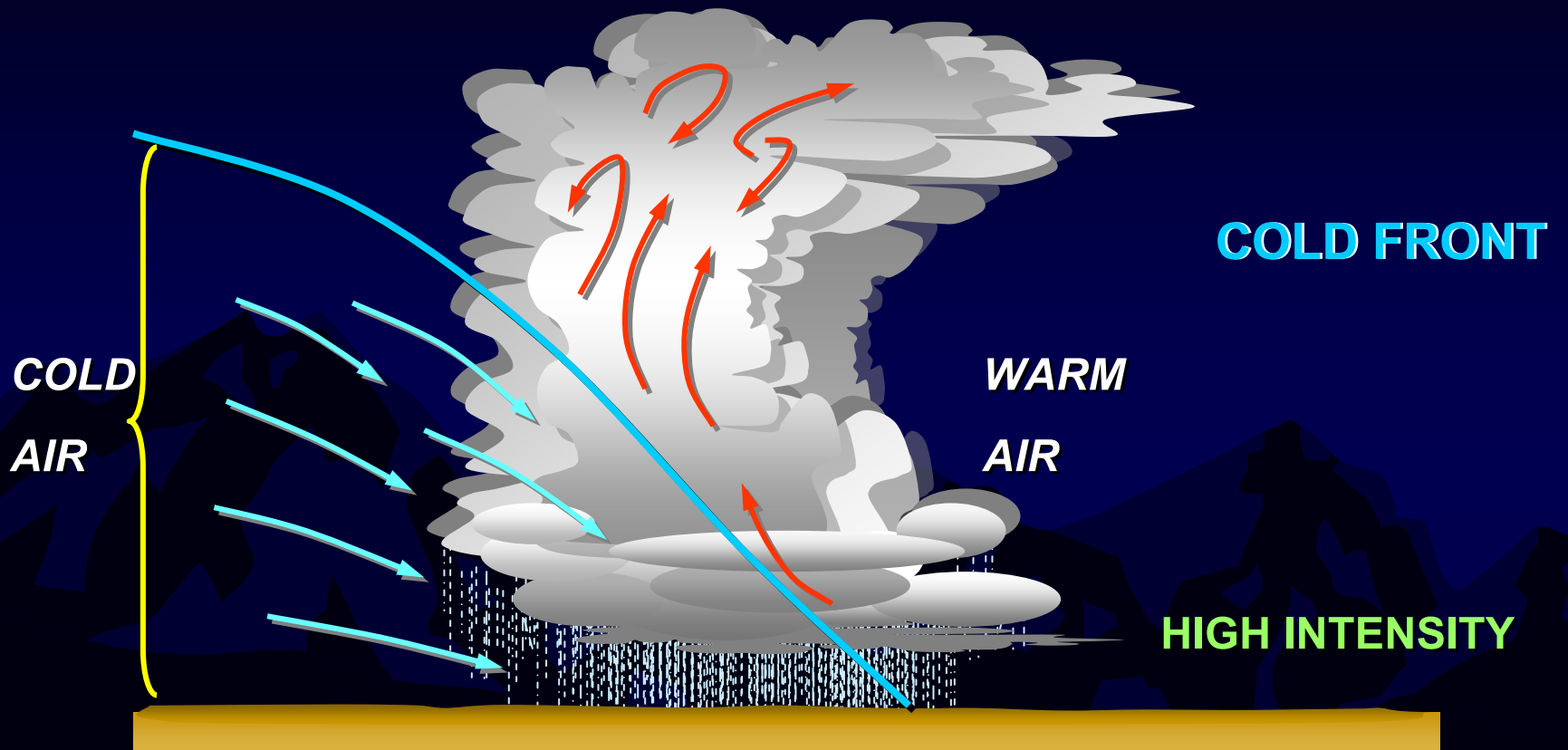
**TURBULENCE
AND
INSTABILITY**

**HIGH TEMPERATURES
AND MOISTURE**

CONVECTIVE PRECIPITATION



FRONTAL SYSTEM



FRONTAL SYSTEM

WINDWARD SIDE

LEEWARD SIDE

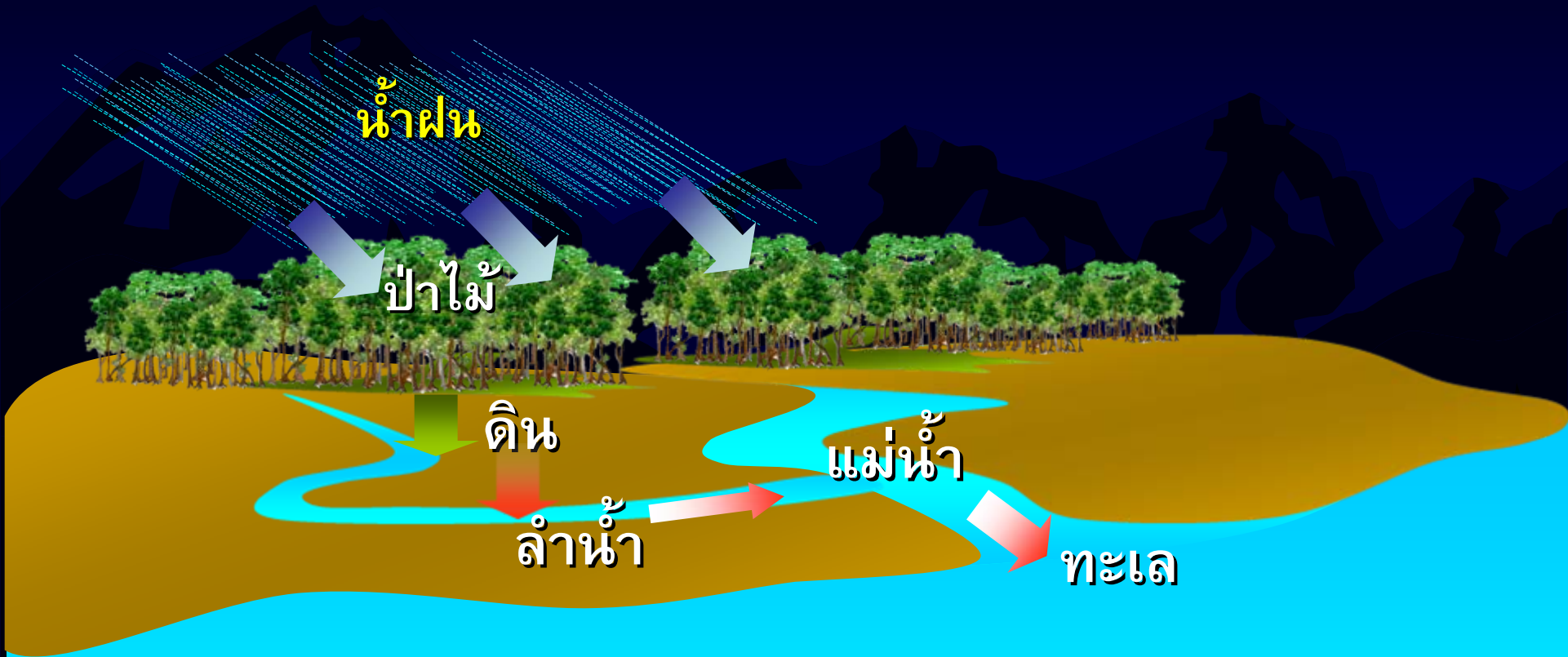
**LIFTING
AND
COOLING**

**WARMING
AND
DRYING**

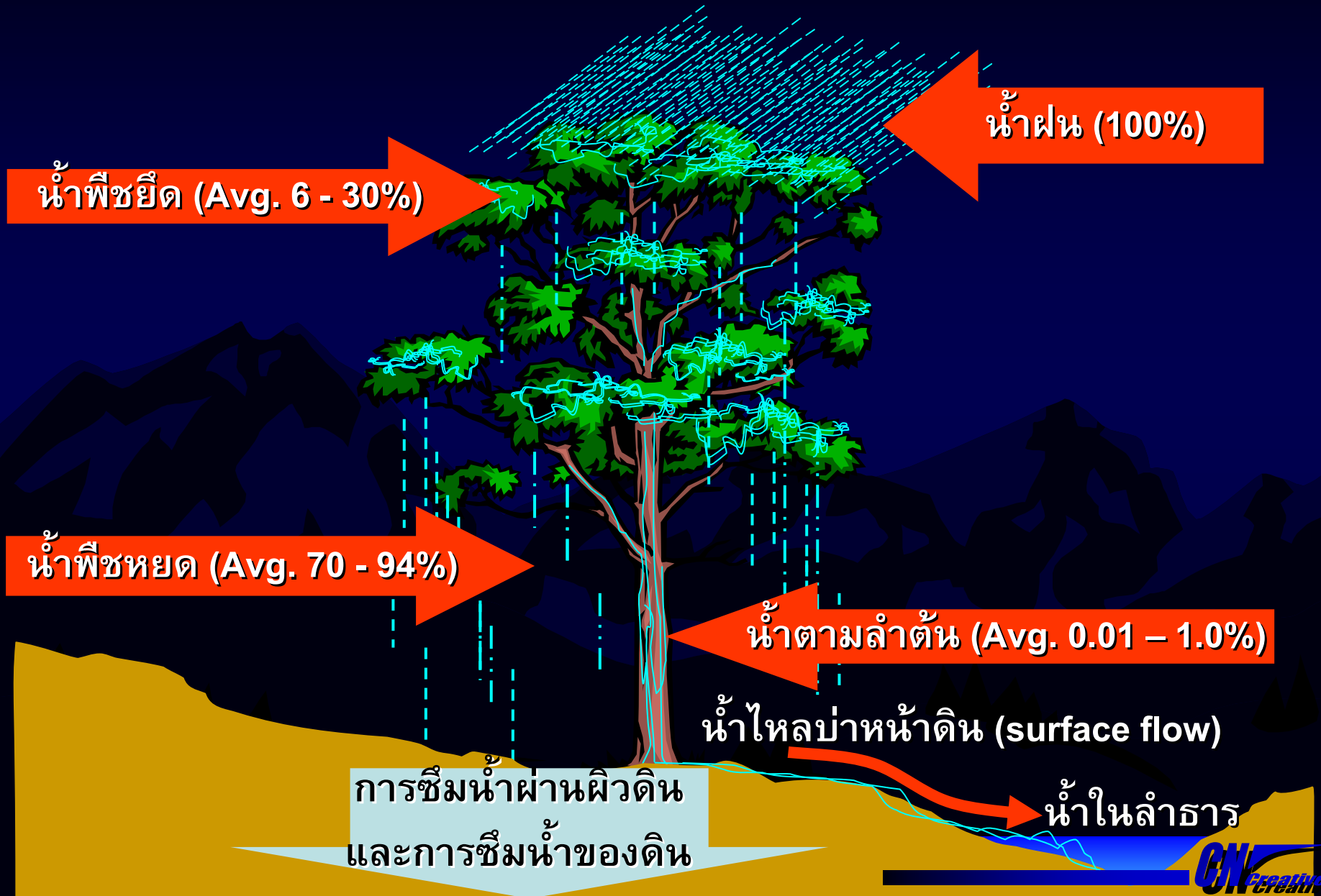
**RAIN
SHADOW**

OROGRAPHIC PRECIPITATION

กระบวนการเคลื่อนที่ของน้ำฝน



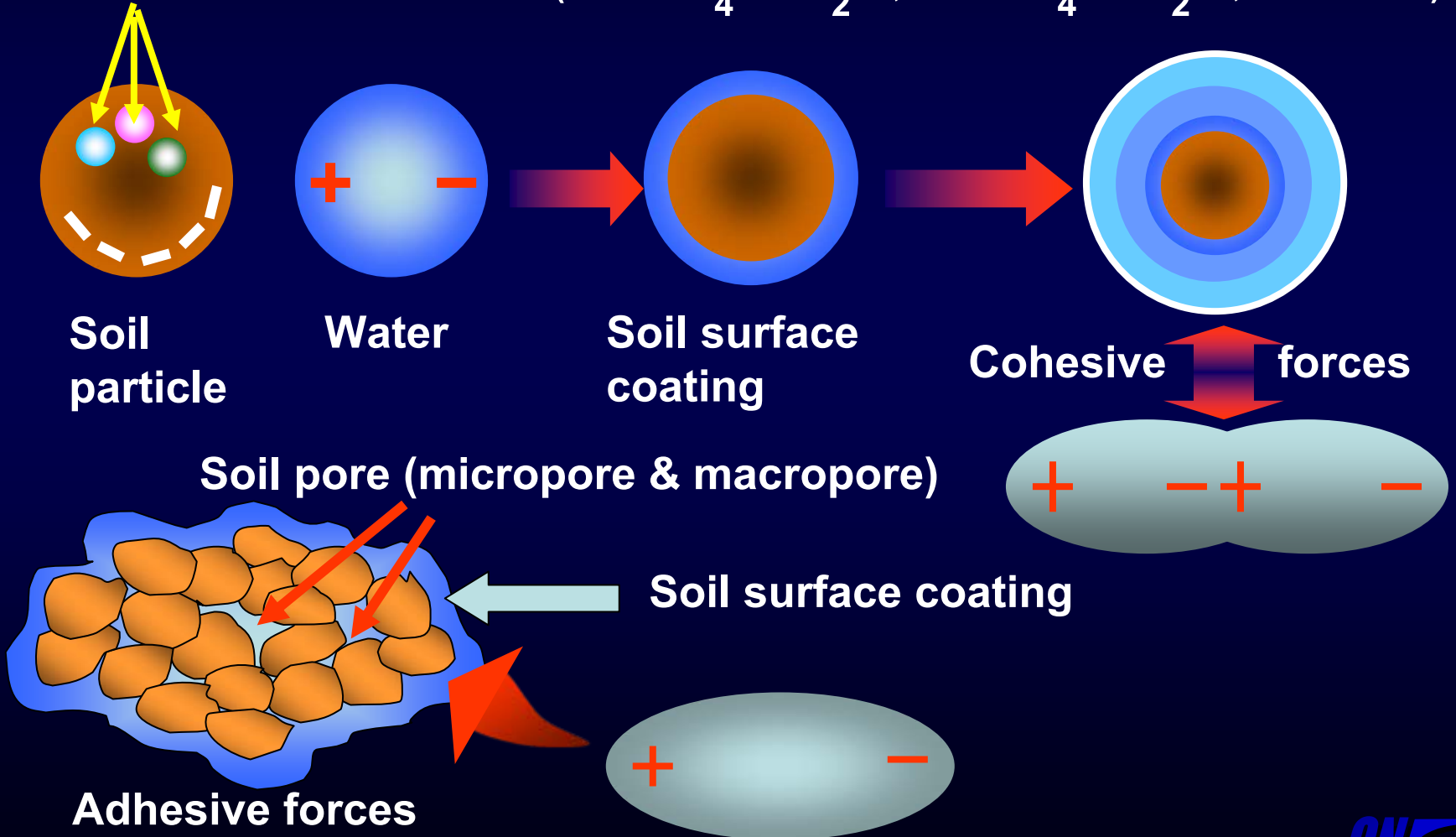
ธรรมชาติการไหลของน้ำในลำธาร



ความสัมพันธ์ของดินกับน้ำ

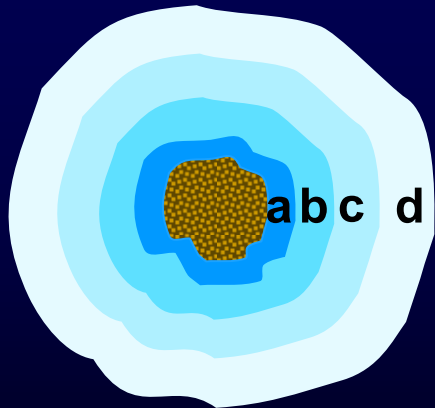
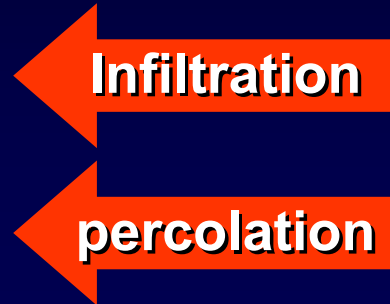
น้ำในดิน

Chemical - Combined ($\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$, $\text{FeSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$, Others)



ความสัมพันธ์ของดินกับน้ำ

การเกิดน้ำในดิน

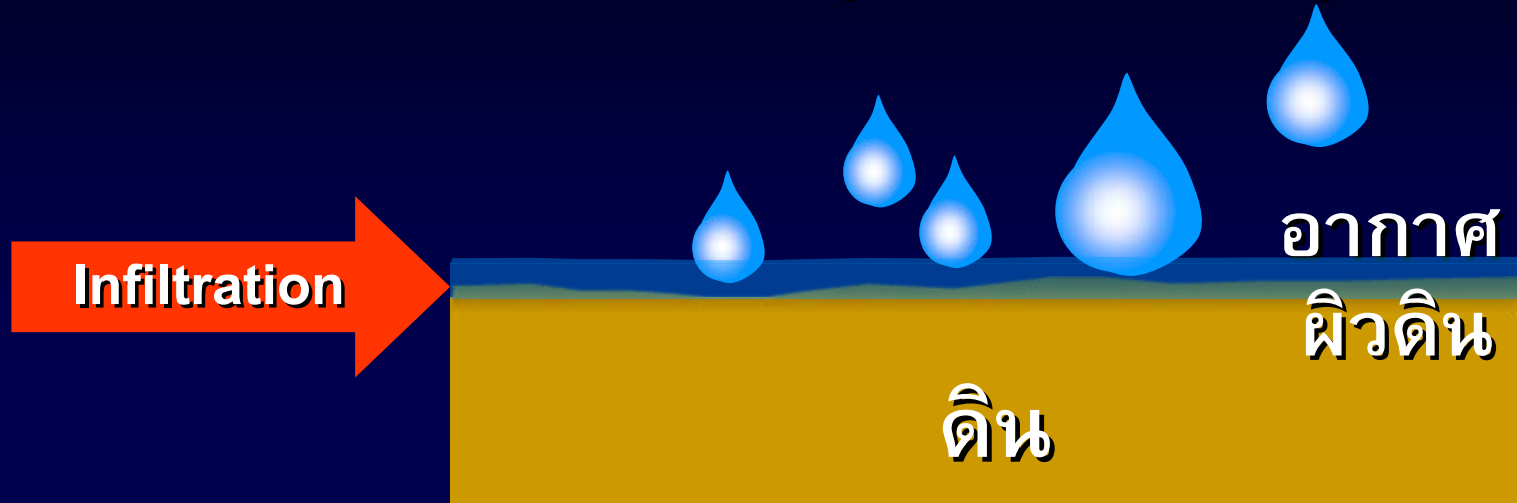


gravity force > cohesion force

cohesion forces

$a > b > c > d$

การซึมผ่านผิวดิน (infiltration)

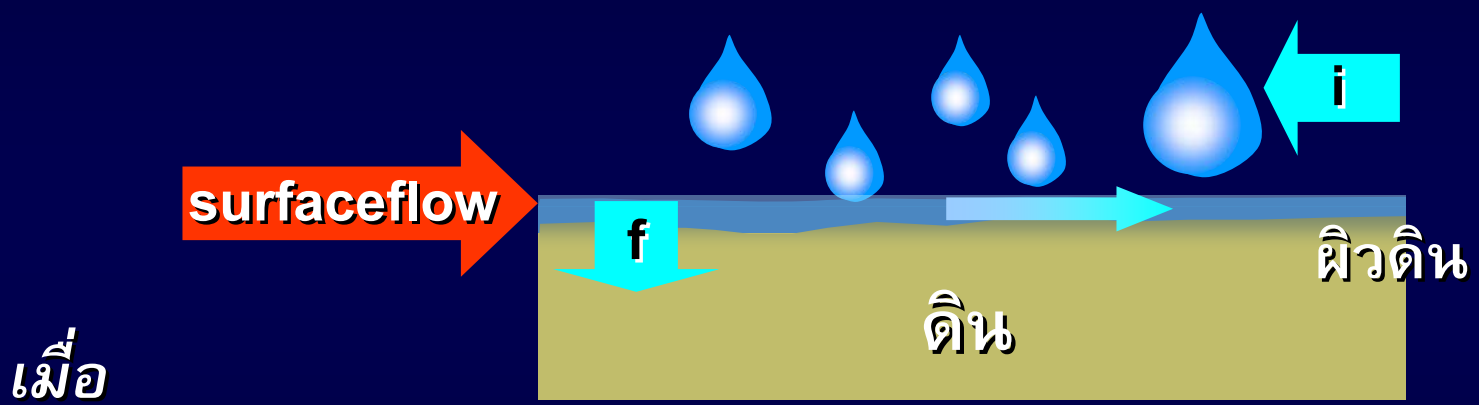


เป็นการไหลซึมของน้ำผ่านผิวดิน ที่เกิดขึ้นบริเวณชั้น
อากาศกับพื้นผิวดินชั้นบนสุด

อัตราการซึมผ่านผิวดินจะสูงมากในระยะแรก และ
ค่อย ๆ ลดลง และคงที่ตลอดไปเมื่อดินนั้นอิ่มตัว

การซึมผ่านผิวดิน (infiltration)

เมื่ออัตราการซึมผ่านผิวดินคงที่ ถ้ามีฝนตกมากกว่า
อัตรานี้ น้ำฝนจะแปรสภาพเป็นน้ำไหลบ่าหน้าผิวดิน



เมื่อ

i คือ อัตราการตกหรือความหนักเบาของฝน
 f คือ อัตราการซึมผ่านผิวดิน

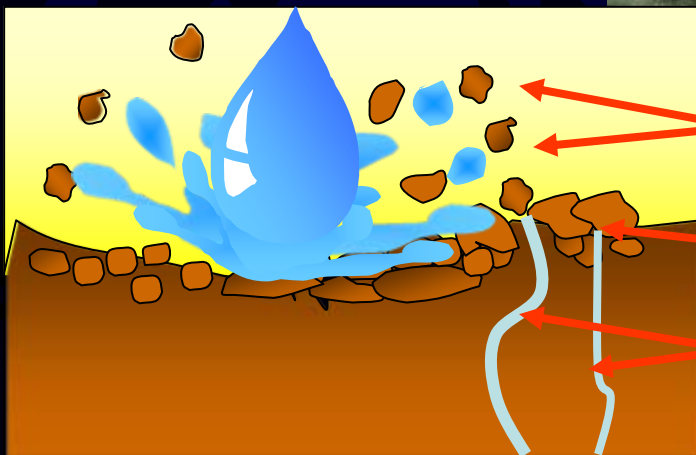
ถ้า $f \geq i$ และถ้า $f < i$ \rightarrow Q (surfaceflow)



กระบวนการชะล้างพังทลายของดิน

อนุภาคของดินปิดรูดิน ทำให้ดินแน่นตัว น้ำซึมลงดินได้ช้า
ส่งผลเกิดให้น้ำไหลบ่าผิวหน้าดินเร็วขึ้น

การแตกกระจายของเม็ดดิน (soil detachment)



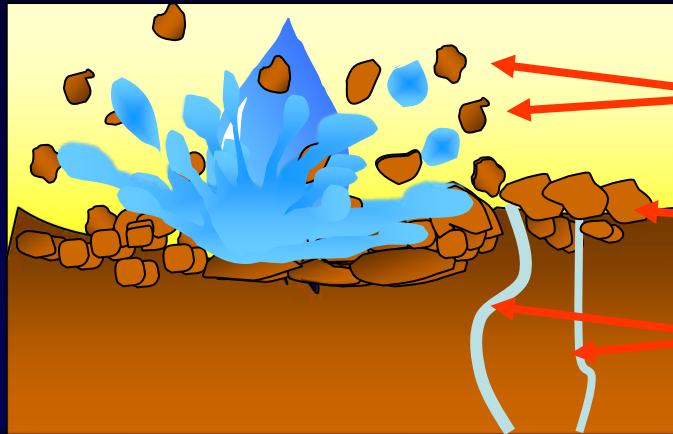
อนุภาคดินขนาดเล็ก (small particle)

อนุภาคดินจะอุดตามรูพรุนทำให้ดินแน่น

รูพรุนของดิน (soil pore)



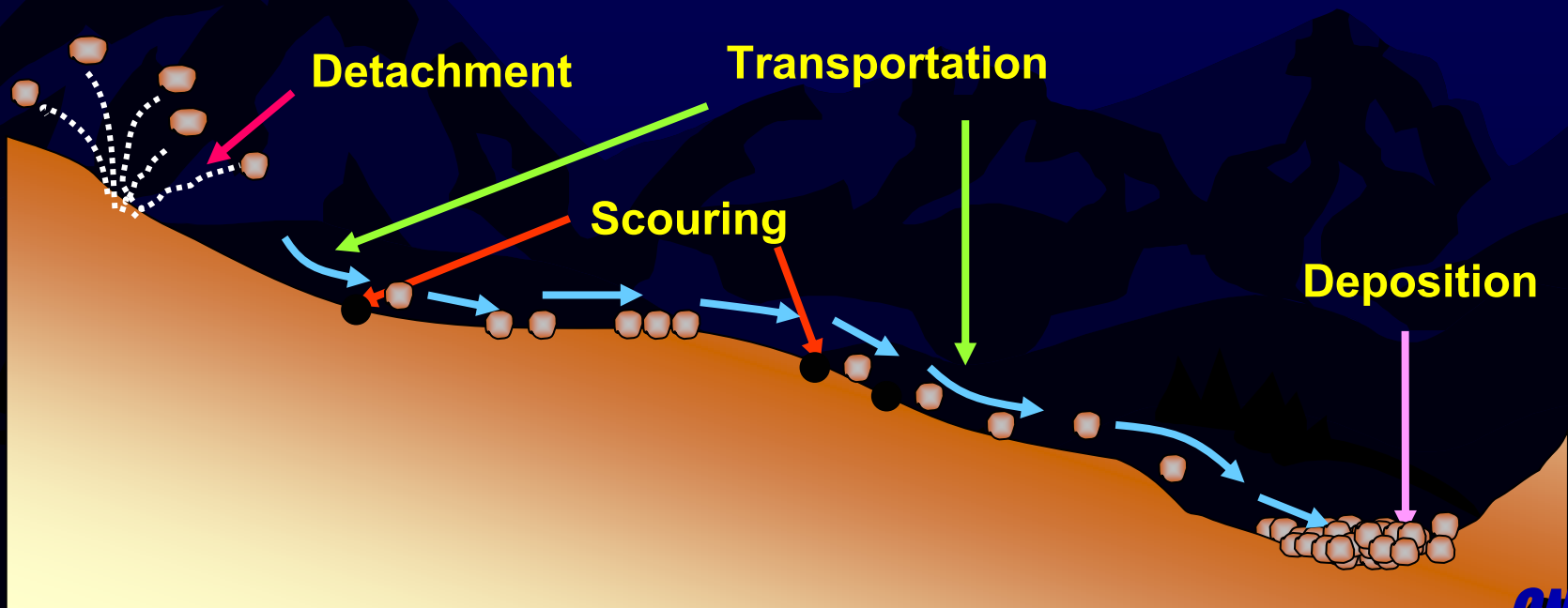
กระบวนการชะล้างพังทลายของดิน



อนุภาคดินขนาดเล็ก (small particle)

อนุภาคดินจะอุดตามรูพรุนทำให้ดินแน่น

รูพรุนของดิน (soil pore)



Detachment

Transportation

Scouring

Deposition

ความสัมพันธ์ของพืชกับดิน

พืชเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดดิน



หินหรือแร่ธาตุ
(parent materials)

ลักษณะภูมิประเทศ
(topography relief)

ดิน

ระยะเวลา
(time)

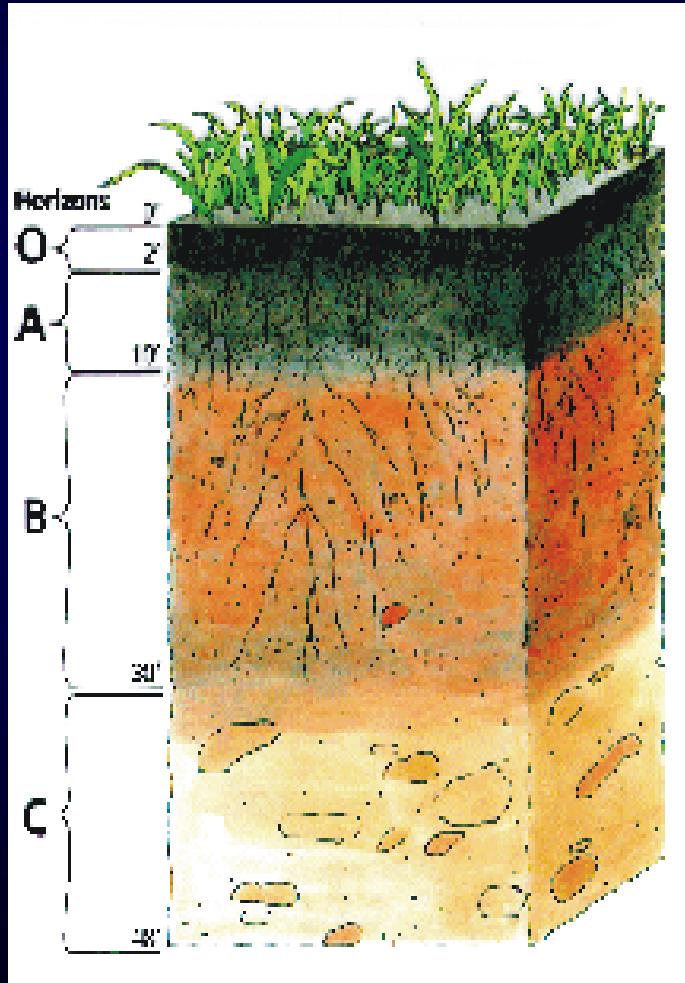
พืชหรือต้นไม้
(vegetation)

ลักษณะอากาศ (climate)

- อุณหภูมิ (temperature)
- ความชื้น (moisture)

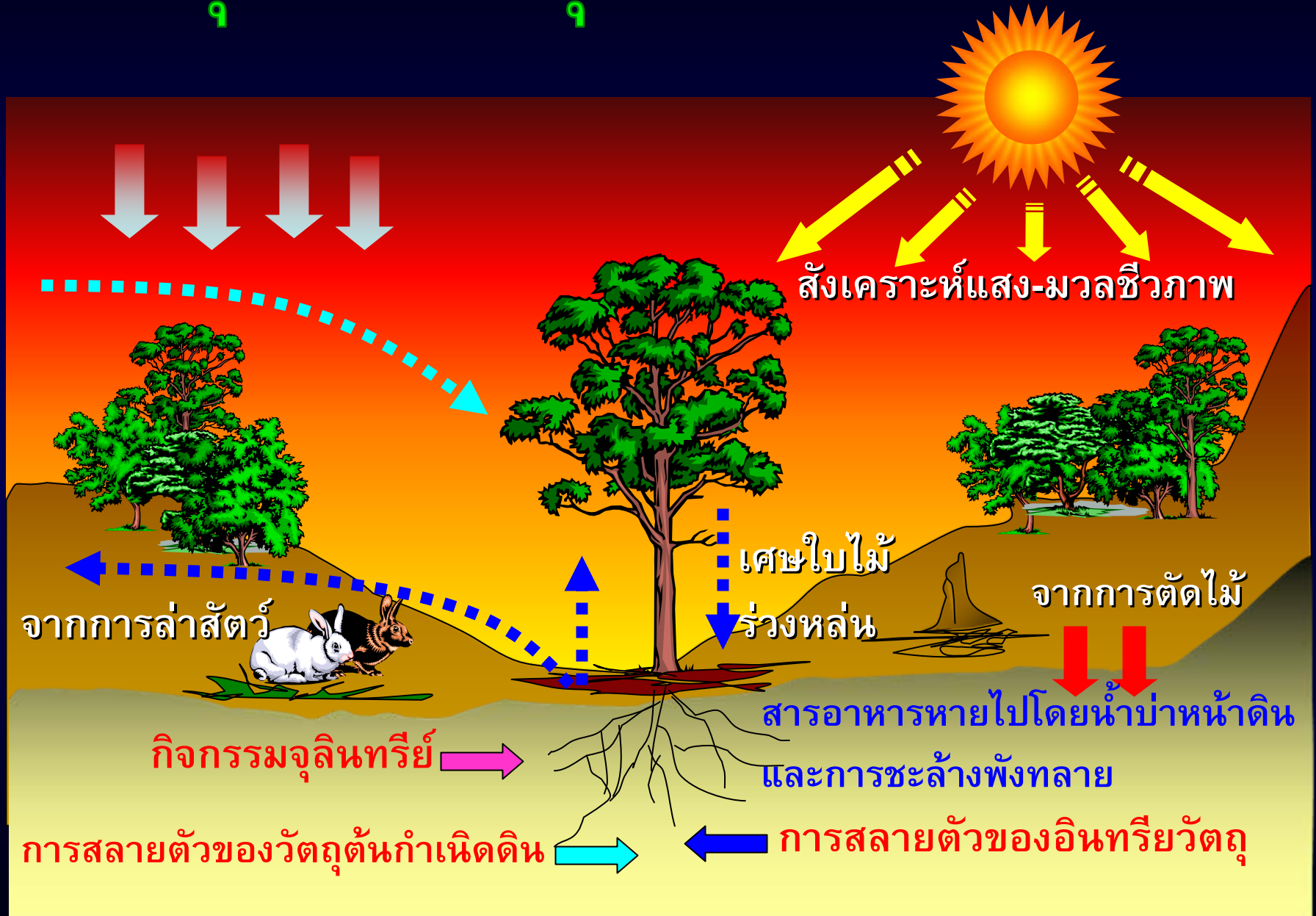
ความสัมพันธ์ของพืชกับดิน

บทบาทของพืชที่มีต่อดิน



- 1) การเพิ่มขึ้น (additions)
 - อินทรีย์วัตถุ ทำให้ดินร่วนซุย
- 2) การเคลื่อนย้าย (removals)
 - ธาตุอาหาร จากกิ่ง ก้าน ใบ ดอก ผล และ ลำต้น ลงสู่พื้นดิน
- 3) การเปลี่ยนที่ (transfer)
 - การสะสมธาตุอาหารจากที่สูงไปสู่ที่ต่ำ
- 4) การเปลี่ยนรูป (transformation)
 - ปริมาณ O.M. ถูกเปลี่ยนจาก raw litter เป็น soil organic matter

การหมุนเวียนธาตุอาหารของระบบป่าไม้



ความสัมพันธ์ของพืช ดิน น้ำ

ส่วนบน (crown part) เรือนยอดและลำต้น

- รองรับแรงกระทบเม็ดฝนสู่ดินโดยตรง
- ตกสู่หน้าดินเป็น throughfall
- ไหลตามลำต้นลงสู่ดิน stemflow
ทำให้น้ำซึมลงดินได้ง่าย

ส่วนกลาง คือ ส่วนที่เป็น litter

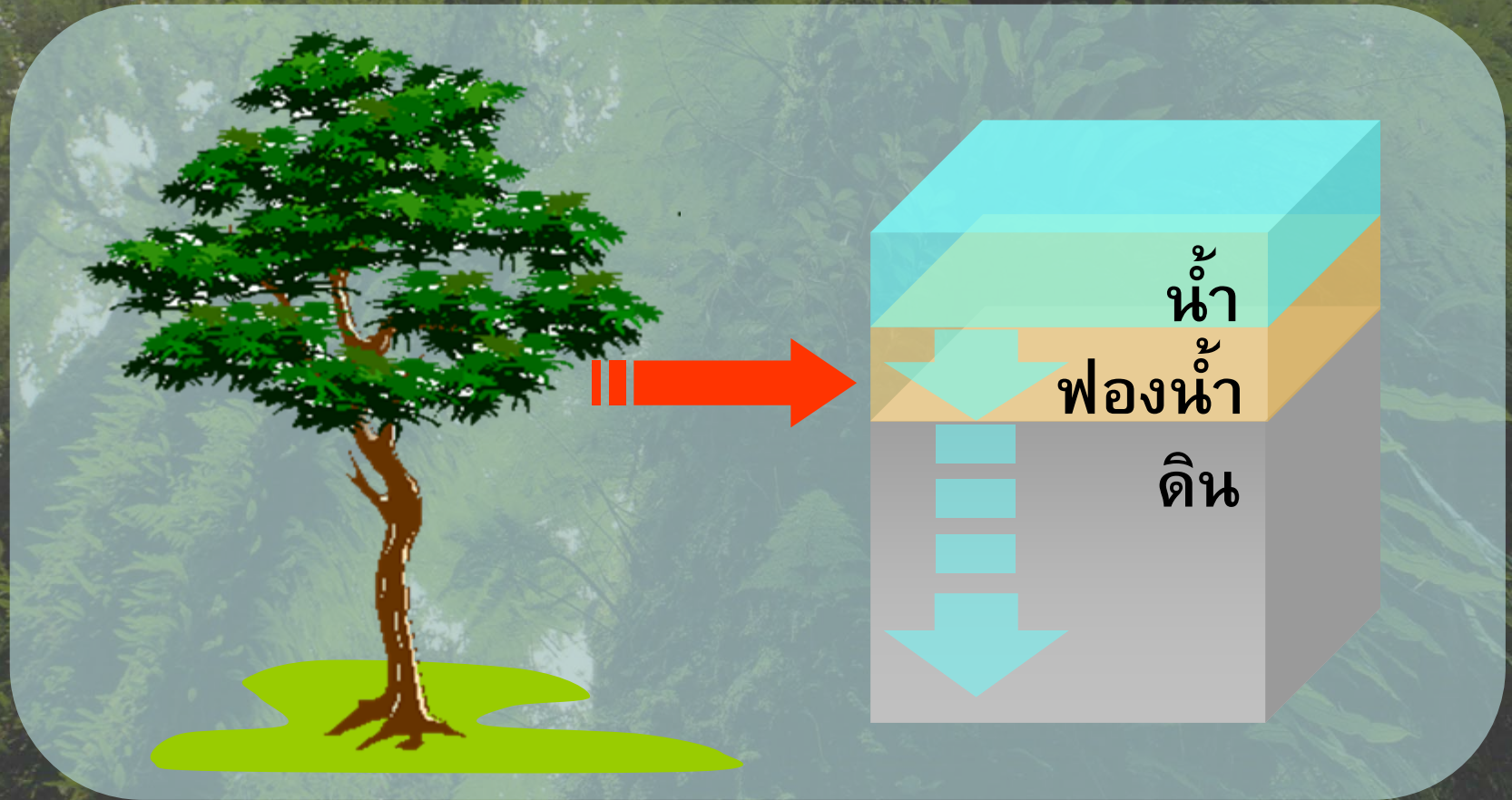
อยู่เหนือผิวดินเล็กน้อย ทำให้ดินร่วนซุย
อุ้มน้ำได้ดี

ส่วนใต้ดิน คือ ระบบรากพืช

เมื่อพืชตาย รากพืชจะตายด้วยทำให้เกิด
อินทรีย์สาร ช่วยทำให้ดินร่วนซุยอุ้มน้ำได้ดี



การใช้เทคโนโลยีทางธรรมชาติ



การใช้ป่าไม้เป็นเทคโนโลยีในการทำหน้าที่เก็บกักน้ำ
หน่วงเวลาการไหลบ่าของน้ำ และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร

การใช้เทคโนโลยีทางธรรมชาติ

ใบไม้ เป็นส่วนสำคัญที่มีความสามารถดูดซับน้ำฝนได้ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับชนิด ขนาด และพื้นผิวของใบ นอกจากนี้ องศาที่ติดตั้งอยู่ของใบที่มีต่อแรงดึงดูดของโลก ความหนืดของน้ำ และ ความดันภายนอก ก็มีผลต่อการดูดซับน้ำฝนของใบด้วย



การใช้เทคโนโลยีชีวภาพธรรมชาติ

เรือนยอดของป่าไม้จะปกคลุมดิน รากแผ่กว้าง
หยั่งลึก ยึดดินได้ดี และทำให้ดินโปร่งซึมน้ำได้ดี



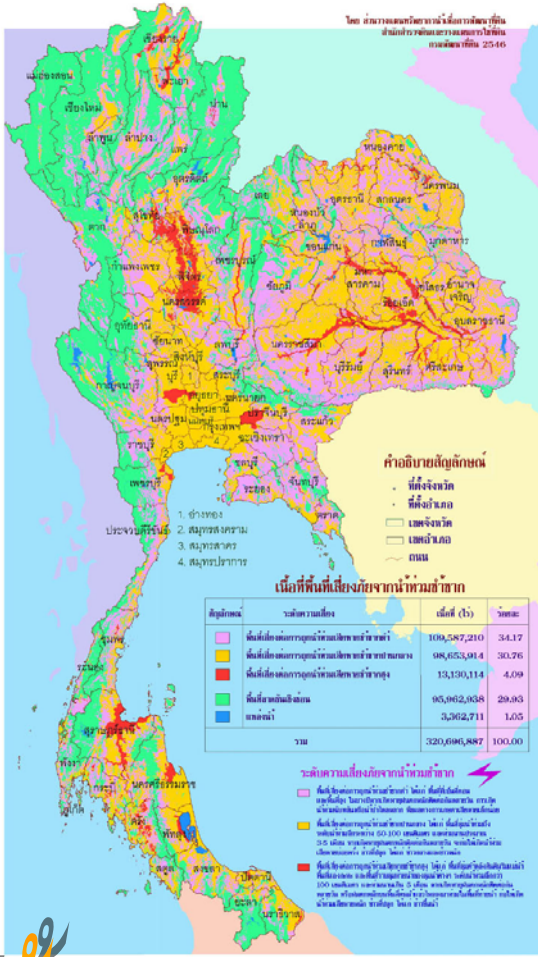
สถานภาพทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย

ปี พ.ศ.	ตร.กม.	ร้อยละ
2525	156,600	30.52
2528	150,866	29.40
2531	143,803	28.03
2532	143,417	27.95
2534	136,698	26.64
2536	133,554	26.03
2538	131,485	25.62
2539	130,893	25.51
2540	130,305	25.39
2541	129,722	25.28
2542	128,976	25.14
2543	170,110	33.15
2547	167,590	32.66



แผนที่พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากของประเทศไทย

โดย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
สำนักสำรวจและวางแผนการโยธา
กรมโยธาธิการ 2546



แผนที่พื้นที่เสี่ยงต่อภัยแล้งของประเทศไทย

โดย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
สำนักสำรวจและวางแผนการโยธา
กรมโยธาธิการ 2546



สถานการณ์น้ำท่วมและความแห้งแล้งในประเทศไทย

๒ ๒ ความแห้งแล้ง



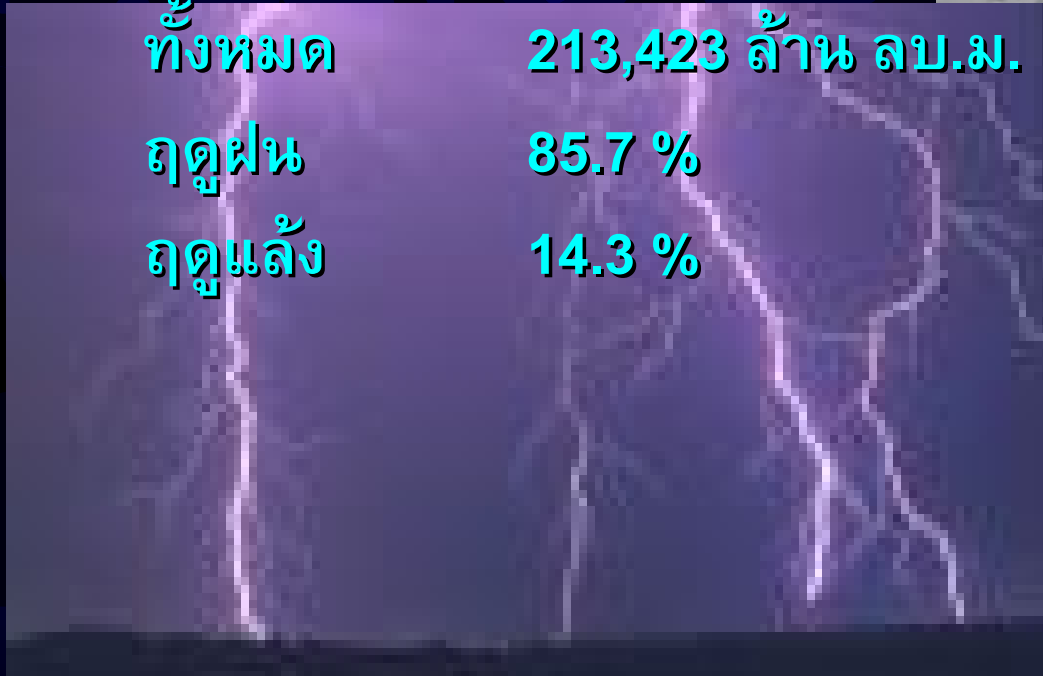
น้ำท่วมและแผ่นดินถล่ม



สถานการณ์ทรัพยากรน้ำในกลุ่มน้ำต่าง ๆ

ปริมาณน้ำฝนรายปี

ช่วงพิสัย	800-4,400 มม.
เฉลี่ย	1,424 มม.
ทั้งหมด	213,423 ล้าน ลบ.ม.
ฤดูฝน	85.7 %
ฤดูแล้ง	14.3 %

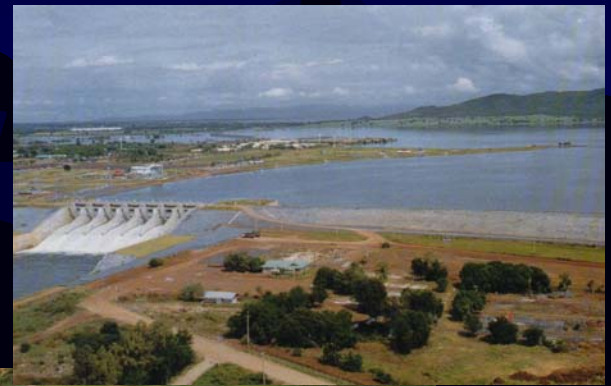


ข้อมูลจาก : โครงการแผนหลักรองรับการพัฒนาแหล่งน้ำ และปรับปรุงโครงการชลประทาน สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 กรมชลประทาน

สถานภาพทรัพยากรน้ำในกลุ่มน้ำต่าง ๆ

ความต้องการใช้น้ำ (ล้าน ลบ.ม.)

อุปโภค-บริโภค	2,364
อุตสาหกรรม	1,314
ชลประทาน	41,465
รวม	45,143



ข้อมูลจาก : โครงการแผนหลักรองรับการพัฒนาแหล่งน้ำ และปรับปรุงโครงการชลประทาน สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 กรมชลประทาน

สถานภาพทรัพยากรน้ำในกลุ่มน้ำต่าง ๆ

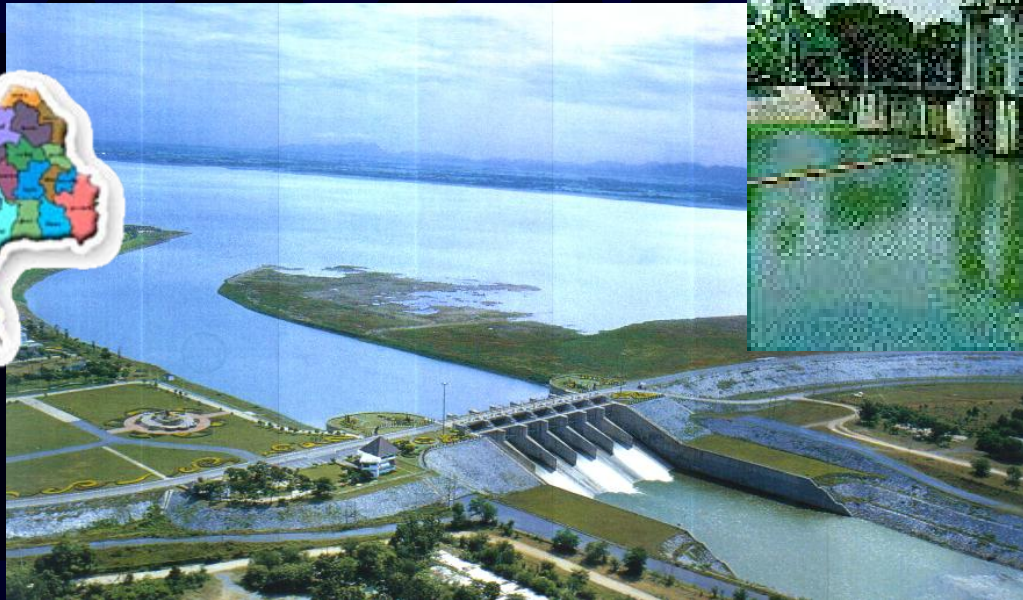
ความจุน้ำเก็บกัก

ทั้งหมด

72,630 ล้าน ลบ.ม.

เฉลี่ยต่อคน

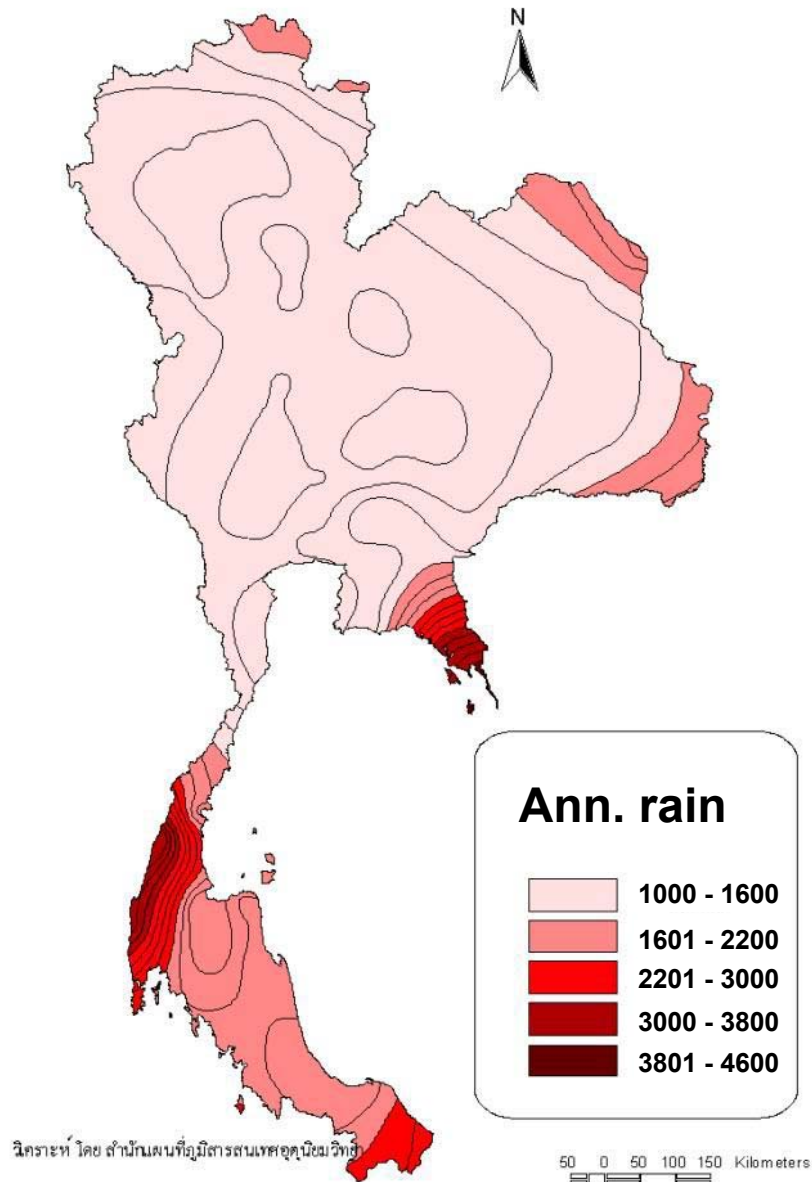
1,166 ลบ.ม.



ข้อมูลจาก : โครงการแผนหลักรองรับการพัฒนาแหล่งน้ำ และปรับปรุงโครงการชลประทาน สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 กรมชลประทาน

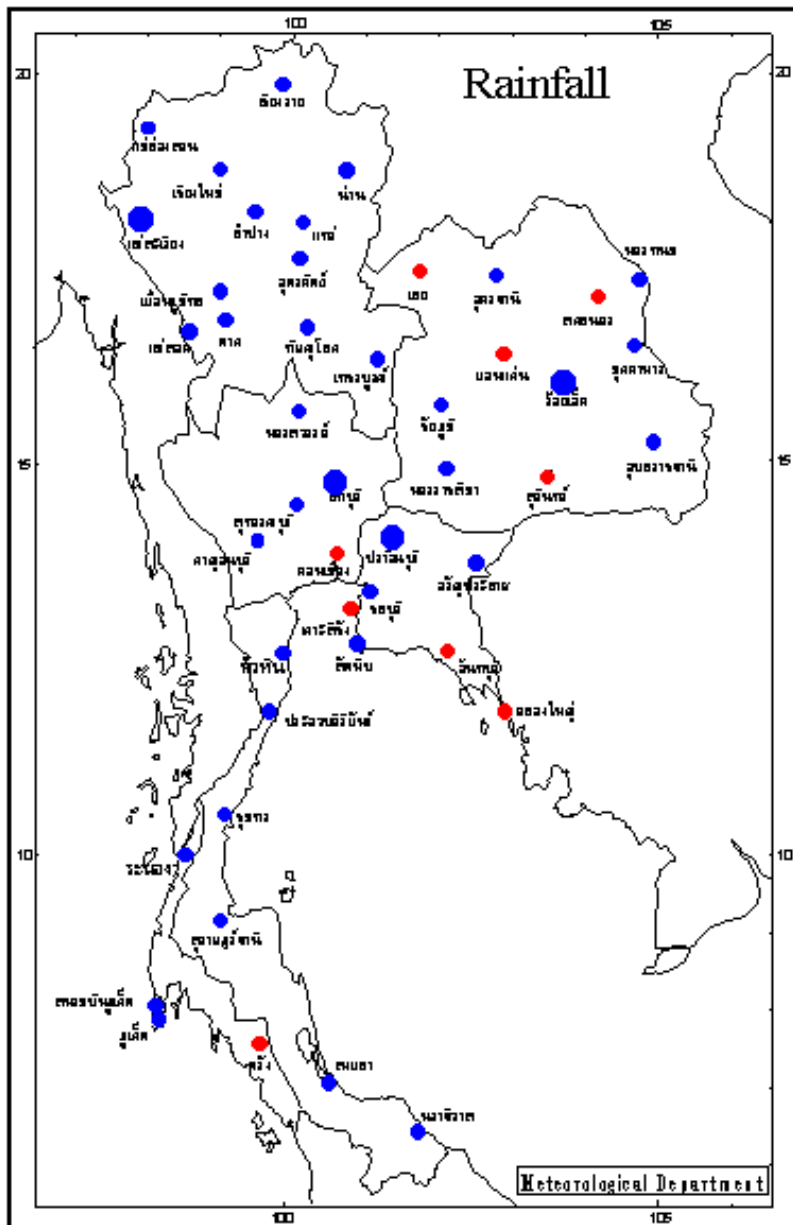
สถานการณ์ปริมาณน้ำฝนในประเทศไทย

ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี ในคาบ 30 ปี



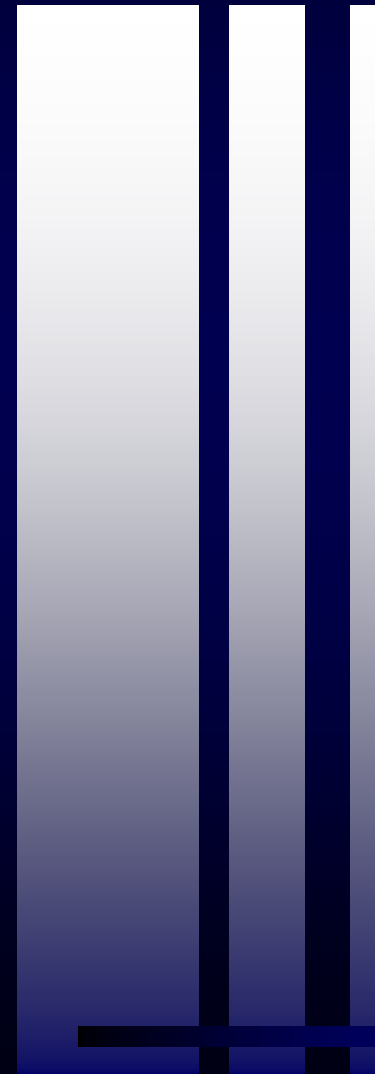
แผนที่เชิงตัวเลขแสดง ปริมาณฝนรวมรายปี เฉลี่ยในคาบ 30 ปี (1971-2000)

แนวโน้ม ปริมาณฝนรายปี

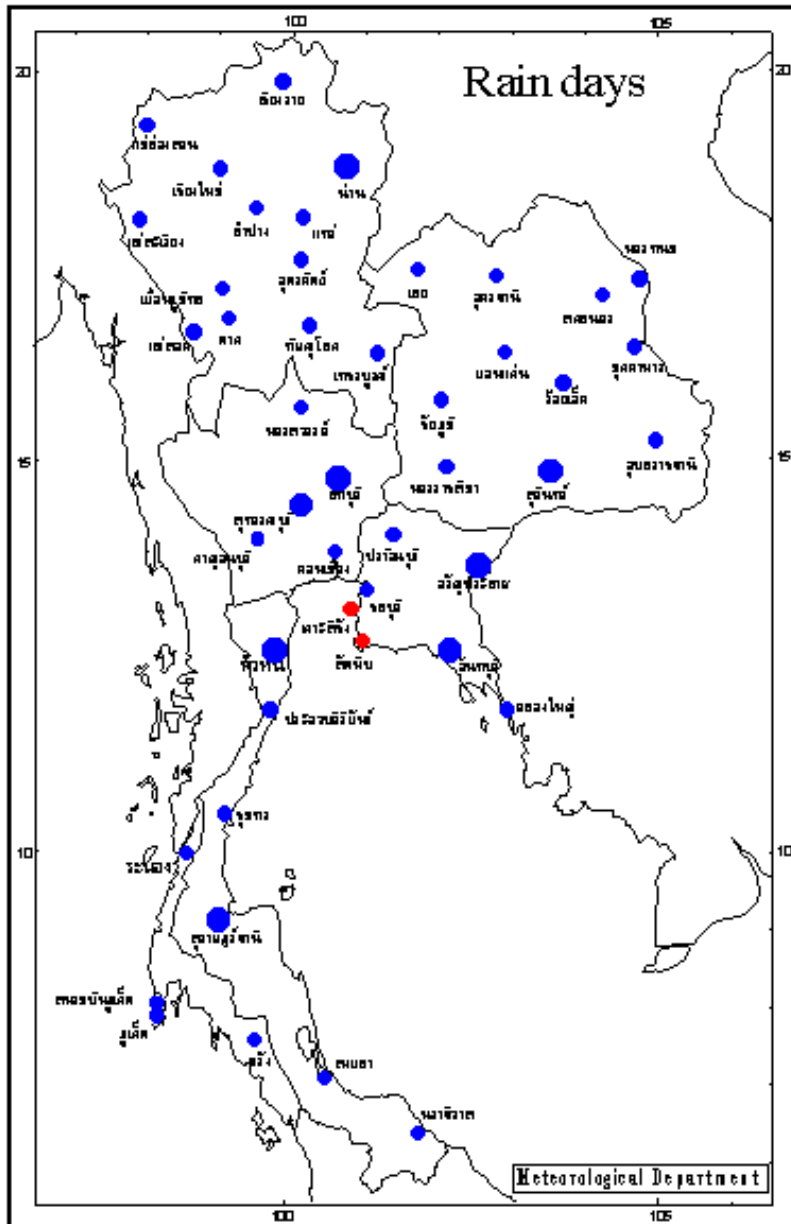


- ลดลง
- ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ
- เพิ่มขึ้น

Trend of annual rainfall

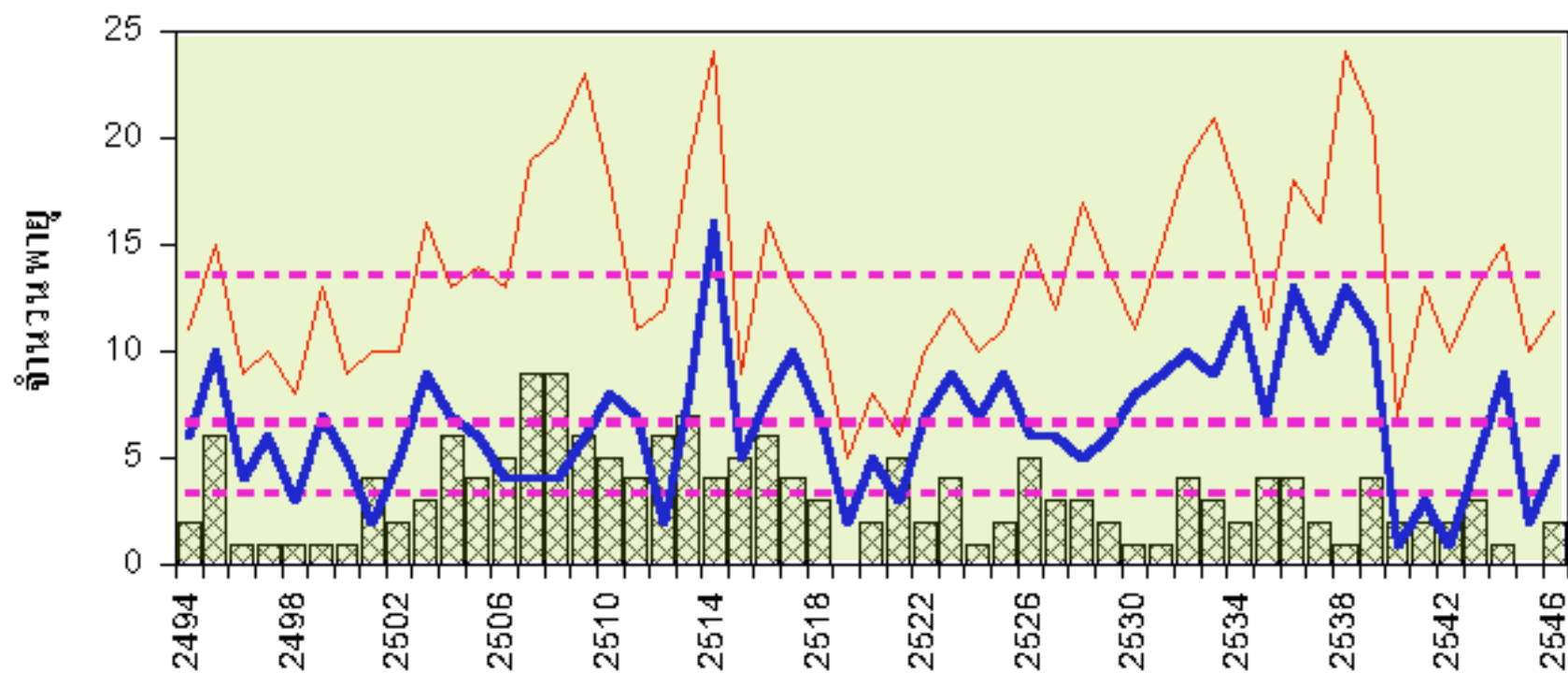






แนวโน้ม จำนวนวันที่มีฝน(ตั้งแต่ 2 มม.)



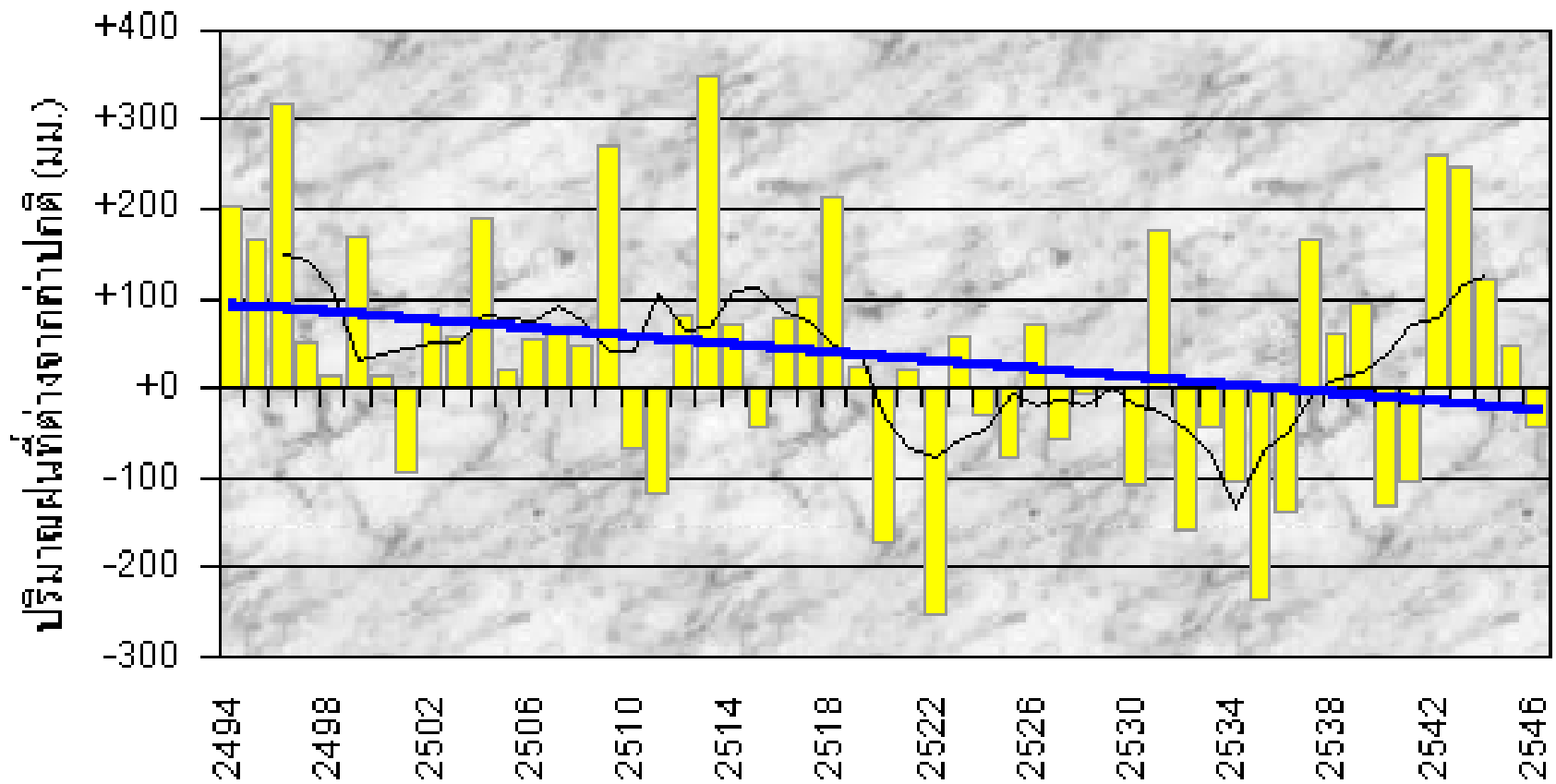
Trend of rainy days (higher 2 mm.)

จำนวนพายุหมุนเขตร้อนในพื้นที่กำหนด (พื้นที่ระหว่าง ละติจูด 0 - 25 °N ลองจิจูด 90 - 120 °E)



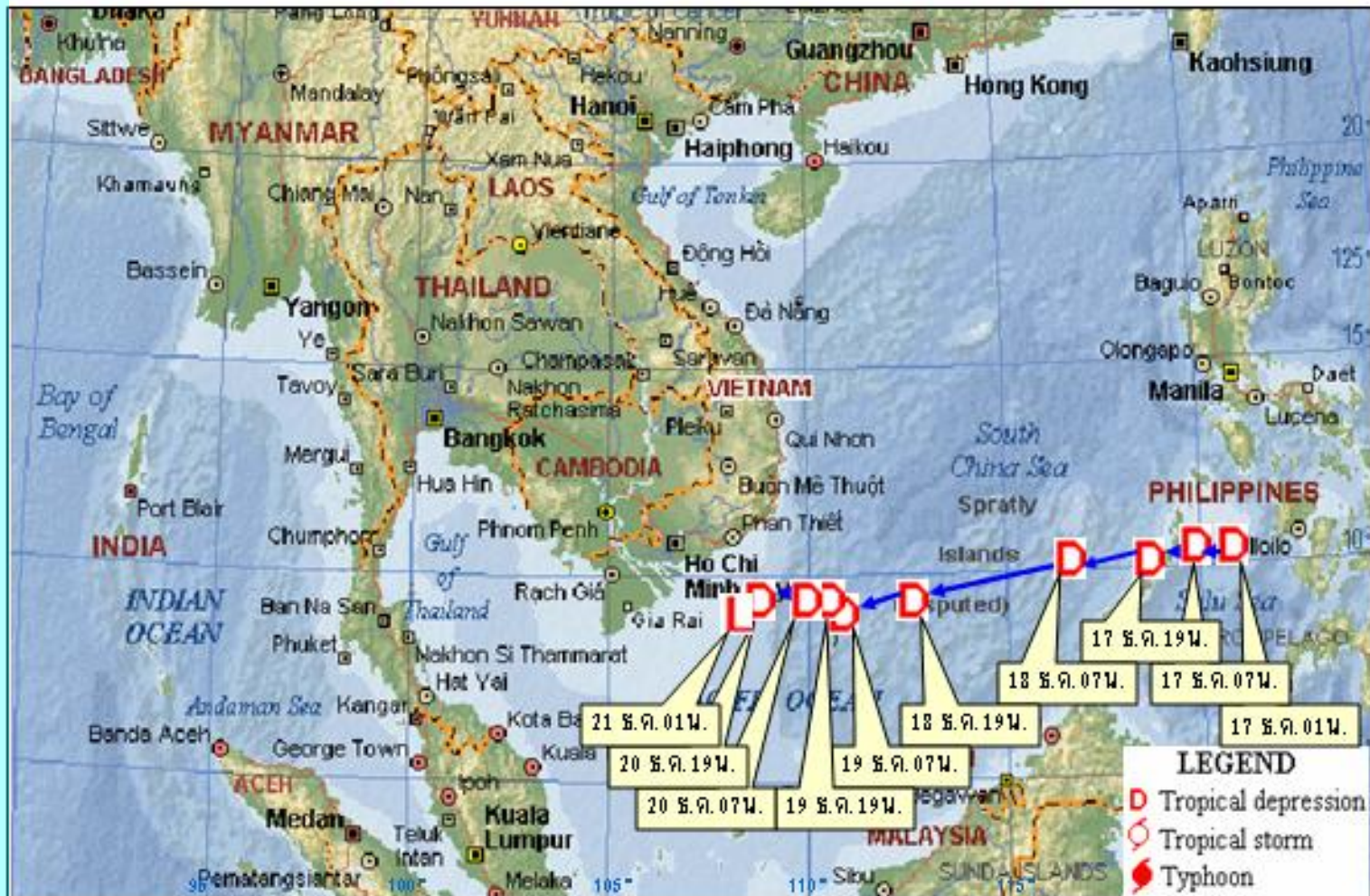
- หมายเหตุ :
1.  พายุที่เข้าประเทศไทย
 2.  ค่าเฉลี่ย 53 ปี พ.ศ. 2494 - 2546
 3.  พายุที่ก่อตัวในมหาสมุทรแปซิฟิกเหนือด้านตะวันตกและเคลื่อนเข้ามาในพื้นที่กำหนด
 4.  พายุทั้งหมดในพื้นที่กำหนด (ก่อตัวในแปซิฟิกเหนือด้านตะวันตก ทะเลจีนใต้และอ่าวไทย)
 5. แหล่งข้อมูล : กลุ่มภูมิอากาศ สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยา และ <http://weather.unisys.com>

ปริมาณฝนรวมตลอดปี



- หมายเหตุ
- ข้อมูลจากสถานีตรวจอากาศผิวพื้น 45 สถานี
 - ค่าปกติ พ.ศ. 2514- 2543

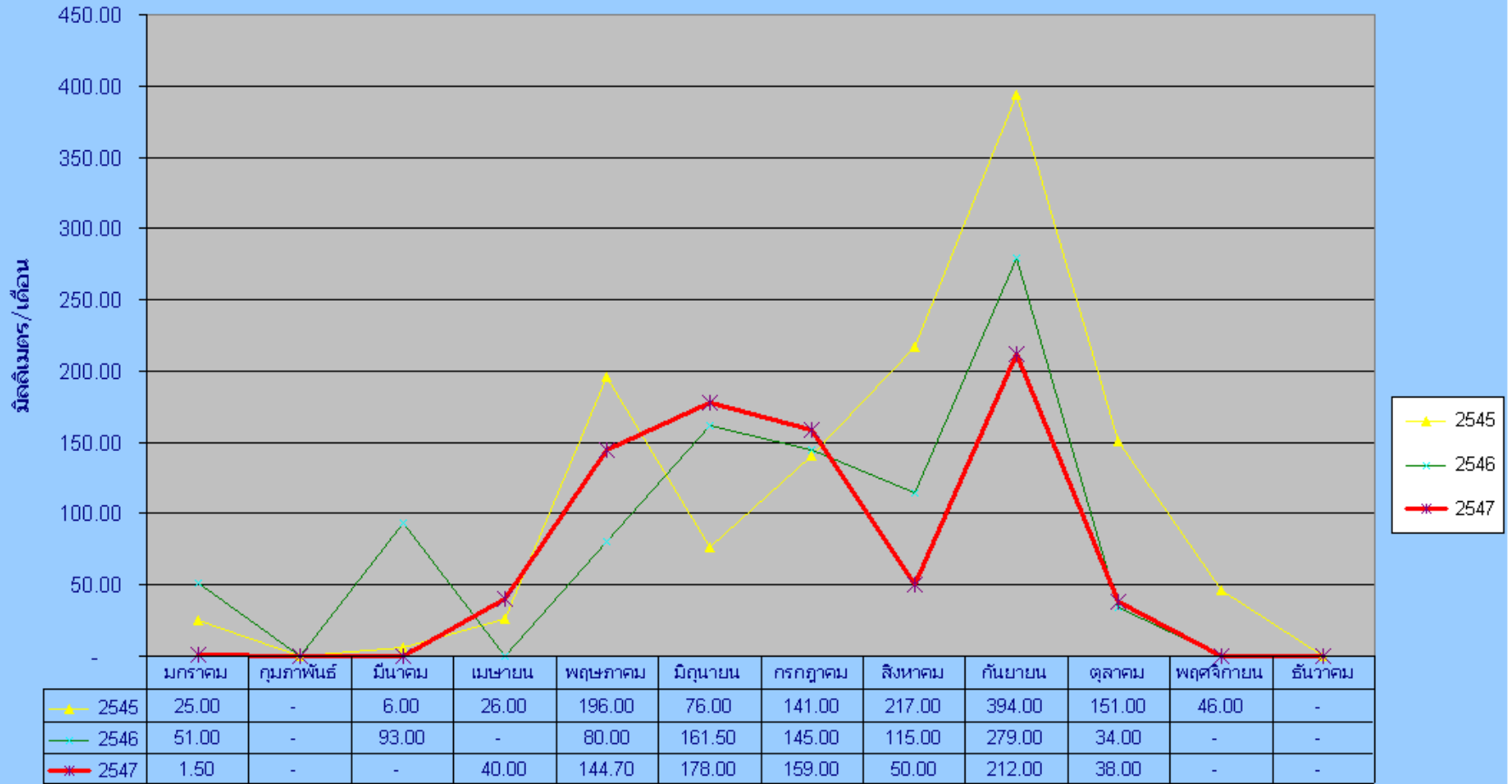
เส้นทางเดินพายุดีเปรสชัน ระหว่างวันที่ 17 - 21 ธันวาคม 2548



ปริมาณน้ำฝนรายเดือน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

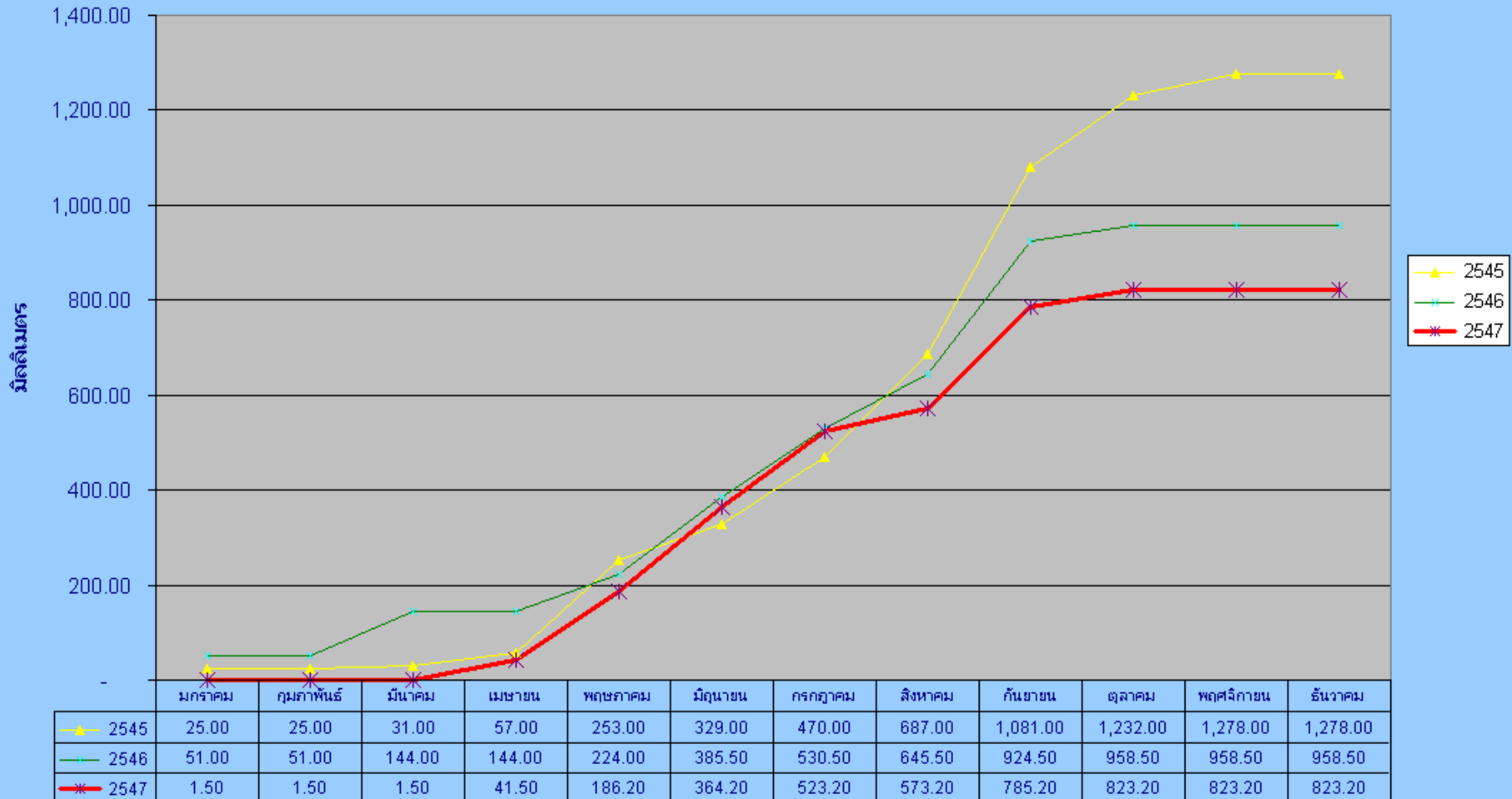
สำนักชลประทานที่ 4



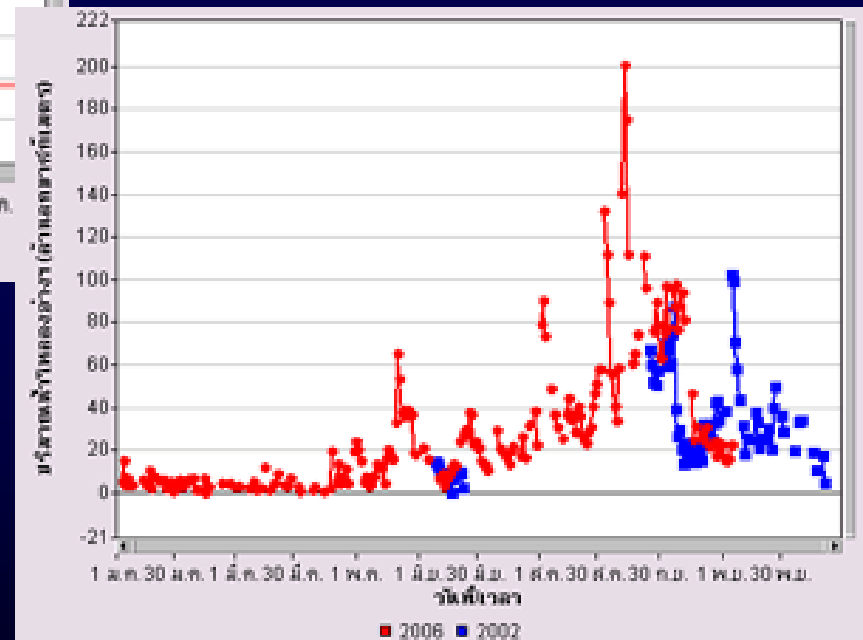
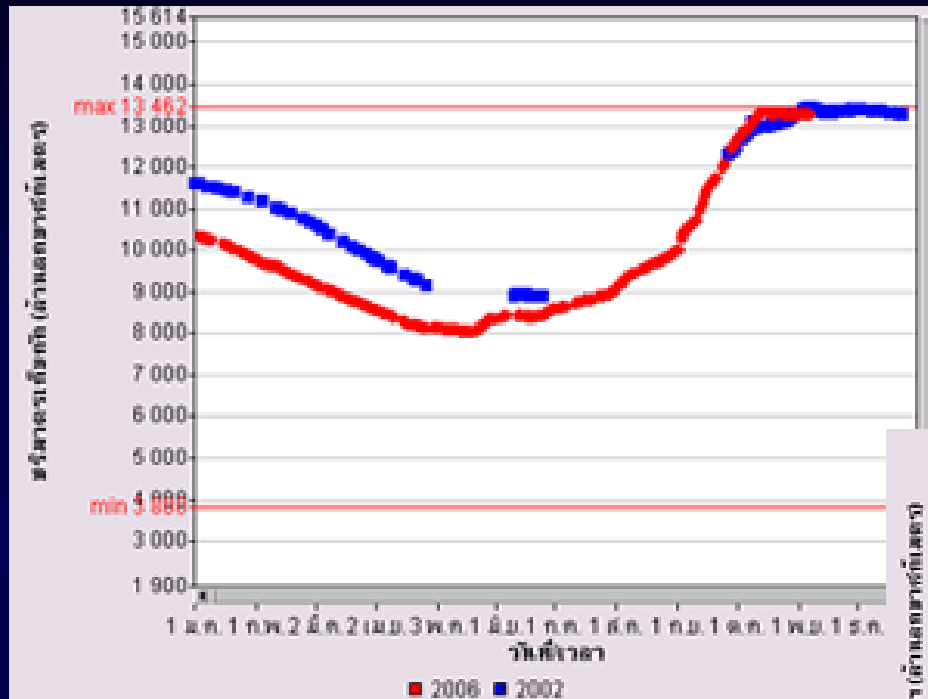
ปริมาณน้ำฝนสะสม

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสุโขทัย

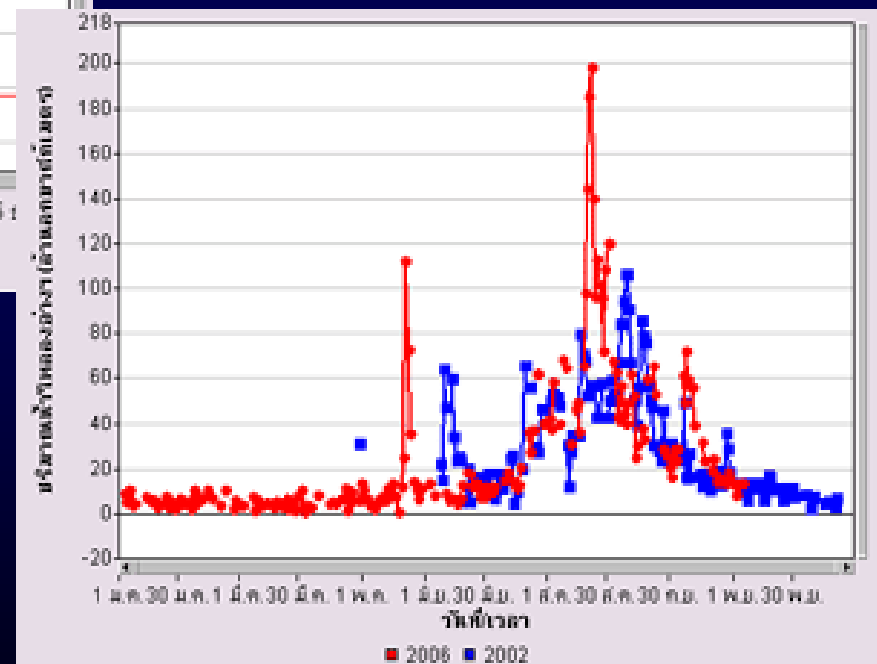
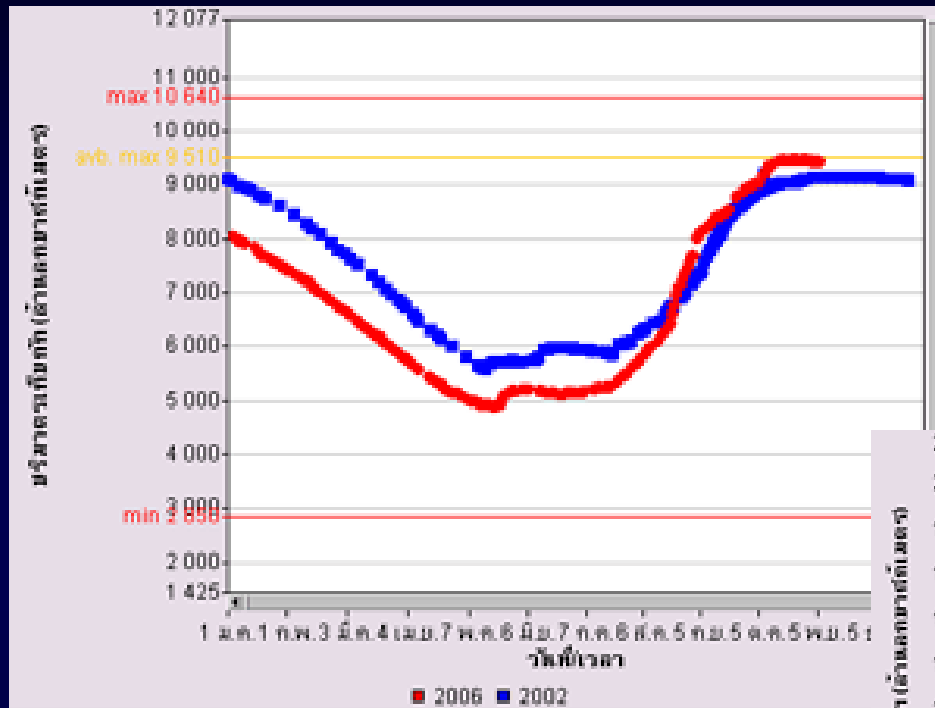
สำนักชลประทานที่ 4



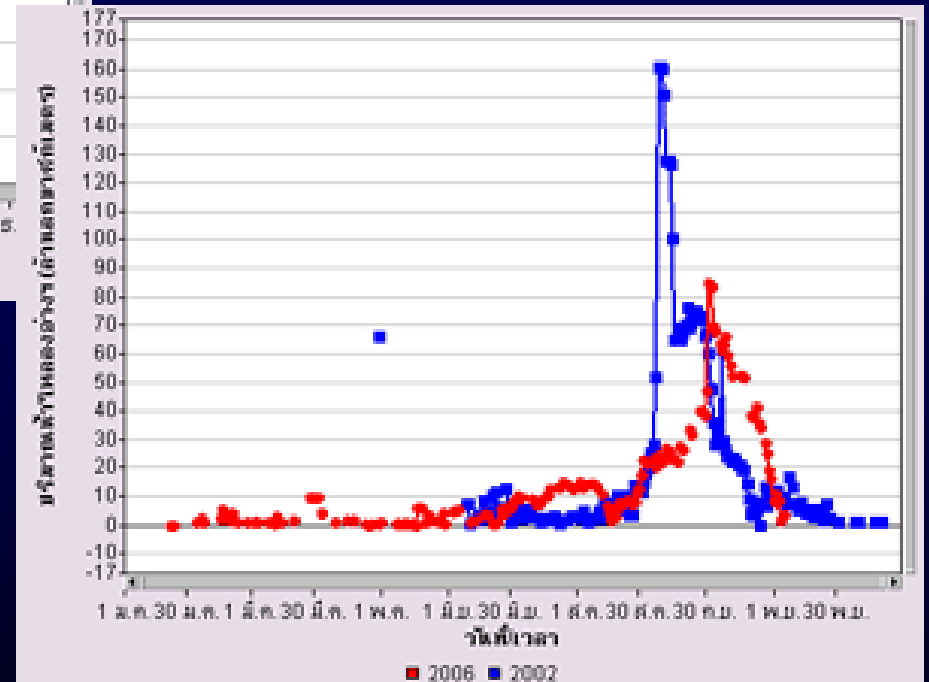
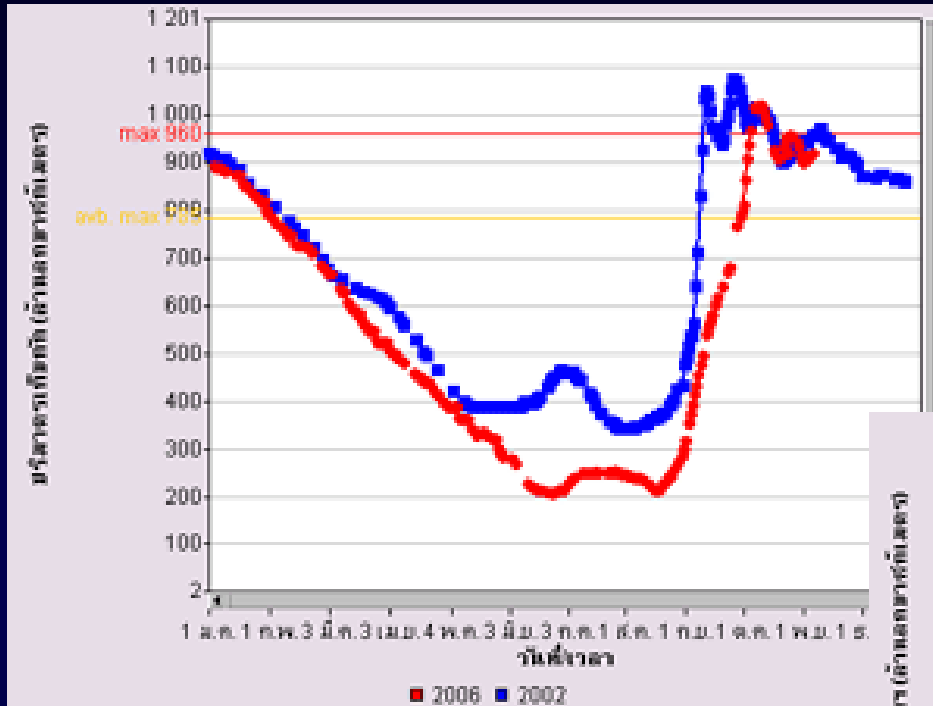
ปริมาณน้ำในเขื่อน และปริมาณน้ำไหลลงเขื่อนภูมิพล



ปริมาณน้ำในเขื่อน และปริมาณน้ำไหลลงเขื่อนสิริกิติ์



ปริมาณน้ำในเขื่อน และปริมาณน้ำไหลลงเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์



สถานการณ์ความแห้งแล้งในประเทศไทย

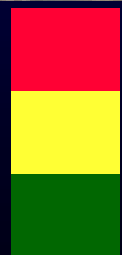
สภาวะภัยแล้งเกิดตามธรรมชาติ ทุก 10 ปี

แต่ปัจจุบันภัยแล้งเกิดติดต่อกันหลายปี

ในระยะเวลา 20-30 ปี ประเทศไทยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงต่อทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ ถูกใช้ไปอย่างมาก และเป็นไปแบบไม่มีแบบแผนส่งผลกระทบต่อสมดุลของ ธรรมชาติ โดยเฉพาะปัญหาภัยแล้งเกิดบ่อยขึ้นและระดับความรุนแรงเพิ่มขึ้นมากกว่าในอดีต

รายงานการสำรวจแหล่งน้ำอุปโภค/บริโภค และแหล่งน้ำ เพื่อการเกษตรระดับประเทศ

ภาค	ข้อมูลจำนวนหมู่บ้าน			
ภาคกลาง	6,832	483	2,770	173
ภาคตะวันออก	4,922	369	2,892	193
ภาคตะวันตก	5,588	125	1,326	338
ภาคเหนือ	16,126	1,238	7,901	849
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	31,901	2,131	12,297	4,052
ภาคใต้	8,013	426	3,495	361
รวม 6 ภาค	73,382	4,772	30,681	5,966



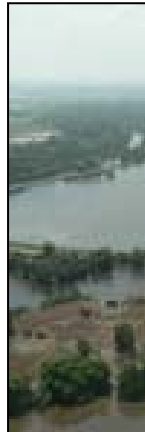
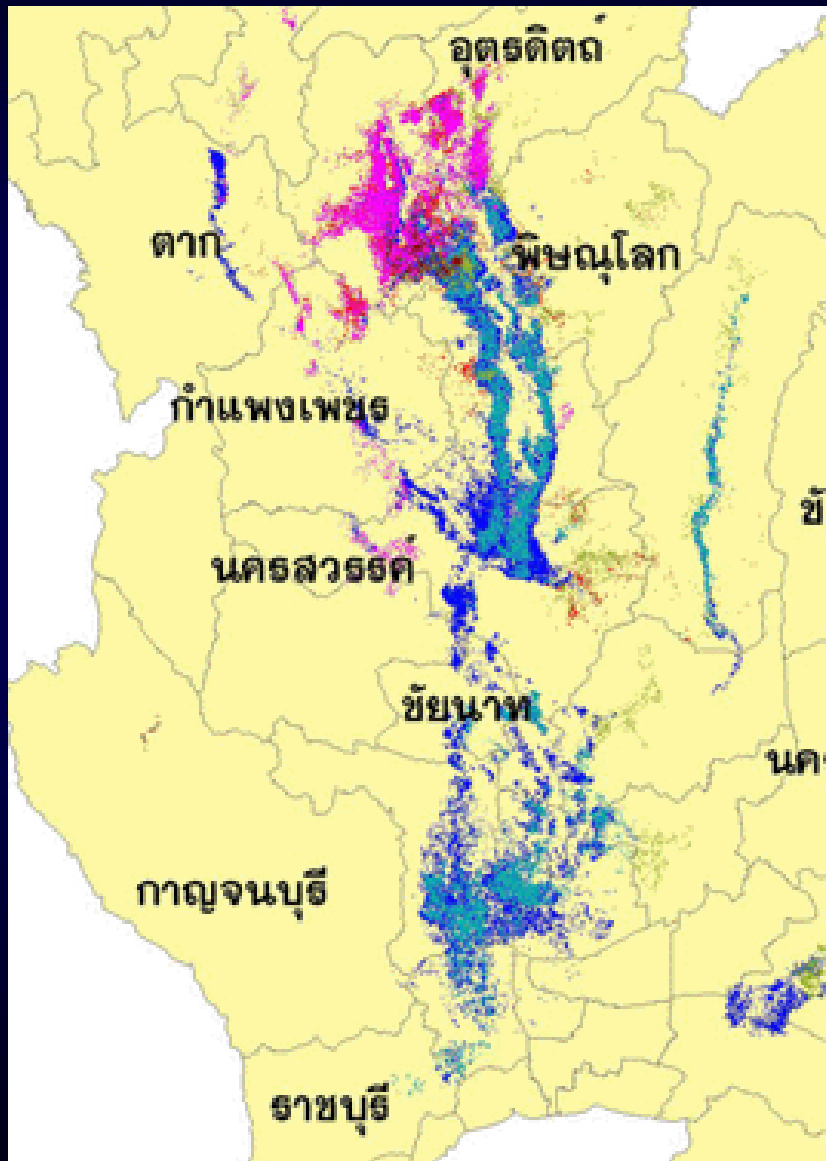
มีแนวโน้มจะขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค

มีแนวโน้มจะขาดแคลนน้ำด้านปศุสัตว์และการเกษตร

มีแนวโน้มจะขาดแคลนน้ำการเกษตร (ปศุสัตว์เพียงพอ)

ตัดยอด วันจันทร์ที่ 13 มีนาคม 2549

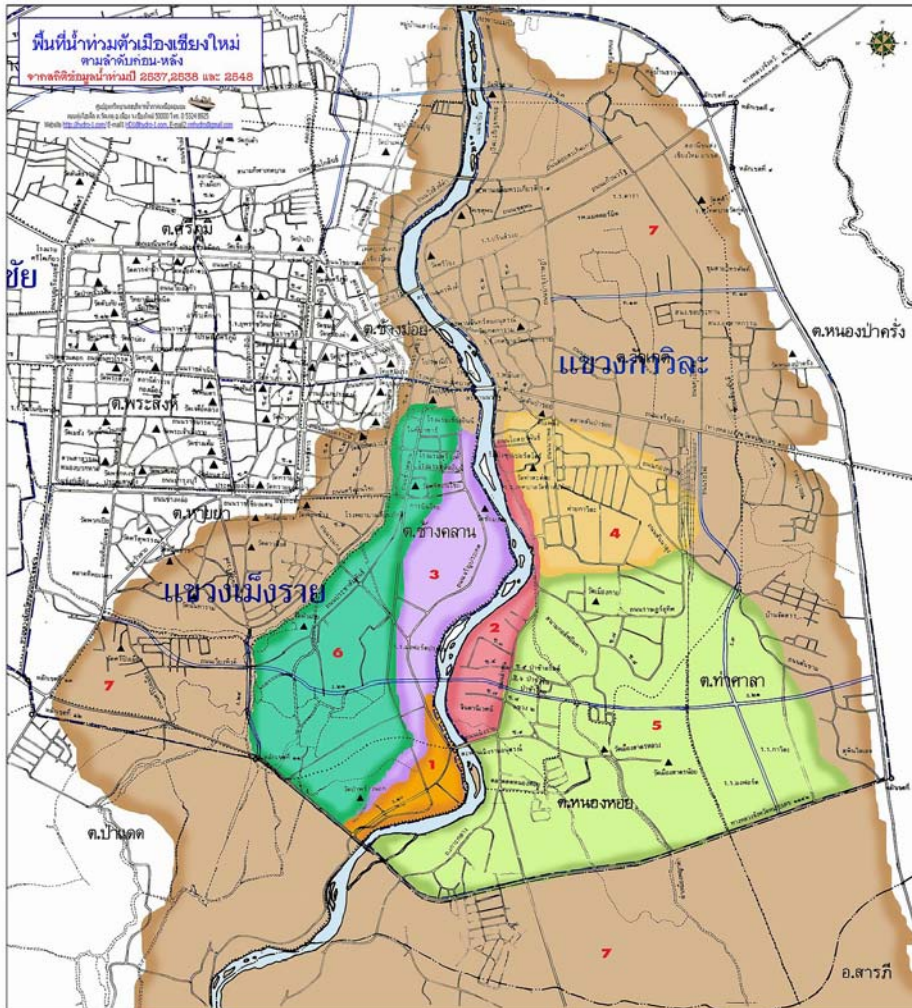
แผนที่แสดงพื้นที่น้ำท่วมปี 2549



คำอธิบายสัญลักษณ์

- พื้นที่น้ำท่วมเดือนพฤษภาคม
- พื้นที่น้ำท่วมเดือนมิถุนายน
- พื้นที่น้ำท่วมเดือนกรกฎาคม
- พื้นที่น้ำท่วมเดือนสิงหาคม
- พื้นที่น้ำท่วมเดือนกันยายน
- พื้นที่น้ำท่วมเดือนตุลาคม

แผนที่แสดงพื้นที่น้ำท่วม จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2548



ลำดับการขึ้นท่วม	1	2	3	4	5	6	7
เมื่อแม่น้ำปิงที่สถานี P.1 ระมาณน้ำรัฐขึ้นถึงระดับ	3.70 เมตร (302.20 ม.- รทก.) ปริมาณ 460 ลบ.ม./วิ	3.90 เมตร (304.40 ม.- รทก.) ปริมาณ 509 ลบ.ม./วิ	4.00 เมตร (304.50 ม.- รทก.) ปริมาณ 532 ลบ.ม./วิ	4.10 เมตร (304.60 ม.- รทก.) ปริมาณ 556 ลบ.ม./วิ	4.20 เมตร (304.70 ม.- รทก.) ปริมาณ 578 ลบ.ม./วิ	4.30 เมตร (304.80 ม.- รทก.) ปริมาณ 601 ลบ.ม./วิ	4.60 เมตร (305.10 ม.- รทก.) ปริมาณ 673 ลบ.ม./วิ

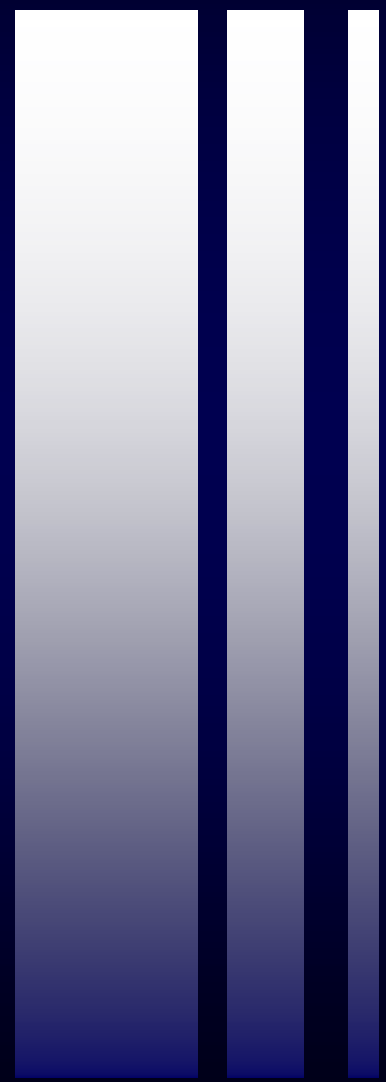
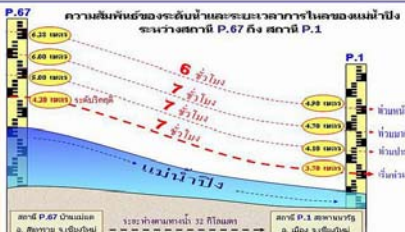
สาเหตุของการท่วมครั้งนี้เกิดจากอิทธิพลของพายุความกดอากาศต่ำที่พัดมาจาก ทวาย สปป.ชายฝั่ง ทำให้เกิดฝนตกหนักในบริเวณต้นน้ำปิง และต้นน้ำแม่แดงทางทิศเหนือของลำเมือง เมื่อคืนวันที่ 12 สิงหาคม 2548 เฉลี่ยรวมกันแล้วประมาณ 128 มม. ภายใน 24 ชั่วโมง เป็นผลให้เกิดน้ำไหลหลากเข้าสู่ลำเมืองและต้นน้ำขึ้นท่วมตามพื้นที่ต่าง ๆ อย่างรุนแรงเป็นบริเวณกว้าง

การเตือนภัย
จะเริ่มการเตือนภัยเมื่อระดับน้ำที่สถานี P.67 ขึ้นถึง 4.20 เมตร การประเมินความรุนแรงจะใช้ปริมาณน้ำที่ลดลงเนื่องจากบริเวณต้นน้ำคือพื้นที่ อ.เชียงดาว เชียงแหง พะหัง และแดง

การขอข้อมูลและคำแนะนำ
ด้านข้อมูลวิชาการ(ดูทุกภัยจากบ้านคลอง) ศูนย์อุทกวิทยา ฯ โทร. 053-248925

ปริมาณน้ำที่ทำให้เกิดอุทกภัย
ลุ่มน้ำปิง โทร. 053-277919 อ.เชียงดาว โทร. 053-455176
เวียงแหง โทร. 053-477061 พะหัง โทร. 053-475301
แม่แดง โทร. 053-471322

การเมืองภัยและบรรเทาสาธารณภัย เทศบาลนครเชียงใหม่ โทร. 053-223954



สภาพปัญหาฝนตกของประเทศไทย

ปริมาณน้ำฝนมีค่าไม่แตกต่างกัน แต่....

- 1) การกระจายช่วงเวลาในการตกของฝน
- 2) การกระจายสถานที่ที่ฝนตก
- 3) จำนวนวันที่ฝนตกต่ำกว่า 10 มม. มีมากขึ้น

สถานการณ์ภาพของน้ำในประเทศไทย

สถานการณ์ภาพของน้ำในประเทศไทย

ปริมาณฝนรายปี (มม.)					
ช่วงพิสัย	เฉลี่ย	ทั้งหมด ล้าน ลบ.ม.	ต่อคน ลบ.ม.	ฤดูฝน %	ฤดูแล้ง %
800-2,200	1,424	213,423	3,425	85.7	14.3

ปริมาณฝนรายปี (มม.)			
อุปโภค-บริโภค	อุตสาหกรรม	ชลประทาน	รวม
2,364	1,314	41,465	45,143

กิจกรรมการใช้น้ำของมนุษย์



กิจกรรมการใช้้ำของมนุษย์

กิจกรรมการใช้้ำของมนุษย์

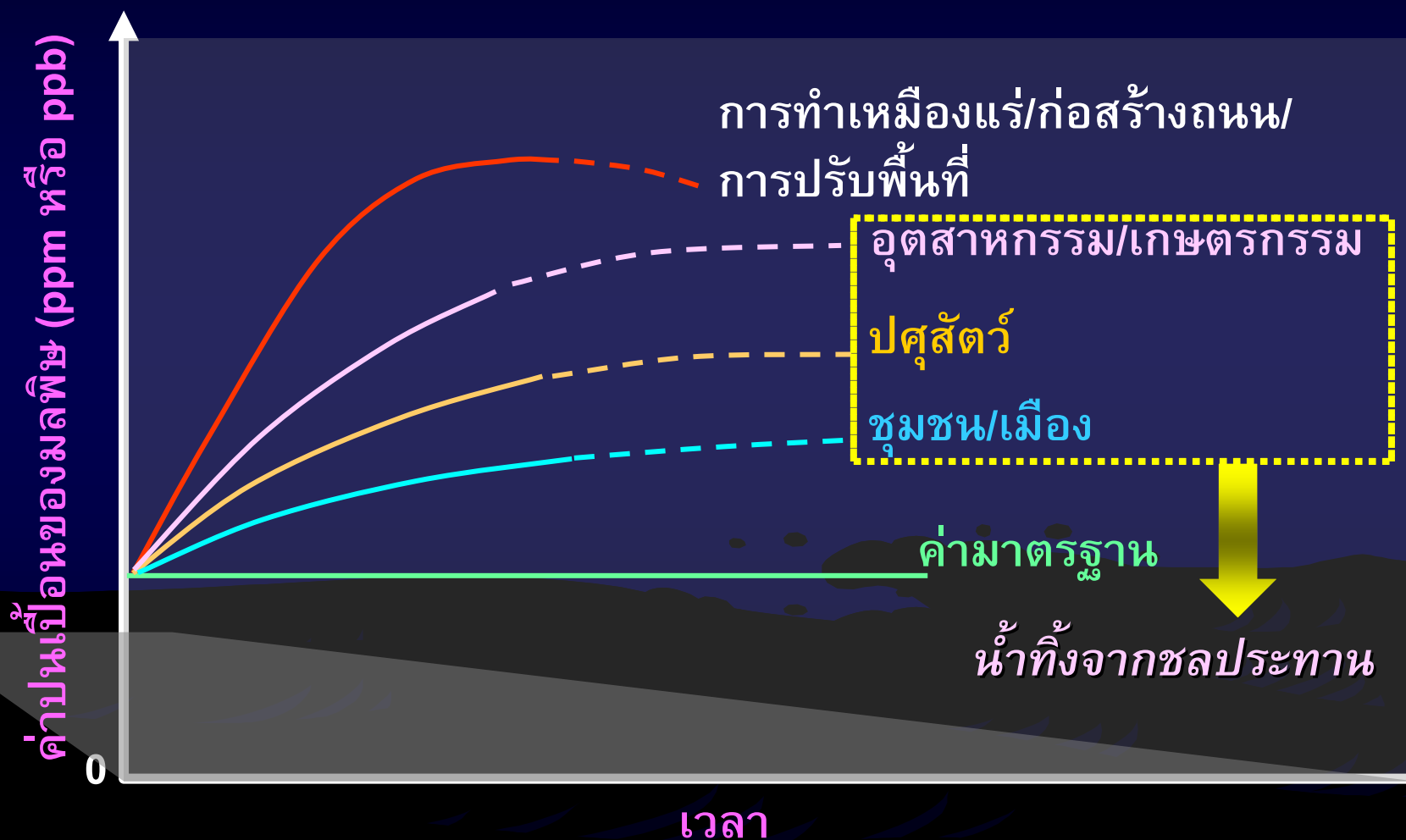


กิจกรรมการใช้น้ำของมนุษย์



น้ำทิ้งที่ปนเปื้อนสารเคมีจากการเกษตรกรรม

กิจกรรมภายในลุ่มน้ำต่อการเกิดการปนเปื้อนมลพิษในแม่น้ำ



ปรัชญาการจัดการลุ่มน้ำ

1) เก็บน้ำไว้ในดิน เก็บดินให้อยู่กับที่

2) ลดปริมาณน้ำหลาก เพิ่มปริมาณน้ำ
ในฤดูแล้ง

(หัวใจสำคัญนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการลุ่มน้ำ)

หลักปฏิบัติการจัดการทรัพยากรน้ำ

- ♥ การเก็บน้ำไว้ในดิน
- ♥ การเก็บดินให้อยู่กับที่
- ♥ การลดปริมาณน้ำในช่วงฤดูฝน
- ♥ การเพิ่มปริมาณน้ำในช่วงฤดูแล้ง

หลักการจัดการลุ่มน้ำ

หลักการที่หนึ่ง การแบ่งเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ

โดยวิธีหนึ่งวิธีใดดังนี้

1.1 ดำเนินการแบ่งเขตสมรรถนะ (ใช้ความลาดชัน) และความเหมาะสมการใช้ที่ดิน (ใช้สมบัติของดิน) ร่วมกัน

1.2 ดำเนินการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (ใช้สมรรถนะการพังทลายของดิน)

1.3 แบ่งเขตโดยใช้ความสูงจากระดับน้ำทะเล หรือใช้ลักษณะอากาศ (น้ำฝน อุณหภูมิ น้ำระเหย ฯลฯ)

หลักการจัดการลุ่มน้ำ

หลักการที่สอง กำหนดการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน
กำหนดการใช้ทรัพยากรแต่ละเขตอย่างยั่งยืนด้วย
การดำเนินการ

2.1 วางแผนและกำหนดวิธีการใช้ทรัพยากรในแต่ละ
เขตให้เป็นไปตามหลักวิชาการแต่ละทรัพยากร ทั้ง
เทคโนโลยีที่ใช้ เวลาและสถานที่ และหน่วยงานที่รับผิดชอบ

2.2 ควบคุมกิจกรรมทั้งในและนอกระบบการจัดการ
โดยการให้การศึกษา สร้างวัฒนธรรม ออกกฎระเบียบ

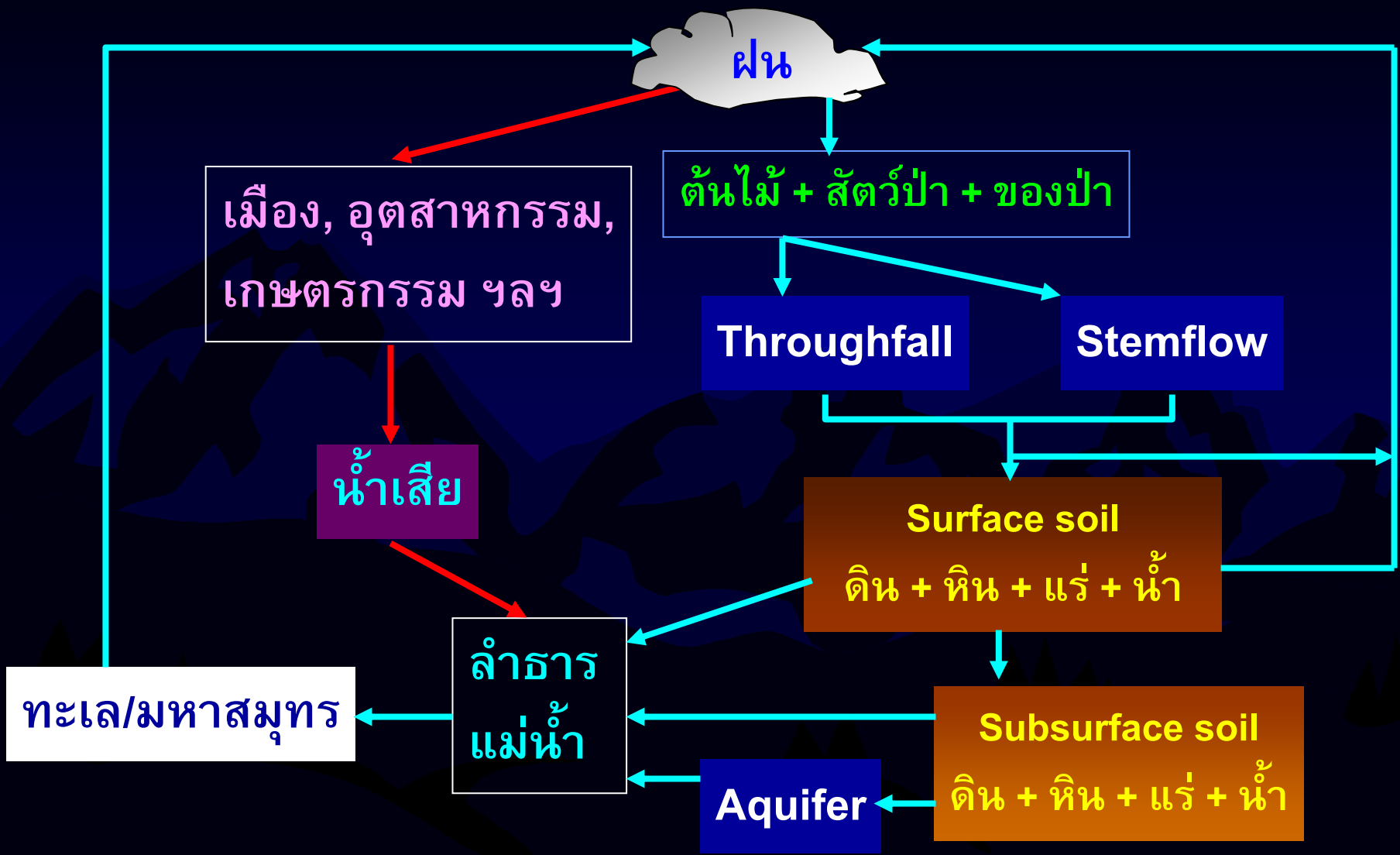
หลักการจัดการลุ่มน้ำ

หลักการที่สาม กำจัด/บำบัดต่อของเสียและมลพิษ รวมทั้ง การฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรม

3.1 กำจัดของเสีย/มลพิษที่เป็นของแข็ง ได้แก่ ขยะ ชุมชน ขยะติดเชื้อ กากสารพิษอันตราย

3.2 บำบัดของเสีย/มลพิษที่เป็นของเหลว ได้แก่ น้ำเสีย น้ำมัน ไขมัน

3.3 การฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรม หรือ สิ่งเสื่อมโทรม หรือ ระบบสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม



การจัดการลุ่มน้ำ → การควบคุมกิจกรรมมนุษย์

เครื่องมือที่ใช้เพื่อการจัดการลุ่มน้ำ

1) Hydrology:

- การเกิดของน้ำ
- การกระจาย(สถานที่ และ เวลา)ของน้ำ

2) Ecology : คุณค่าทางนิเวศวิทยา

- โครงสร้าง (ความหลากหลายชนิด ปริมาณ สัตว์ส่วน การกระจาย)
- บทบาท/หน้าที่ (ของแต่ละสิ่ง ของระบบย่อย ของระบบหลัก)

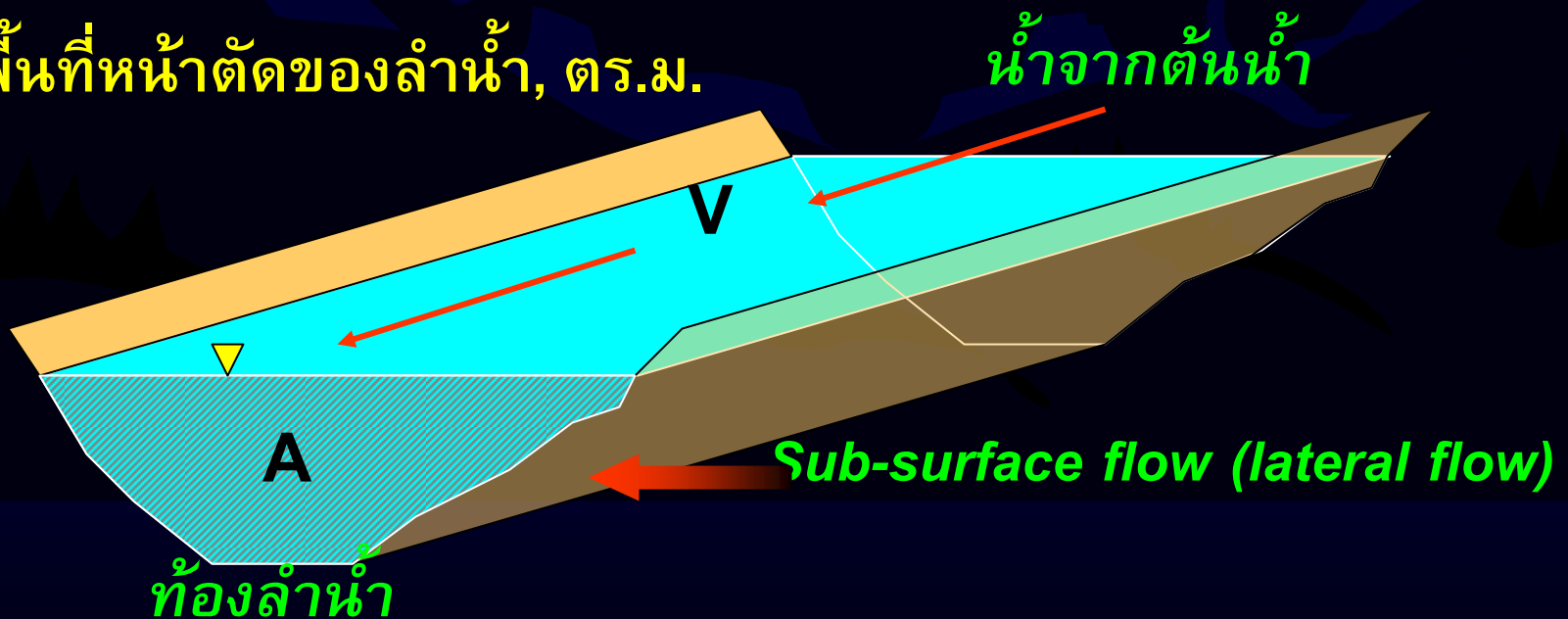
การวัดน้ำท่า

$$Q = VA$$

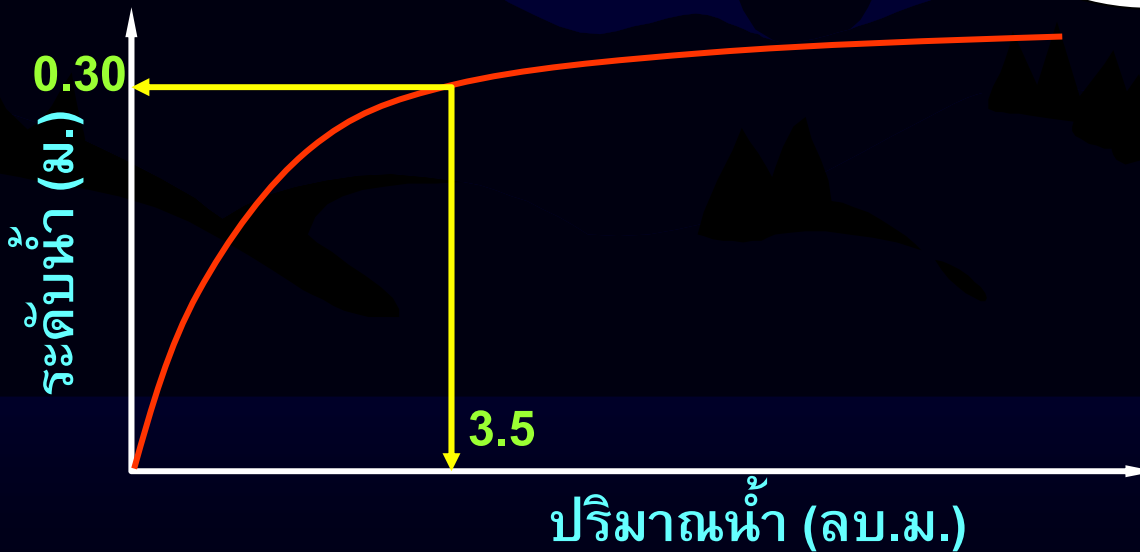
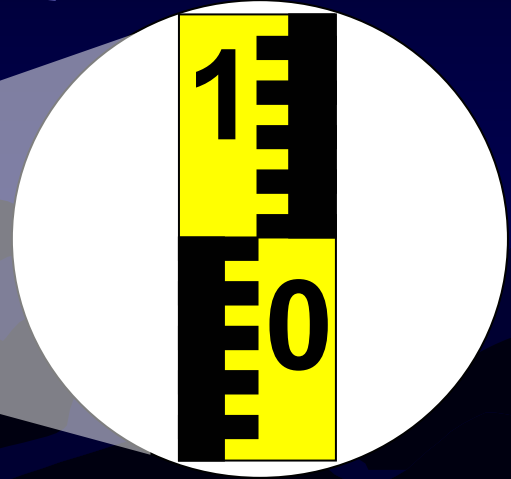
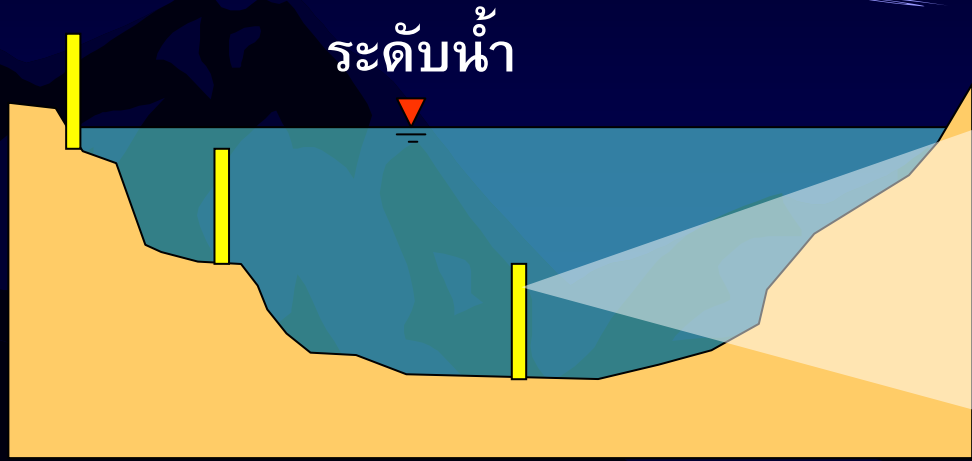
Q = ปริมาณน้ำท่า, ลบ.ม.

V = ความเร็วของน้ำ, ม./วินาที

A = พื้นที่หน้าตัดของลำน้ำ, ตร.ม.



การวัดน้ำทำโดย Staff Gage



การวัดน้ำไหลบ่าหน้าผิวดิน

คำนวณได้โดย

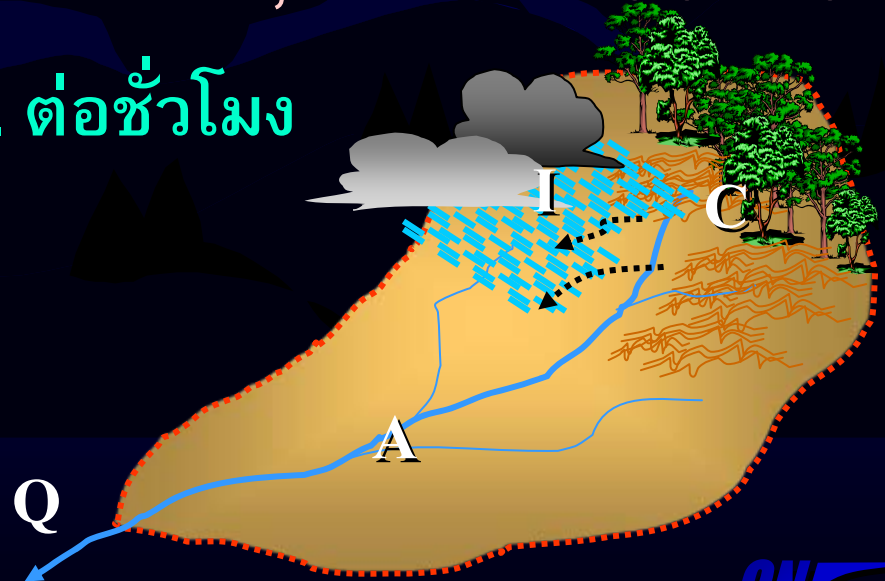
$$Q = CIA$$

Q = น้ำไหลบ่าผิวดิน , มม.- ตร.กม. ต่อชั่วโมง

C = ค่าสัมประสิทธิ์ของพื้นที่ต่อการไหล , มีค่าตั้งแต่ 0.0 - 1.0

I = ความหนักเบาของฝน, มม. ต่อชั่วโมง

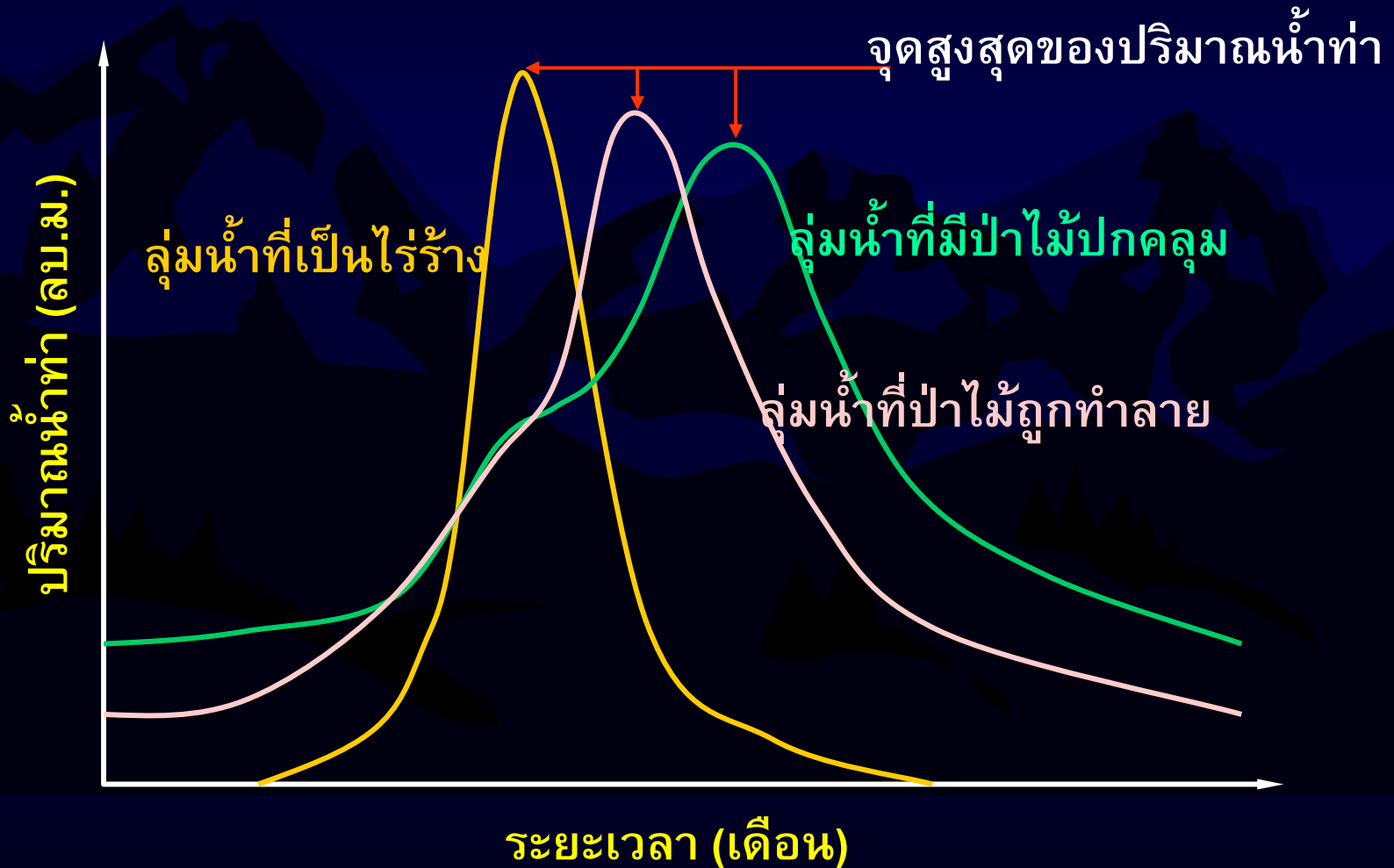
A = พื้นที่ลุ่มน้ำ, ตร.กม.



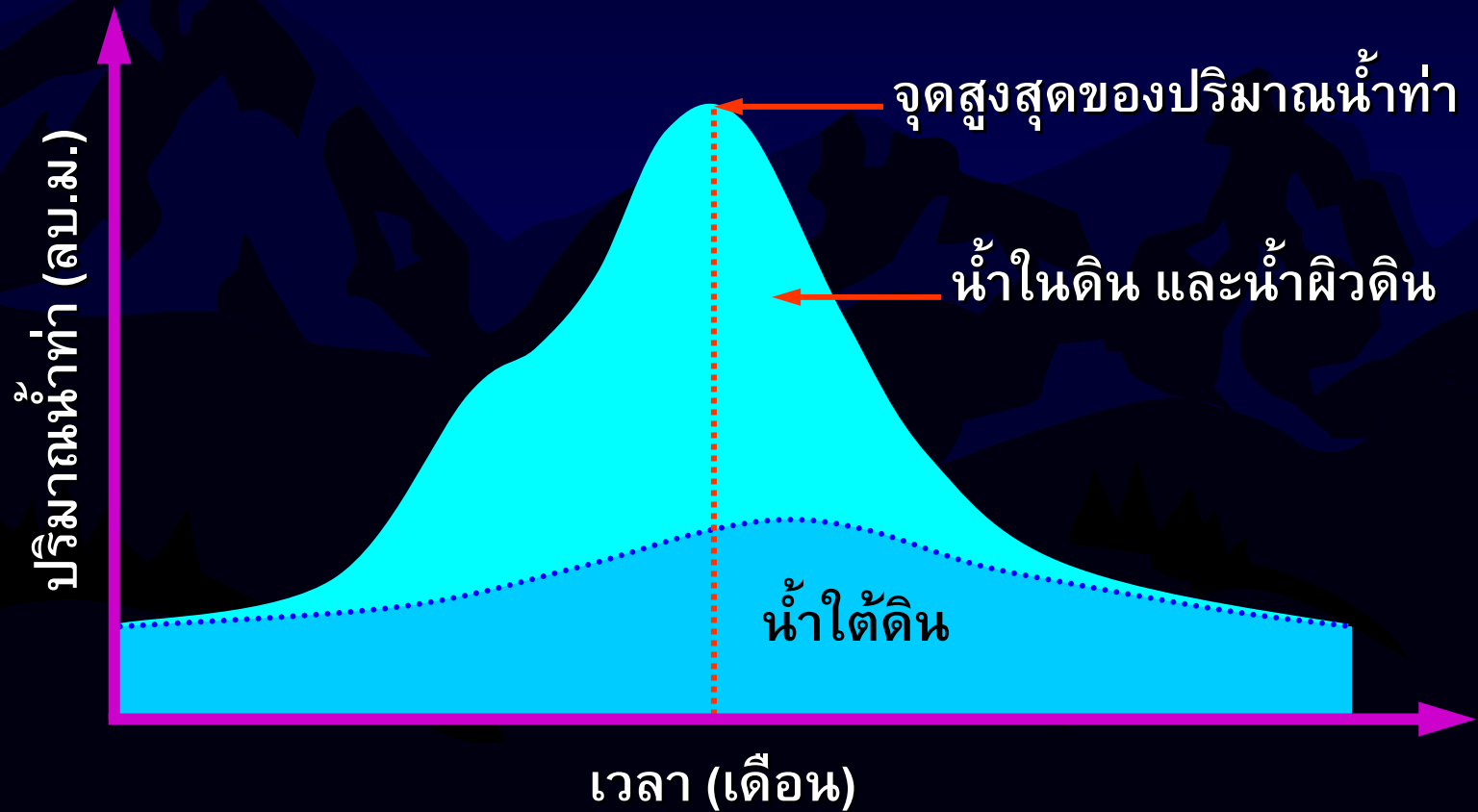
การใช้ที่ดินต่อปริมาณ เวลาการไหลของน้ำ และ คุณภาพน้ำของกลุ่มน้ำ



การวัดเวลาการไหลของน้ำท่า



กราฟปริมาณน้ำของสิ่งปกคลุมกลุ่มน้ำสมบูรณ์



การวัดคุณภาพน้ำ

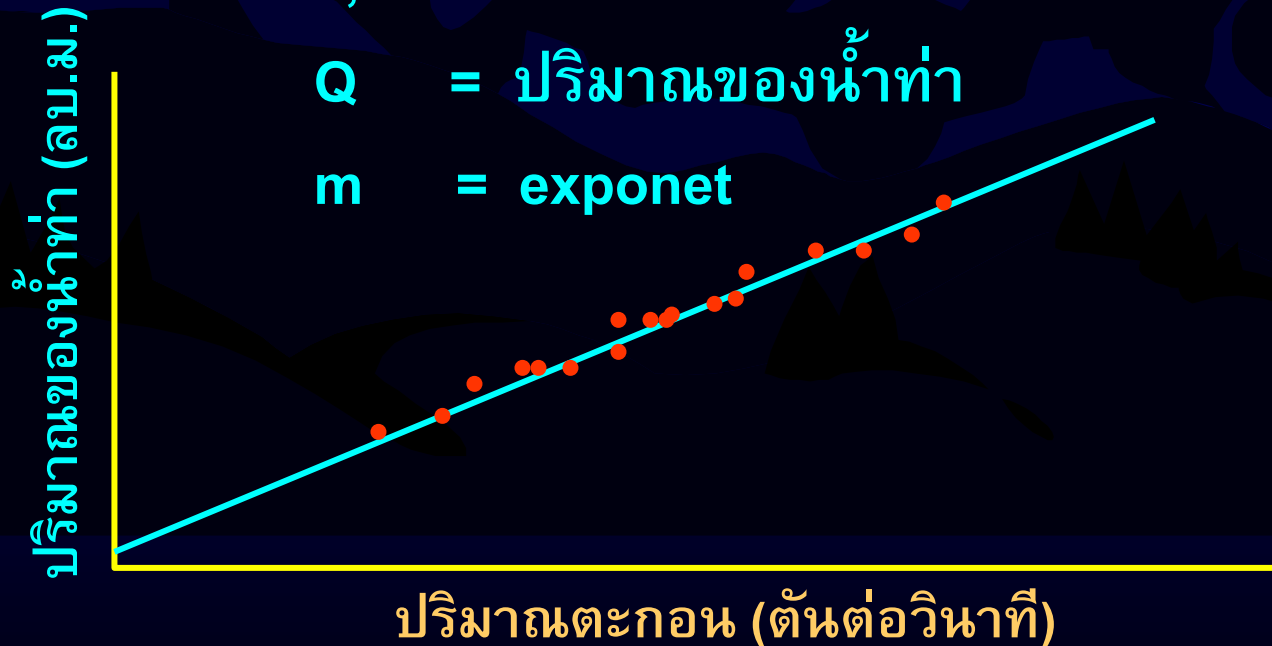
1. คุณภาพน้ำทางกายภาพ มีตัวดัชนีที่ตรวจวัด ได้แก่ ตะกอน turbidity, SS, TS, pH, hardness, temperature, DO, EC, etc.
2. คุณภาพน้ำทางเคมี มีตัวดัชนีที่ตรวจวัด ได้แก่ ธาตุอาหารพืช โลหะหนัก ยาปราบศัตรูพืช สารเคมีอันตราย, COD, BOD
3. คุณภาพน้ำทางชีววิทยา มีตัวดัชนีที่ตรวจวัด ได้แก่ coliform bacteria, paramecium, protozoa, fungi, virus.

การวัดตะกอน

1. การวัดด้วยการคำนวณจากปริมาณการไหลของน้ำท่า

$$S_y = aQ^m$$

เมื่อ S_y = ปริมาณตะกอน
 a, b = ค่าสัมประสิทธิ์
 Q = ปริมาณของน้ำท่า
 m = exponent



การวัดตะกอน

2. การวัดจากแปลงทดลอง (soil plot method)

3. การวัดจาก soil loss equation

$\text{soil loss} = f(\text{Soil, Topography, Climate, Vegetation, Human})$

4. การวัดการสูญเสียดิน (spike-on-soil surface)

5. การวัดตะกอนในอ่างเก็บน้ำ

6. การวัดจาก wet and dry sieving methods

7. การวัดโดยวิธี raindrop impact method

8. การวัดโดยวิธีการอื่น ๆ

ความสมดุลของน้ำ

$$E_p = P - Q_{\pm} S$$

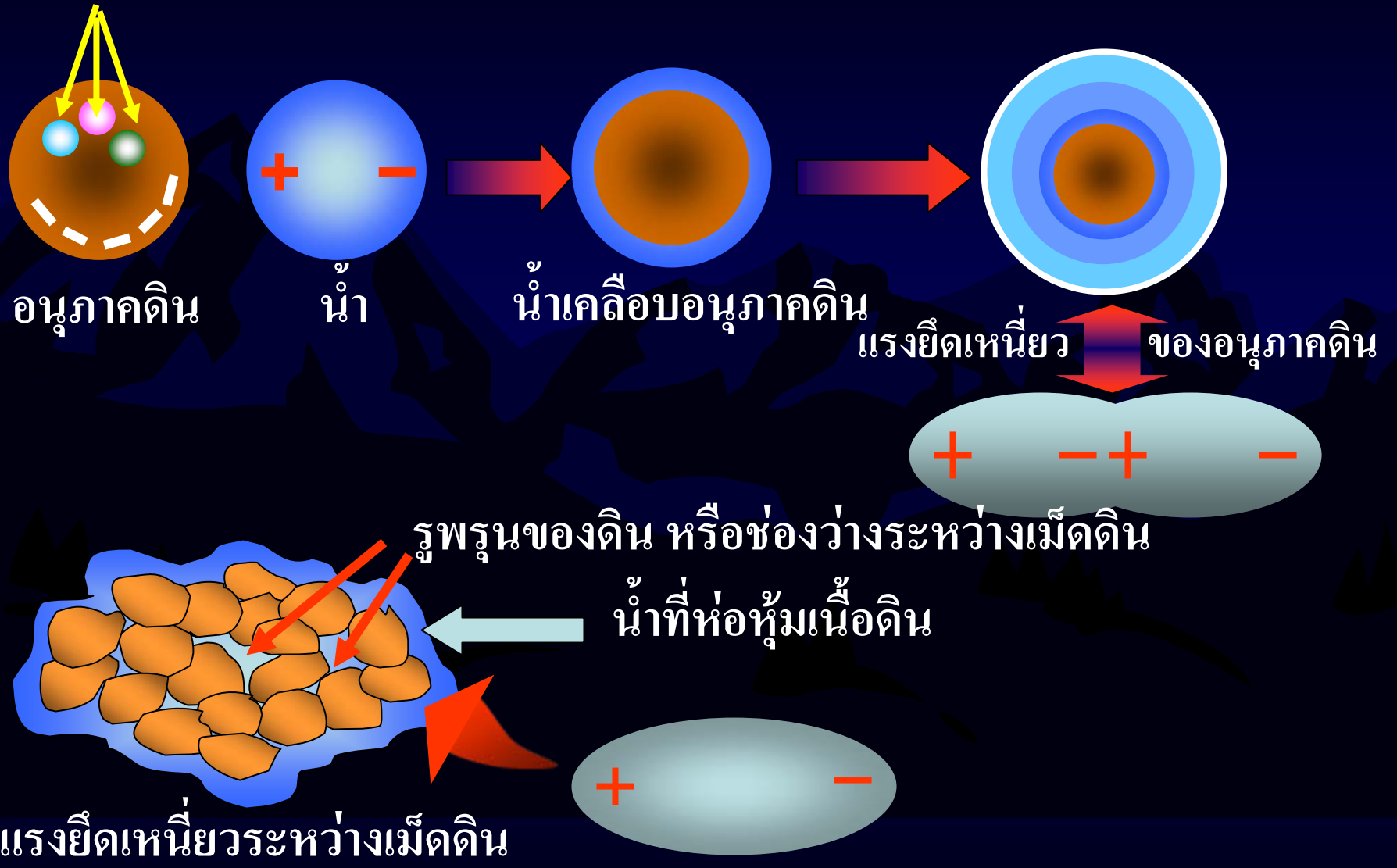
E_p = การระเหยน้ำ

P = ปริมาณน้ำฝน

Q = ปริมาณน้ำผิวดิน

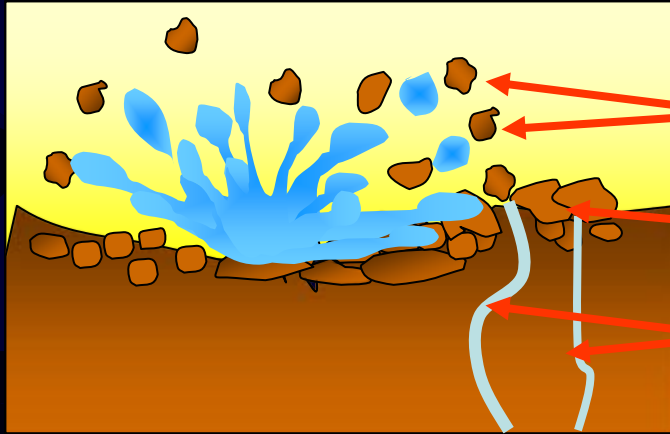
S = ปริมาณน้ำที่เก็บกักในดิน

Chemical - Combined ($\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$, $\text{FeSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$, Others)



การชะล้างพังทลายดิน

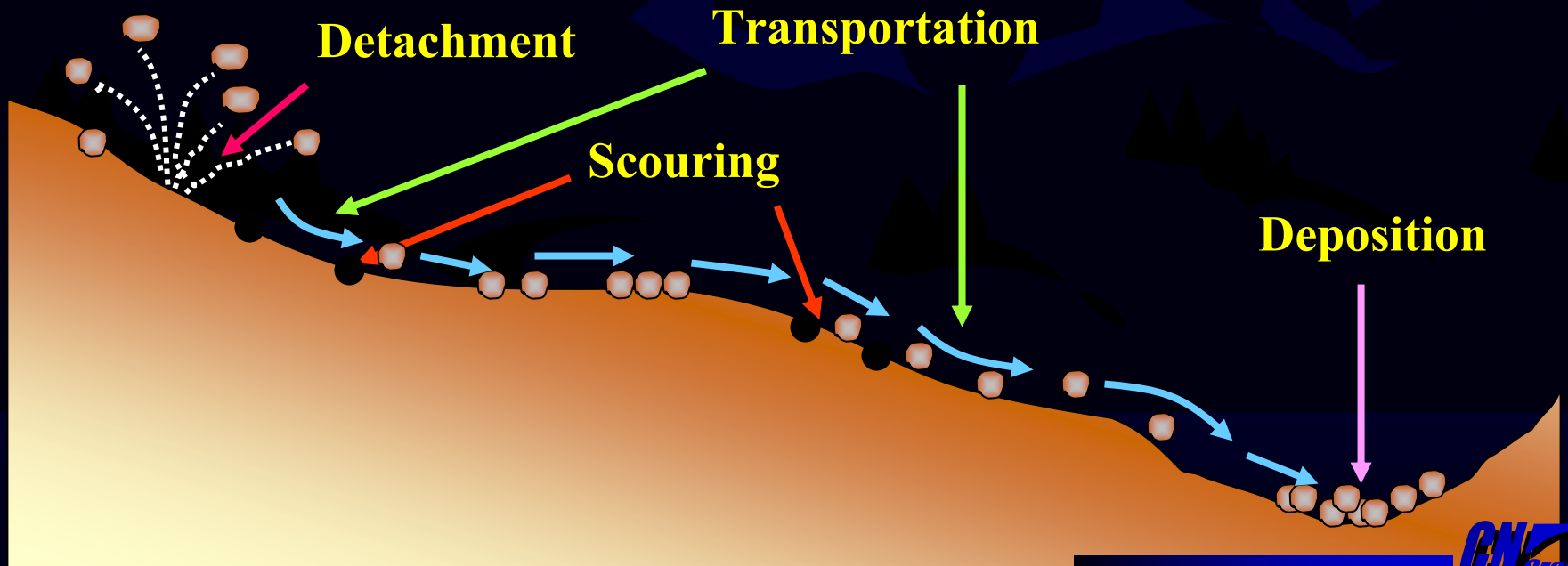
การแตกกระจายของเม็ดดิน (soil detachment)



อนุภาคดินขนาดเล็ก (small particle)

อนุภาคดินจะอุดตามรูพรุนทำให้ดินแน่น

รูพรุนของดิน (soil pore)



การประเมินค่าการเคลื่อนย้ายตะกอน

$$SDR = 36 A^{-b} \quad \dots\dots\dots (1)$$

SDR = Sediment Delivery Ratio (%)

A = พื้นที่ลุ่มน้ำ

b = 0.15 - 0.20

$$Y = E(DR)W_3 \quad \dots\dots\dots (2)$$

Y = ปริมาณตะกอนต่อหน่วยพื้นที่

E = การสูญเสียดินจากพื้นที่

DR = Sediment Delivery Ratio (%)

W₃ = พื้นที่ลุ่มน้ำเหนือจุดตรวจวัด

การประเมินปริมาณตะกอนแขวนลอย

$$E = (P/D)^{2.62} CM^{0.46} / 1.25$$

E = ปริมาณตะกอนแขวนลอย(ลบ.ม./ตร.กม./ปี)

P = ปริมาณฝนในช่วงเดือนตกหนักที่สุด(มม.)

D = ปริมาณฝนรอบเฉลี่ยรายปี(มม)

CM = H_i

H = ความสูงของพื้นที่ลุ่มน้ำคือค่า RELIEF/2

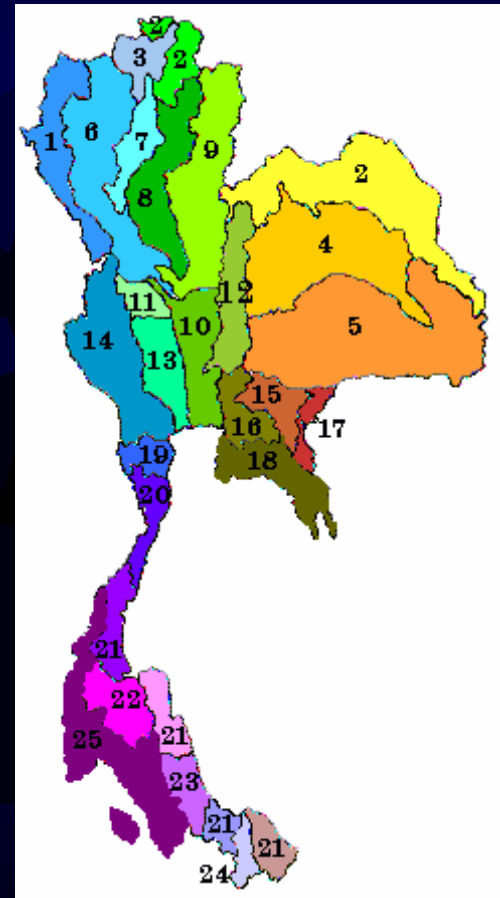
I = % ความลาดชันเฉลี่ยของพื้นที่ลุ่มน้ำ

แนวทางการบริหารจัดการ การชลประทานที่ยั่งยืน

ลุ่มน้ำของประเทศไทย

ประเทศไทยได้แบ่งลุ่มน้ำออกเป็น 25 ลุ่มน้ำ

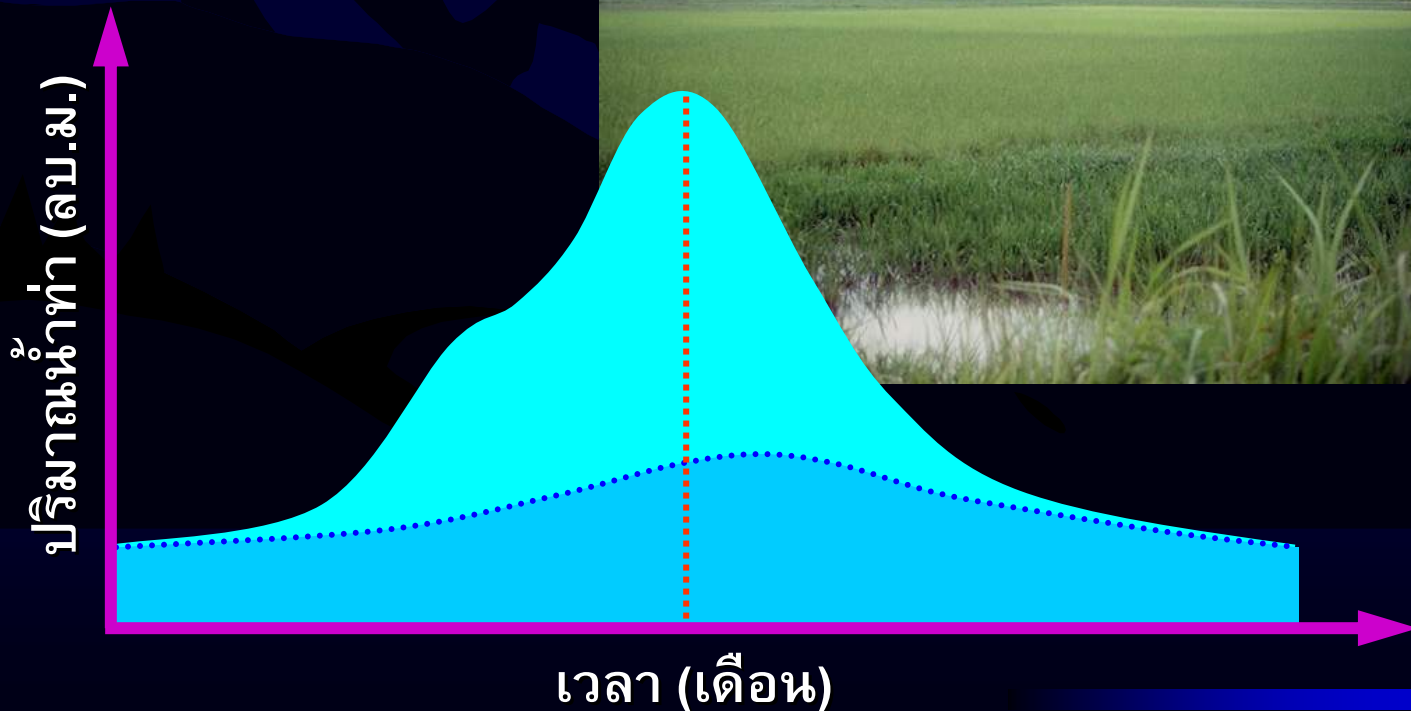
1. ภาคเหนือ ได้แก่ กก ลาว อิง ปิง วัง ยม
น่าน แควน้อย สะแกกรัง เจ้าพระยา
2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ชี มูล
3. ภาคตะวันตก-กลาง ได้แก่ แม่กลอง ท่าจีน
4. ภาคตะวันออก ได้แก่ นครนายก ปราจีนบุรี
บางปะกง จันทบุรี ระยอง
5. ภาคใต้ ได้แก่ ตาปี หลังสวน ปัตตานี หงาว



การจัดการน้ำในประเทศไทย

1. การกระจายน้ำ

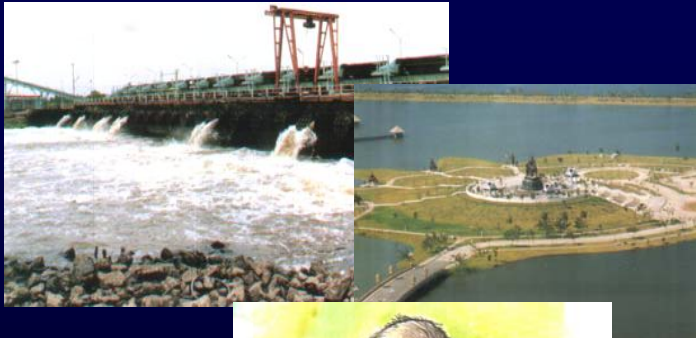
- ตามเวลาของปี
- พื้นที่แต่ละแห่ง



การจัดการน้ำในประเทศไทย

2. พื้นที่เก็บน้ำ

- เก็บน้ำในดิน
- อ่างเก็บน้ำ
- Surplus Water เก็บในแก้มลิง



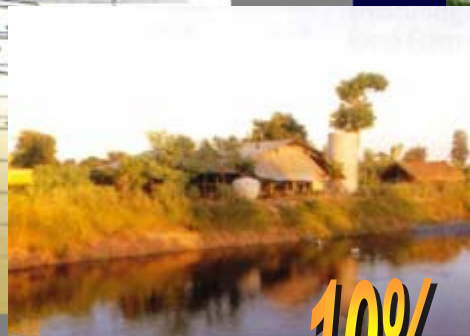
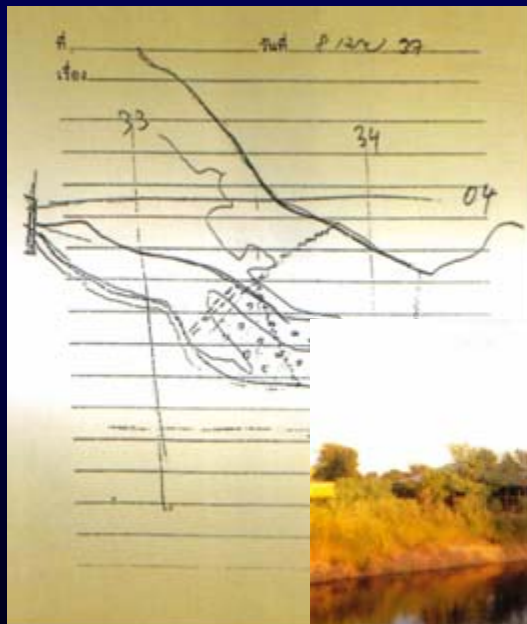
การจัดการน้ำในประเทศไทย

3. การใช้น้ำ

- ประหยัด
- ใช้ตามคุณภาพของน้ำ



30%



10%



30%

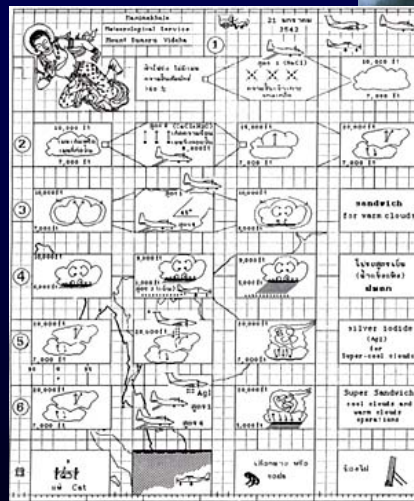


30%

การจัดการน้ำในประเทศไทย

4. เทคโนโลยีน้ำ

- ฝนเทียม
- เก็บกักน้ำ
- ควบคุมคุณภาพ



กลไกการควบคุมน้ำท่วมและความแห้งแล้ง

อุทกภัย/น้ำป่าไหลหลาก เพราะเกิดจากน้ำฝนส่วนเกิน

น้ำฝนส่วนเกิน เพราะดินมีอัตราการซึมน้ำต่ำ

อัตราการซึมน้ำของดินต่ำ เพราะรูดินเกิดการอุดตัน หรือดินอัดแน่น

รูดินเกิดการอุดตัน หรือดินอัดแน่น เพราะอนุภาคของดินแตกกระจาย

อนุภาคของดินแตกกระจาย เพราะถูกกระแทกจากเม็ดฝน

อนุภาคของดินแตกกระจาย ถูกพัดพาไปกับน้ำฝนส่วนเกิน ลงสู่ลำน้ำ ทำให้ลำน้ำตื้นเขิน ความสามารถในการรองรับน้ำลดลง ส่งผลให้เกิดน้ำล้นฝั่ง จึงเกิดเป็นน้ำท่วม

กระบวนการที่เกิดขึ้น กล่าวได้ว่าเกิดจากกระบวนการพังทลายของดิน

กลไกการควบคุมน้ำท่วมและความแห้งแล้ง

ดังนั้นกรรมวิธีในการควบคุมน้ำท่วม จึงควรต้องป้องกันไม่ให้เม็ดฝนที่ตกลงมากระแทกอนุภาคหรือเม็ดดินได้โดยตรง

กรรมวิธีในการควบคุมน้ำท่วม จึงสามารถดำเนินการได้ เช่นเดียวกับการป้องกัน หรือควบคุมการชะล้างพังทลายของดิน

ตามธรรมชาติ ป่าไม้จะช่วยป้องกันกระบวนแรกในการเกิดการพังทลายของดิน

อย่างไรก็ตาม ทั้งดินและป่าไม้ก็ย่อมจะมีจุดอิ่มตัว และเมื่อเป็นเช่นนั้นน้ำก็จะไหลบ่าหน้าดิน จนกลายเป็นน้ำท่วมได้เช่นกัน

จึงจำเป็นต้องมีกรรมวิธีทางวิศวกรรมเข้ามาช่วยรองรับน้ำส่วนเกินจากธรรมชาติเหล่านี้ด้วย

กลไกการควบคุมน้ำท่วมและความแห้งแล้ง

วิธีการควบคุม

วิธีการควบคุม แบ่งออกเป็น 2 วิธีใหญ่ ๆ คือ

1) วิธีปลูกพืชคลุมดิน (vegetation method)

ในการปลูกพืชคลุมดินควรดำเนินการเป็น 3 ลำดับคือ

ชั้นปลูกพืชชั่วคราว ควรเป็นพืชที่ออกจากเมล็ดง่าย และเจริญเติบโตรวดเร็ว เรือนยอดป้องกันผิวหน้าดินได้อย่างดี

ชั้นปลูกพืชกึ่งชั่วคราวกึ่งถาวร เป็นพืชล้มลุกและยืนต้นพร้อมกันไปทีเดียว โดยให้พืชล้มลุกช่วยคลุมดินก่อน จึงปลูกพืชถาวร

ชั้นปลูกพืชถาวร ชั้นตอนนี้กระทำได้ต่อเมื่อสองชั้นตอนแรกนั้นสามารถควบคุมการพังทลายของดินได้แล้ว

คู่มือการควบคุมน้ำท่วมและความแห้งแล้ง

วิธีการควบคุม

วิธีการควบคุม แบ่งออกเป็น 2 วิธีใหญ่ ๆ คือ

2) วิธีการทางวิศวกรรม (engineering method)

(1) การก่อสร้างทั่วไป ได้แก่

- ▶ การทำคันดินกั้นริมฝั่งน้ำ
- ▶ การสร้างอ่างเก็บน้ำ
- ▶ การสร้างทางน้ำท่วมผ่าน
- ▶ การปรับปรุงทำร่องน้ำ
- ▶ Flood-proofing

กลไกการควบคุมน้ำท่วมและความแห้งแล้ง

วิธีการควบคุม

วิธีการควบคุม แบ่งออกเป็น 2 วิธีใหญ่ ๆ คือ

2) วิธีการทางวิศวกรรม (engineering method)

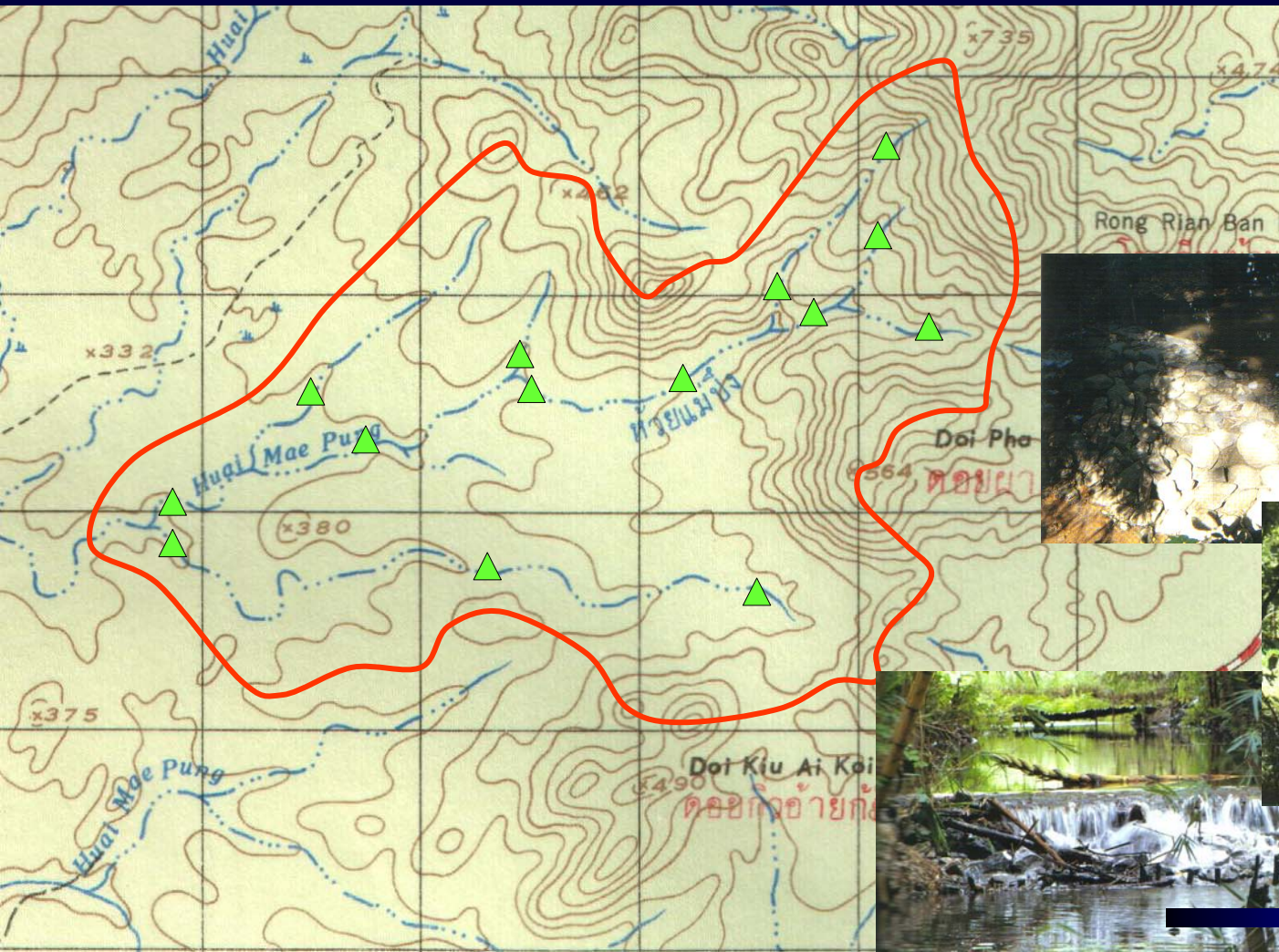
(2) การก่อสร้างโดยวิธีการจัดการที่ดิน ได้แก่

- ▶ การไถพรวนตามแนวระดับ
- ▶ การปลูกพืชสลับแถว
- ▶ การสร้างที่ราบขั้นบันไดดิน
- ▶ การปลูกหญ้าให้เป็นทางน้ำไหล
- ▶ การควบคุมพืชคลุมดิน
- ▶ การใช้สิ่งก่อสร้างพร้อมกับการจัดการที่ดิน

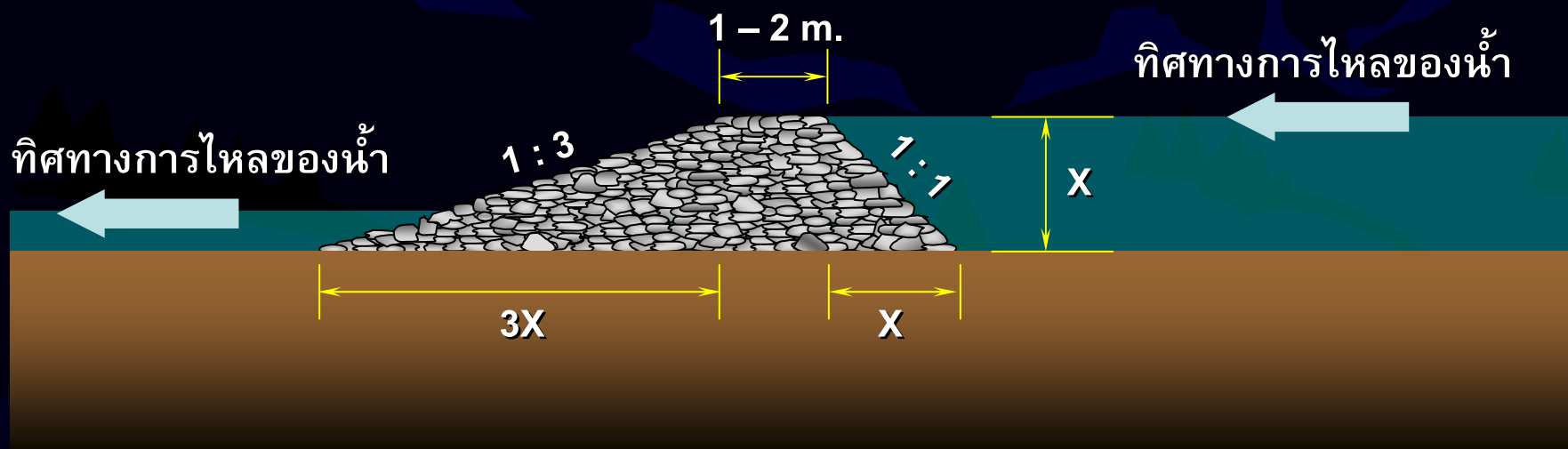
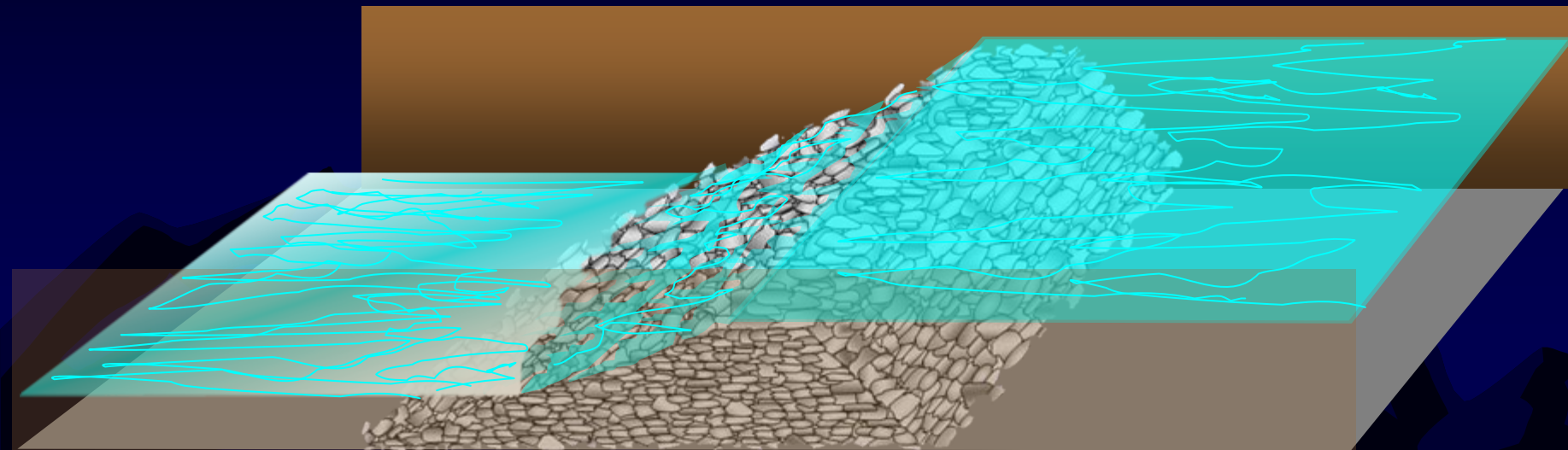
การควบคุมเวลาการไหลของน้ำ

ควบคุมเวลาการไหลของน้ำ

1. การสร้าง Rock Check Dam เป็นระยะ ๆ

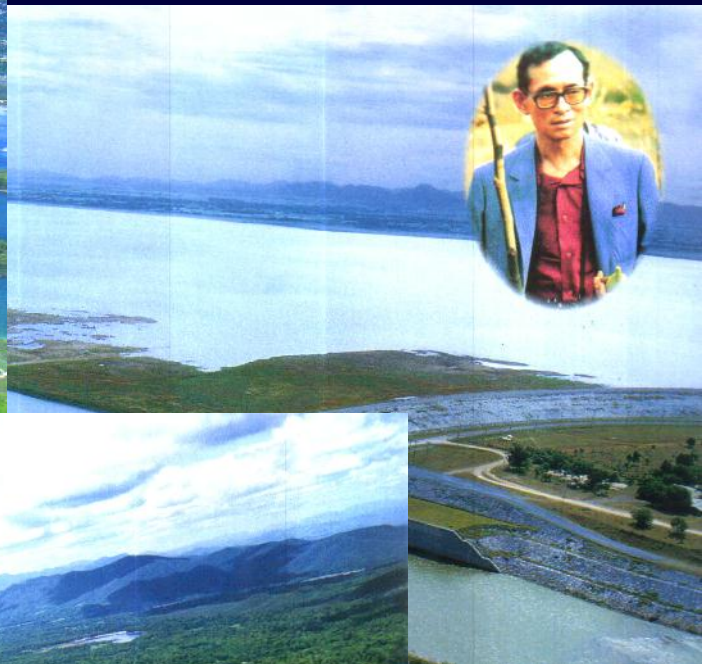
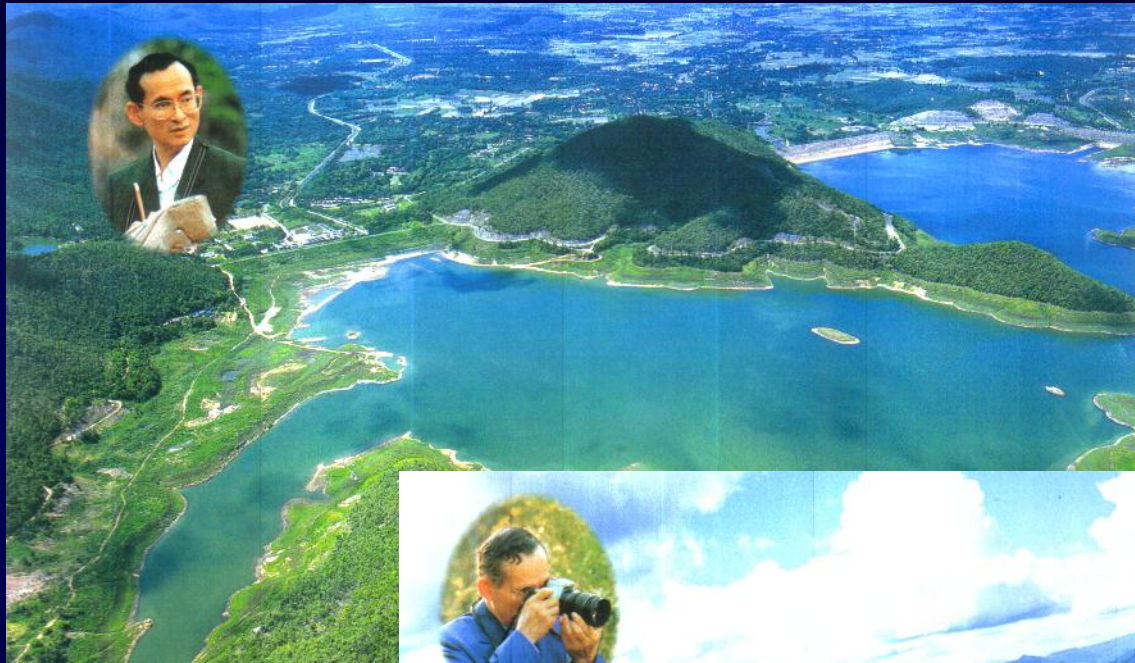


ควบคุมเวลาการไหลของน้ำ ลักษณะของ Rock Check Dam



๒๓ การแก้ไขความแห้งแล้ง

๒๒ 2. ขุดสร้างอ่างเก็บกักน้ำ



ควบคุมเวลาการไหลของน้ำ

3. ชุดลอกคูคลองและแหล่งน้ำเพิ่มศักยภาพรองรับน้ำ



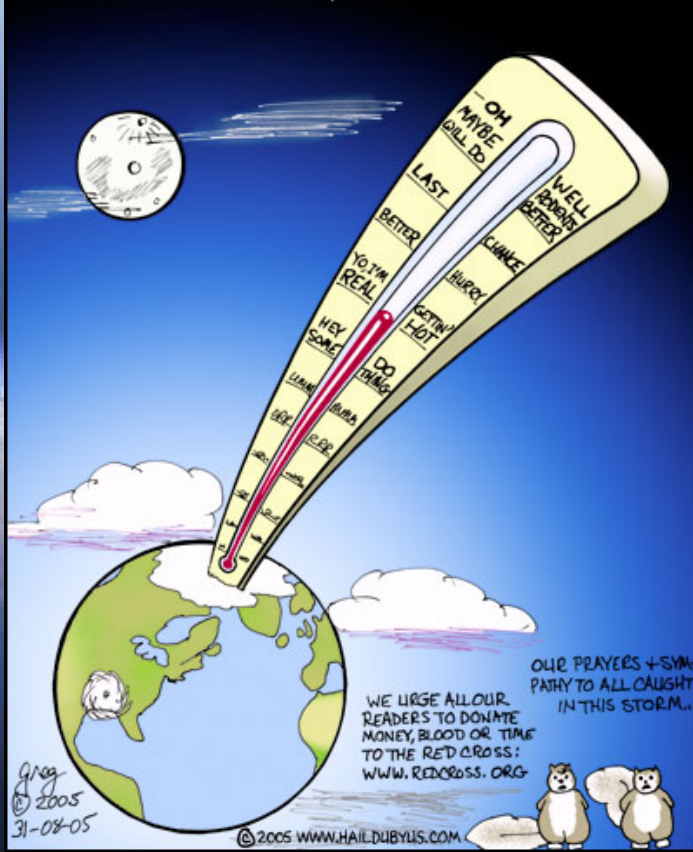
ควบคุมเวลาการไหลของน้ำ

4. ปลุกป่า และทำให้น้ำเก็บกักไว้ในดิน





THE REAL VILLAIN BEHIND KATRINA



ข่าวสด